

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในจังหวัดเชียงราย

The Development Model of Phrapariyattidhamma School
in Chiang Rai Province

สุรศักดิ์ เชื้อนขันต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
ในจังหวัดเชียงราย

สุรศักดิ์ เชื้อนขันต์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Development Model of Phrapariyattidhamma Schools In Chiang Rai Province.

SurasakKhaunkun

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงราย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน ดร.)

กรรมการ

(พระราชปริยัติ ดร.)

กรรมการ

(รศ.วันชัย พลเมืองดี)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประยงค์ จันทร์แดง)

กรรมการ

(ดร.พิสิษฐ์ โคตรสุโพธิ์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

๑. พระราชปริยัติ ดร.

ประธานกรรมการ

๒. รศ.วันชัย พลเมืองดี

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(สุรศักดิ์ เชื้อนขันต์)

ชื่อวิทยานิพนธ์	:	รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย
ผู้วิจัย	:	นายสุรศักดิ์ เชื้อนขันต์
ปริญญา	:	พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	:	พระราชปริยัติ,ดร. ป.ธ ๙,กศ.ม. (บริหารการศึกษา),พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
	:	รศ.วันชัย พลเมืองดี พธ.บ. (ศาสนา), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Social Science in Buddhism)
วันสำเร็จการศึกษา	:	

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม และศึกษาบริบทการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย ตลอดจนถึงนำเสนอรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย พบว่า มีกระบวนการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนมีการจัดระบบการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนภายในและนอกสถานศึกษา

บริบทการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่าควรจัดครูผู้สอนให้ตรงตามวิชาเอกวิชาโท หรือความถนัดโดยเชิญบุคคลภายนอกมาสอนร่วม และรับครูให้ตรงกับสาขาให้มีการอบรมครูที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อพัฒนาสมรรถภาพงานที่รับผิดชอบหรือจำจกรุพิเศษในรายวิชาที่ขาด และตั้งศิษย์เก่ามาช่วยสอนในด้านกระบวนการควรให้มีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ โดยมีการปรับภูมิทัศน์เพื่อให้สถานที่พร้อมรองรับการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและมีการไปศึกษานอกสถานที่เสมือนกับเป็นแหล่งเรียนรู้มีชีวิต

จากการศึกษา รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย พบถึงรูปแบบดังนี้คือ ๑.รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ ๒.รูปแบบการทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาระบบการบริหารเป็นทีมสามารถทดแทนกันได้ ๓.รูปแบบการสร้างให้ประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางโรงเรียนพระปริยัติธรรม เพื่อเปิดโอกาสให้สามเณรในภูมิภาคอาเซียนมาเรียนได้ ๔. รูปแบบการวางแผนและการมีส่วนร่วมโดยให้ประเทศไทยเป็นจุดศูนย์กลางพระพุทธศาสนา

Thesis Title : The Development Model of Phrapariyattidhamma Schools
In Chiang Rai Province.

Researcher : Mr. Surasak KhuanKhan

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Advisors : Phra Rajapariyati.Dr.
Pali ix, M.Ed. (Educational Administration),
Ph.D.(Buddhist Studies)
Associate professor. Wanchai Ponlamaungdee
B.A.(Religions), M.A. (Buddhist Studies),

Academic Year :

Abstract

The objectives of this research are to study the development model of the buddhist scripture schools general of chiangrai province and study their development procedures including the presentation of the practical model of the said schools.

It was found from this research that these school development due to HRH initiation should assign the teachers to teach every subject according to their majors or minors or their potential as well as the invitation of the local wisemen to participate in teaching, recruit new qualified teachers, provide in-service training for the present teachers to enhance their capacity of conducting their duties, hire special resource persons to teach some subject shortage, persuade former students to join in teaching some subjects. On the administrative procedure, the environment conditions and services that promote the learners to develop their full natural potential should be provided by improving the school landscape to be ready to provide proper teaching-learning activities coupled with the arrangement of fieldtrip study as lively-learning sources.

Regarding the development procedures, it was found that there are some successful activities such as the promotion processes for teachers to conduct researches to improve the quality of learning of each learning contents, the provision of technological teaching-learning aids, the promotion of the teachers to use the learning centres both in and outside the schools, the provision of the supervision system of academic and learning-teaching activities both in and outside the schools.

From this study, the results on the development procedures are as follows :

1. On the leadership model of the administrators, the qualified Buddhist heirs had been developed,
2. The teamwork model to develop the administrative system that can be replaceable had been done,
3. The model on promoting Thailand to be the

centre of the Buddhist scripture schools for the learning access of the ASEAN novice students had been promoted, and 4. The model of planning and participation focusing on creating Thailand to be the centre of Buddhism had been created.

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๑
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๑
บทที่ ๒ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย	
๒.๑ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงรายด้วย SWOT	๑๒
๒.๒ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย	๑๗
๒.๓ การกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานของกลุ่ม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๒๔
๒.๔ สรุป	๒๗
บทที่ ๓ บริบทการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย	
๓.๑ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย	๒๙
๓.๒ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย	๓๒
๓.๓ ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย	๓๗
๓.๔ การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย	๓๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๕ สภาพการณ์ของการจัดการศึกษา และคุณภาพการศึกษา	๔๔
๓.๖ แผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒	๔๕
๓.๗ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อต้านสังกัด	๔๖
๓.๘ ตารางแสดงความสัมพันธ์ของทิศทางการพัฒนา การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา	๔๗
๓.๙ กรอบแผนงาน โครงการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๔๘
๓.๑๐ การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ และการติดตาม ประเมินผล	๔๙
๓.๑๑ สรุป	๕๒
บทที่ ๔ รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย	
๔.๑ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๕๗
๔.๒ การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	๖๑
๔.๓ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม	๖๒
๔.๔ ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในแต่ละชั้นปี	๖๔
๔.๕ ความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (ป.ธ.๔-ป.ธ.๙)บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชั้นอุดมศึกษา	๖๕
๔.๖ ข้อมูลสัมภาษณ์รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย	๖๖
๔.๗ สรุป	๖๙
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๑
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๗๓
บรรณานุกรม	๗๖
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	๘๐
ภาคผนวก ข รายนามบุคคลผู้ให้ข้อมูล	๘๑
๑. รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	๘๒
๒. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	๘๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓. แบบประเมินสภาพเครื่องมือ	๘๔
ภาคผนวก ค หนังสือเพื่อดำเนินการวิจัย	
๑. หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๘๕
๒. หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ข้อมูลวิจัย	๘๖
ภาคผนวก ง ภาพถ่าย	
ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์	๙๒
ประวัติผู้วิจัย	๙๗

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ดังต่อไปนี้ ขอขอบพระคุณ พระราชปริยัติ,ดร.และ รศ.วันชัย พลเมืองดี ที่ได้ให้คำปรึกษา เสนอแนะ ข้อคิดเห็น และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้จนสมบูรณ์

ขอขอบคุณเพื่อนนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ทุกรูป ทุกท่าน คอยแนะนำช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา และร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มาอย่างเป็น กัลยาณมิตร

ขอกราบขอบพระคุณบูรพาจารย์ ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทความรู้ ให้มาโดยตลอด กับทุกท่านผู้เป็นเจ้าของงานวิจัย ตำราวิชาการทุกเล่ม ที่ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าและเขียนสารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จ คุณงามความดีอันจะพึงเกิดพึงมีของสารนิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อม บูชาคุณพระรัตนตรัย และผู้มีพระคุณทั้งหลายขอท่านจงอนุโมทนาด้วยเทอญ.

สุรศักดิ์ เชื้ออนันต์

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของคนในชาติ ประเทศชาติจะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าได้คนในชาติต้องได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เมื่อคนในชาติมีคุณภาพการศึกษาที่ดีกล่าวคือ มีความรู้ความสามารถ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อันจะเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นการศึกษาเปรียบเหมือนกุญแจที่จะไขเข้าไปสู่ประตูแห่งความสำเร็จในทุกๆ ด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครอง โลกปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาหรือยุคโลกาภิวัตน์ซึ่งเรียกว่า“ยุคไร้พรมแดนและยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร” การแข่งขันกันในโลกจะทำให้ทุกสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยี การศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมโลก และในสังคมไทยอย่างยั่งยืน การศึกษาจึงมีบทบาทและมีความสำคัญอย่างยิ่งและการศึกษาที่ดีจะต้องจัดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของประเทศเพราะการศึกษาคือรากฐานอันสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งจะเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยมุ่งให้บุคคลพัฒนาตนเองทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านปัญญา ด้านจิตใจด้านร่างกาย และด้านสังคมให้มีความสมดุลและกลมกลืน

พระพุทธศาสนาเผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทย พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยถึงปัจจุบัน ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นองค์อุปถัมภ์ทรงมีพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้าและทรงส่งเสริมการเรียนรู้พระปริยัติธรรม บางพระองค์ทรงผนวชในบวรพระพุทธศาสนาและทรงเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในภาษาบาลีเช่น พระมหาธรรมราชาลิไทยแห่งกรุงสุโขทัย และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์การที่พระมหากษัตริย์ทรงสนับสนุน ให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมถือได้ว่าเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป^๑ พระพุทธศาสนามีองค์ประกอบทางด้านการศึกษา ๓ ประการคือ ปรีชาปฏิบัติและปฏิเวธ การศึกษาพระปริยัติเป็นองค์ประกอบสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานของการศึกษาเล่าเรียนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นการเรียนทั้งภาษาบาลีและคัมภีร์พระไตรปิฎกซึ่งเรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีและการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมซึ่งในอดีตมิได้จัดเป็นรูปโรงเรียนแต่จัดสอนกันเองภายในวัด

^๑ กองพุทธศาสนศึกษา, แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. ๒๕๕๓ – พ.ศ.๒๕๖๒), สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, หน้า ๑๘.

จึงเป็นศูนย์กลางของการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยถือเป็นกิจของสงฆ์อย่างหนึ่งที่จะต้องเล่าเรียน พระธรรมวินัยคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและมีการทดสอบความรู้ว่าพระภิกษุสามเณร มีความรู้ใน พระธรรมวินัยมากน้อยเพียงใด^๒

การศึกษาพระปริยัติธรรมของภิกษุสามเณรตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัยจนถึงรัชกาลของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน อาศัณวัดเป็นสถานศึกษา มีเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุเป็นผู้สอน และเด็กก็ได้มาอาศัยวัดเพื่อการเรียนเขียนอ่านดังนั้น วัดจึงเป็น ศูนย์รวมของการสร้างภูมิปัญญาในสมัยนั้นให้แก่เหล่ากุลบุตรในปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการศึกษาพระพุทธศาสนาพ.ศ. ๒๕๒๗ พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการศึกษาพระพุทธศาสนา (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๔๐ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๔๐ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ และกฎระเบียบคำสั่งและข้อบังคับของมหาเถรสมาคม คณะสงฆ์กระทรวงศึกษาธิการและกรมการศาสนา โดยมีมหาเถรสมาคมองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ สภาการศึกษาของคณะสงฆ์คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนา การศาสนา ระยะที่ ๘ (๒๕๔๐-๒๕๔๔) พ.ศ.๒๕๔๐ คณะกรรมการฝ่ายต่างๆของมหาเถรสมาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ แม่กองบาลีสนามหลวงแม่กองธรรมสนามหลวงเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาคเจ้าคณะ จังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารตามลำดับใน ปัจจุบันการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษามี ๔ ประเภท คือ ๑. การศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลี (ระดับมัธยมศึกษา-อุดมศึกษา) ๒. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม (ระดับประถมศึกษา) ๓. การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา(ระดับมัธยมศึกษา) ๔. การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ (ระดับอุดมศึกษา)^๓

ระบบการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ถึงแม้ว่าจะมีสภาการศึกษา ของคณะสงฆ์และองค์กรอื่นๆที่คณะสงฆ์ตั้งขึ้นมา เช่น กองธรรมสนามหลวง เป็นต้นพร้อมทั้ง เจ้าคณะพระสังฆาธิการทุกระดับที่คอยควบคุม และส่งเสริมการศึกษาของสงฆ์โดยตรงก็ตามแต่ก็ไม่มี บทบาทเท่าที่ควรดังจะเห็นได้จากประชุมสัมมนาเจ้าคณะภาคทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๘ได้สรุป ปัญหาและอุปสรรคทางการศาสนศึกษาไว้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีทั่วทุกภาค ประสบ ปัญหาต่างๆดังต่อไปนี้ ๑. จำนวนนักเรียนมีแนวโน้มลดลงบางแห่งแทบจะหาผู้เรียนไม่ได้ เพราะผู้บวชน้อยลงหรือพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่มุ่งสนใจเรียนทางโลกประกอบกับทั้งครูและ นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาแผนกธรรม-บาลีเพราะไม่เห็นความสำคัญในการนำไปใช้ ประโยชน์หลังลาสิกขา ๒. การจัดการศึกษาไม่เป็นระบบ หลักสูตรวิธีการเรียนการสอนและวัดผลไม่ เหมาะสมกับยุคสมัยมุ่งเฉพาะพระภิกษุสามเณรโดยละเลยเยาวชนและพุทธศาสนิกชนทั่วไป

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธศาสนาในอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๒๐), หน้า ๑๔๓.

^๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.๒๕๔๖, ประกาศ ณ วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๔๖,(นรปฐม, สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๖), (อัคราณา).

๓. การขาดครูสอนประกอบกับครูสอนพระปริยัติธรรมไม่มีตำแหน่งทางการปกครองและไม่ได้รับการพิจารณาตั้งและเลื่อนสมณศักดิ์เท่าที่ควร รวมทั้งได้คำตอบแทนไม่เหมาะสมและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ๔.ขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน ๕. ขาดแคลนงบประมาณการจัดการศึกษารวมทั้งขาดความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนการศึกษา ๖. การวัดผลสอบธรรมศึกษาแบบอัตนัยไม่เหมาะสมกับเด็กควรเปลี่ยนแปลงเป็นปรนัย ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์เริ่มจากการที่รัฐได้จัดระบบการศึกษาใหม่ โดยแยกออกไปจากวัด (สมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นต้นมาแต่แล้วรัฐก็ไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง ทำให้ชาวชนบทบางส่วนอาศัยประเพณีบวชเรียน เป็นทางผ่านเพื่อโอกาสในการศึกษาและเมื่อรัฐแยกการศึกษาออกจากวัดแล้วความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับรัฐได้เหินห่างกันมากยิ่งขึ้นรัฐไม่เข้ามาดูแลในการจัดการศึกษาของสงฆ์แต่ปล่อยให้สงฆ์จัดการกันเอง พร้อมกันนี้ได้สรุปสภาพและสาเหตุบางอย่างของปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติแผนกสามัญ ในด้านระบบการศึกษามีหลายระบบแต่ขาดความเป็นเอกภาพและไม่สัมพันธ์กัน จัดการศึกษา ด้านการบริหารคณะสงฆ์รับผิดชอบเฉพาะการจัดสอบหรือวัดผลไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา เน้นการศึกษาแนวตั้งคือการสอบผ่านขึ้นการศึกษาสู่ระดับสูงตามลำดับ การจัดการศึกษาในท้องถิ่นต่างๆไม่ใช้วิธีรวมทุนรวมกำลัง ต่างฝ่ายต่างทำ ผลคือการศึกษาพระปริยัติธรรมไม่แพร่หลายและภิกษุสามเณรในชนบท ที่ต้องการเล่าเรียนต่างหลังไหลเข้าสู่เมืองใหญ่และกรุงเทพมหานครด้านผู้เรียน ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งในด้านความต้องการ เพราะการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้ไม่สนองความต้องการของผู้เรียน และการเรียนพระปริยัติธรรมไม่มีการแบ่งแยกผู้เรียนตามพื้นฐานการศึกษาอายุและประสบการณ์ด้านคุณภาพและสัมฤทธิ์ผล การศึกษาพระปริยัติธรรมมีคุณค่า ความหมายและความสำคัญต่อสังคมและชีวิตของคนสมัยปัจจุบัน น้อยลงตามลำดับ และมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ว่า การศึกษาพระปริยัติธรรมไม่เพียงพอที่จะสร้างพระภิกษุสามเณรให้เป็นศาสนทายาทที่ดีได้แต่ในขณะเดียวกัน การจัดการศึกษาอื่นๆ นอกจากพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีก็ถูกมองว่าผลิตพระภิกษุสามเณรเพื่อให้ลาสิกขา ด้านนโยบายและขอบเขตของการบริการศาสนศึกษาของเขต คับแคบลงคือเน้นให้การศึกษาเฉพาะบุคคลที่อยู่วงในของพระพุทธศาสนาเท่านั้น ละเลยคนที่บวชระยะสั้น และด้านที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้ทั่วถึงตามเป้าหมายและไม่สามารถแก้ไขปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาได้ และแยกการศึกษาออกไปจัดเอง ทำให้ความเหินห่างระหว่างรัฐกับ คณะสงฆ์มีมากขึ้นวัดด้านที่เกี่ยวข้องกับรัฐ รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาให้ทั่วถึงตามเป้าหมายและไม่สามารถแก้ไขปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษาได้ และแยกการศึกษาออกไปจัดเอง ทำให้ความเหินห่างระหว่างรัฐกับคณะสงฆ์มีมากขึ้นด้านประชาสัมพันธ์กับประชาชน ในปัจจุบันมองกันเพียงว่าการดำรงศาสนาคือการก่อสร้างเสนาสนะถาวรวัตถุเป็นสำคัญ ควรหันมาสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้สมดุลกันหรือมากกว่า

“กรมการศาสนา กองแผนงาน, การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย มีความสำคัญ วิธีการ เทคนิค อย่างไรบ้าง?

๑.๓.๒ บริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง?

๑.๓.๓ รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย มีรูปแบบอะไรบ้าง และสามารถพัฒนาไปในทิศทางไหนได้หรือไม่อย่างไร?

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ได้แบ่งขอบเขตการศึกษาแต่ละด้านดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านประชากร

จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่างจาก ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน จำนวน ๕ โรงเรียนๆละ ๔ รูป/คน รวมทั้งหมด จำนวน ๒๐ รูป/คน

๑. กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม โรงเรียนวัดบุญเรืองวิทยา ตำบลปากอ่ดำ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ รูป/คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดเจดีย์หลวง ตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ รูป/คน

๓. กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรมอำมาตย์วิทยา ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ รูป/คน

๔. กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม พุทธศาสตร์ศึกษา จำนวน ๔ รูป/คน

๕. กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดสันหนองบัววิทยา ตำบลพญาเม็งราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงรายจำนวน ๔ รูป/คน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม

๒) บริบทของการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม

๓) รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา

งานวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงรายในครั้งนี้ แบ่งระยะเวลาในการดำเนินการออกเป็น ๒ ระยะดังนี้

ระยะที่ ๑ ดำเนินการในปีการศึกษา ๒๕๕๙

ระยะที่ ๒ ดำเนินการในปีการศึกษา ๒๕๖๐

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

โรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน หรือ การใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ในความหมายของ “ผลการเรียนรู้ (Learning Outcome) ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในสาระต่าง ๆ ความสามารถในการกระทำการ ใช้ทักษะกระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึก หรือเจตคติอันเป็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ หรือการใช้วิธีการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย

๑. ด้านการวิชาการ หมายถึง การบริหารประกอบด้วยหลักสูตรการเรียนการสอนการใช้สื่อ การนิเทศการวัดและประเมินผลภายในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษา ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

๒. ด้านการบริหารบุคคล หมายถึง การกำหนดคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของบุคลากร การสร้างขวัญกำลังใจการพัฒนาบุคลากรการประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

๓. ด้านการบริหารสภาพแวดล้อม หมายถึง การบริหารเกี่ยวกับสถานที่อาคารและการให้บริการทั่วไปสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

๔. ด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง การจัดตั้ง/จัดหางบประมาณการใช้จ่ายงบประมาณ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยตำรา วิทยานิพนธ์ ทั้งที่เป็นสิ่งตีพิมพ์ ดังต่อไปนี้

๑.๖.๑. เอกสาร

พระครูอาทรธัญญานุรักษ์ (มนตรี คุดสีโล) ได้กล่าวว่า “การศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรม” สามารถสรุปใจความได้ดังนี้^๕ “โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๖ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมมากที่สุดในประเทศ สามเณรนักเรียนที่มาบวชจะมีอายุ ๑๒-๑๓ ปี ช่วง ม.๑-ม.๓ จะมีทั้งอยู่ประจำโรงเรียนพระปริยัติธรรมและกลับวัดที่จำพรรษา ซึ่งสามเณรที่อยู่ประจำโรงเรียนพระปริยัติธรรมพบว่าเป็นโรคผิวหนัง กลากเกลื้อน เพราะความไม่สะอาดของจีวร ผ้าห่ม และที่พักอาศัย เนื่องจากสามเณรจะมีจีวร รูปละ ๒ ชุด ผ้าจีวรก็จะมีขนาดผืนใหญ่ ด้วยวัย ๑๒-๑๓ ปี หากเป็นเด็กปกติก็จะอยู่ในการดูแลของพ่อ แม่ ครอบครัว”

^๕ พระครูอาทรธัญญานุรักษ์ (มนตรี คุดสีโล), “การศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรม”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระมหาสนอง ปจฺโจปการี (จ่านิล) ^๖ ได้กล่าวว่า นักเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาส่วนใหญ่ จะเป็นสามเณร จากลูกชาวเขา ลูกตาสีตาสาที่ยากจน ขาดแคลน ขาดโอกาสทางการศึกษา จะได้เรียนหนังสือโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้ เดินทางไปยัง จังหวัดน่าน กับกลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ กองกลาง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เยี่ยมชมการดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

จันทราณี สงวนนาม ^๗ ได้กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตราที่ ๖ กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวนั้นจำเป็นต้องทำอย่างยั่งยืนที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษา คือสถานศึกษาโดยเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติและตามนโยบายของรัฐ เป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่สามารถทำให้นโยบายของรัฐเห็นผลการปฏิบัติที่เป็นจริงเกิดขึ้น และมีหน่วยงานระดับสูงกว่าสถานศึกษารับผิดชอบร่วมกันทั้งในระดับกระทรวง กรม กอง องค์การ ภาครัฐและเอกชน ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานหลายหน่วยงานและหลายระดับรับผิดชอบร่วมกัน แต่สถานศึกษาถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญ เพราะเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการ การพัฒนาคุณภาพของเยาวชนต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาหรือปฏิรูปการบริหารในสถานศึกษาโดยแท้จริงแล้ว งานบริหารสถานศึกษานั้นทั้งสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ภาระหน้าที่ของผู้บริหารและงานที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติเหมือนกันทั้งสิ้น

คณะทำงานยกร่างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้กล่าวว่า การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ ซึ่งวัดที่มีความพร้อมได้ขอจัดตั้งโรงเรียนเปิดดำเนินการสอนในระดับมัธยมศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรที่ยังไม่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ควบคู่ไปกับวิชาสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการโดยโรงเรียนจัดตั้งอยู่ในวัดที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนา จัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้นโรงเรียนจะได้รับการจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคม โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ออกใบอนุญาตแก่เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียนในส่วนของการบริหารจัดการนั้นให้เจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุที่ เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการและผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา รูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งจะดำเนินการ

^๖ พระมหาสนอง ปจฺโจปการี (จ่านิล), “บทบาทการเรียนการสอนโรงเรียนปริยัติธรรม”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^๗ จันทราณี สงวนนาม, **การศึกษาโรงเรียนปริยัติธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ พุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

คัดเลือก พระภิกษุและคฤหัสถ์เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีสถานภาพเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ และจัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไปซึ่งคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้ออกประกาศ มหาเถรสมาคมว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ กำหนดให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งทำหน้าที่กำกับควบคุมดูแลการบริหารจัดการ ดังนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จึงเป็นโรงเรียนของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมในการสนับสนุนงบประมาณของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เสนาะ ผดุงฉัตร^๔ ได้กล่าวว่า สภาพการณ์ของการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจากการสำรวจกลุ่มผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน ๑,๕๒๕ กลุ่มตัวอย่างในด้านความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นได้พบข้อประเด็นที่จะต้องมีการดำเนินการปรับปรุงแก้้อย่างเร่งด่วนโดยสรุปได้ดังต่อไปนี้คือระบบการบริหารจัดการศึกษายังปราศจากความเข้มแข็งผู้บริหารยังไม่เป็นนักจัดการศึกษามีอาชีพ อีกทั้งยังยึดติดกับระบบปัจเจกบุคคลเช่นเจ้าอาวาสผู้จัดการโรงเรียนเป็นต้นทำให้การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบมากนักและทำให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาในระยะยาวบุคลากรทางการศึกษายังขาดความชำนาญ ในวิชาที่สอน อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรยังไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและความมั่นคงในวิชาชีพยังมีน้อยไม่มีระบบการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีมาตรฐานพอที่จะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติขาดระบบการประชาสัมพันธ์/การตลาดเชิงรุกทำให้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถูกมองว่าเป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ขาดโอกาสเด็กที่มีคุณภาพต่ำหรือเด็กที่มีปัญหาทางสังคม

ซึ่งประเด็นนี้มีผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือในคุณภาพของศาสนทายาทที่ผลิตขึ้นมาที่มาของรายได้ยังมาจากการอุดหนุนของรัฐเป็นส่วนใหญ่โรงเรียนขาดมาตรการที่ชัดเจนในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพยังมีโรงเรียนจำนวนไม่น้อย (ร้อยละ๕๙) ไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานและยังไม่มีมาตรการเชิงรุกใดๆในการจัดการขาดยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทั้งในระยะสั้นระยะกลางและระยะยาว อีกทั้งการบูรณาการกับทุกภาคส่วนเพื่อการสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่มี ความชัดเจนมากนักการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้เรียนขณะเรียนยังขาดมาตรฐาน ที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกันอัตราส่วนของผู้เรียนที่จบนักธรรม-บาลีมีน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับปรัชญาและ อัตลักษณ์ของโรงเรียนที่เน้นการสร้างศาสนทายาทเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินแบบตั้งรับยังไม่ได้มุ่งเน้นแบบเชิงรุกไปที่ชุมชนและสังคมมากนักหลักสูตรการสอนขาดความเป็นอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาอิงกับการศึกษาทางโลกมากเกินไปทำให้เป็นภาระแก่ผู้เรียนในการพัฒนาตนเองที่สมบูรณ์ทั้งทางโลกและทางธรรมอัตราการศึกษาไปเรียน

^๔เสนาะ ผดุงฉัตร, ธรรมทรรศน์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๔).

ต่อโรงเรียนอื่นของผู้เรียนหรือการลาออกกลางคันระหว่างภาคเรียนมีสูงและขาดมาตรการในการส่งเสริม จูงใจ และสร้างทัศนคติใหม่แก่ผู้เรียนในการครองตนเป็นพระภิกษุสามเณรเพื่อการเป็นศาสนทายาทที่ดีไม่มีกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการเสริมสร้างเอกภาพทางการบริหารจัดการศึกษาที่มีความเข้มแข็งเชิงคุณภาพเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมชาวพุทธทั้งในประเทศและต่างประเทศระบบการบริหารจัดการบุคลากรตั้งแต่กระบวนการสรรหา การว่าจ้าง การบรรจุแต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ยังไม่ได้มาตรฐานการบริหารบุคคลมีกฎหมายระเบียบปฏิบัติหลายประการที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาระบบฐานข้อมูลและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนความพร้อมด้านอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพผลงานทางวิชาการงานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการศึกษายังมีน้อยทำให้ขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ในการพัฒนาโรงเรียนเป็นต้น

เสฐียรพงษ์วรรณปกได้กล่าวไว้ว่า^๙ ได้กล่าวว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดการประชุมวิชาการนานาชาติ การพัฒนาเด็กและเยาวชน : โอกาสและความเสมอภาคไร้พรมแดน เณลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี พลเรือเอก ฌรงค์ พิพัฒนาศัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รองศาสตราจารย์ นายแพทย์กำจร ตติยกวี ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นายกมล รอดคล้าย เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นายการุณ สกุลประดิษฐ์ เลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผู้แทนระดับรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการจาก ๑๔ ประเทศ รวมทั้งผู้แทนระดับสูงจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศในภูมิภาค ร่วมเฝ้าทูลละอองพระบาทรับเสด็จ และเข้าร่วมการประชุมกว่า ๑,๐๐๐ คน งานการประชุมวิชาการนานาชาติ การพัฒนาเด็กและเยาวชน โอกาสและความเสมอภาคไร้พรมแดน เณลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโอกาสฉลองพระชนมายุ ๕ รอบ ๒ เมษายน ๒๕๕๘ จัดโดยสำนักพระราชวัง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครูและผู้บริหารงานจากองค์กรภาคีเครือข่าย ทั้งในประเทศและต่างประเทศได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการแสวงหารูปแบบใหม่ๆ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๑.๖.๒. งานวิจัย

พระจินณวัตร กิ่งแก้ว ในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนปริยัติธรรมกลุ่มที่ ๕ สู่ความเป็นเลิศ^{๑๐} พบว่า ครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๕ จำนวน ๑๘๑ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย

^๙เสฐียรพงษ์วรรณปก, **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ้ง การพิมพ์, ๒๕๔๐).

^{๑๐}พระจินณวัตร กิ่งแก้ว, “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนปริยัติธรรมกลุ่มที่ ๕ สู่ความเป็นเลิศ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลมากด้านการบริหารวิชาการ คือ สถานศึกษามีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายการจัดการงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ (= ๓.๓๘, SD ๐.๙๖) ปัจจัยด้านการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลมาก คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของโครงการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (= ๓.๑๑, SD = ๐.๙๙) ปัจจัยด้านการบริหาร งบประมาณที่ส่งผลมาก คือความโปร่งใสในทางการเงิน การกำหนดรายการและโครงสร้าง ทางการเงินบัญชีเอกสาร หลักฐาน มีระบบควบคุม การเบิกจ่ายและบริหารจัดการงบประมาณที่มี (= ๓.๒๖, SD = ๑.๐๐) และปัจจัยที่ส่งผลมากด้านบริหารงานทั่วไป คือ มีการวัดและประเมินผลการ ดำเนินงาน โดยประเมินตามตัวชี้วัด (KPI) และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และมีการประเมินสภาพองค์กร หรือการวิเคราะห์ห้วงองค์กร (SWOT) ศึกษาและประเมินโรงเรียนโดยวิเคราะห์จากจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของโรงเรียน และพัฒนาคู่มือการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญศึกษาสู่ความเป็นเลิศ (= ๓.๓๘, SD = ๑.๐๒)

พระชาญ ฐานธมโม งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษาของ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การมีส่วนร่วมการ มีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอ เมือง จังหวัดนครสวรรค์ คณะกรรมการ การศึกษาของโรงเรียนมีความพึงพอใจมากที่มีส่วนร่วมใน การจัดการบริหารโรงเรียน ปัญหาที่สำคัญคือเวลาการประชุม สภาพเศรษฐกิจของชุมชน คุณวุฒิ การศึกษาของคณะกรรมการ ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการบริหารการศึกษา ของโรงเรียน คือ ความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการ ขาดงบประมาณ ขาดการสื่อสารที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สภาพแวดล้อมของโรงเรียนกับชุมชน รวมถึงตัวนักเรียนเองที่ขาดการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนั้นผู้ปกครองของนักเรียนไม่ได้มี ส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับการติดตามผลของการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าขาดการ ติดตามผลการปฏิบัติงานใน ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ปัจจัยที่ค้นพบอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อสมาชิกในคณะกรรมการ สถานศึกษา คือคณะกรรมการฝ่ายประชาชน มีรายได้น้อย ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็น คณะกรรมการการศึกษาที่ไม่ขาดประชุมเป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ^{๑๑}

พระมหาสมบัติ ธนปญโญ (ฉลอง)^{๑๒}ในงานวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า รูปแบบยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้นำเสนอยุทธศาสตร์เชิงพุทธมี ๕ ยุทธศาสตร์ประกอบด้วย (๑) ยุทธศาสตร์ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารต้องมีการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพโดย ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ หลัก สังคหวัตถุ ๔ และหลักสัปปริยธรรม ๗ มาประยุกต์ใช้ควบคู่กัน

^{๑๑}พระชาญ ฐานธมโม, “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ จัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๒}พระมหาสมบัติ ธนปญโญ (ฉลอง), “ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

(๒) ยุทธศาสตร์การทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็งตรงตามมาตรฐาน โดยใช้หลัก “สังคหวัตถุ ๔ และหลักธรรมาภิบาลควบคู่กัน (๓) ยุทธศาสตร์การสร้างความตระหนักรู้และความเข้าใจโดยกำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ และหลักสังคหวัตถุ ๔ ควบคู่กัน (๔) ยุทธศาสตร์การกำหนดความรับผิดชอบผู้บริหารโดยการสร้างแผนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งภายในและนอกโดยใช้หลักพรหมวิหารธรรมและผู้บังคับบัญชาใช้หลักอิทธิบาท ๔ ควบคู่กัน (๕) ยุทธศาสตร์การวางแผนและการมีส่วนร่วมโดยการกำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาพระพุทธศาสนาโดยหลักพรหมวิหาร ๔ และหลักสัปปริยธรรม ๗ ควบคู่กันโดยใช้หลักวิเคราะห์แบบสวอท (SWOT) เพื่อหาจุดเด่น จุดอ่อน โอกาสพัฒนา ภาวะคุกคาม เป็นตัวชี้วัด

พระมหาพรหมยุทธ, ไพโรจน์สถิตธาดา^{๑๓}ในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ๑. ปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดพิษณุโลก ตามทัศนะของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนในภาพรวม และรายด้านพบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางโดยปัญหาลำดับที่ ๑ ของแต่ละด้านมีดังนี้ คือด้านวิชาการ ได้แก่ ปัญหาการจัดบริการแนะแนวการศึกษาในโรงเรียน ด้านกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ ปัญหาการจัดหาอุปกรณ์การเรียนให้นักเรียนที่ขาดแคลน ด้านธุรการ ได้แก่ ปัญหาการรายงานการดำเนินงานผลการใช้จ่ายเงินงบประมาณประจำปีตามแผนที่กำหนด ด้านบุคลากร ได้แก่ ปัญหาการดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ และจรรยาบรรณ ๒. ปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ตามทัศนะของนักเรียนในภาพรวม และรายด้านทุกด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาลำดับที่ ๑ ของแต่ละด้านมีดังนี้ คือด้านวิชาการ ได้แก่ ปัญหาการให้ชุมชน หน่วยงานอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมนักเรียน ได้แก่ ปัญหาการจัดทัศนศึกษาของนักเรียนด้านธุรการ ได้แก่ ปัญหาการบริการด้านวัสดุอุปกรณ์การศึกษาและการเรียนการสอน ด้านบุคลากร ได้แก่ ปัญหาการย้ายเข้าย้ายออก ที่ทำให้มีการเปลี่ยนครูสอนทุกปี

ภุริสา ปราบริปู^{๑๔} งานวิจัยเรื่อง ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน พบว่า ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียนหรือบุคคลทุกกลุ่มโดยรวม มีความเห็นว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีปัญหาการบริหารงานและโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหาร ผู้สอนและผู้เรียน มีความเห็นว่าสาเหตุสำคัญของปัญหา การบริหารงานวิชาการ งานบริหารบุคคล งานบริหารธุรการและการเงิน และงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาทางการเงิน และวัสดุอุปกรณ์ เป็นสำคัญ ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียนมีความเห็นว่าสาเหตุ

^{๑๓}พระมหาพรหมยุทธ, ไพโรจน์สถิตธาดา, “เรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๑๔}ภุริสา ปราบริปู, “ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๕).

สำคัญ ของปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านวิธีการจัดการและคน เป็นสำคัญ ผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน มีความเห็นว่าสาเหตุสำคัญของปัญหาการบริหารงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาคคน และเงิน เป็นสำคัญ

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นทั้งงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

๑.๗.๑ ศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ ค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาต่างๆ

๑.๗.๒ ศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ คือ ค้นคว้าข้อมูลจากตำรา เอกสาร งานวิทยานิพนธ์ หรืองานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

๑.๗.๓ นำข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิมาตรวจสอบให้ถูกต้อง เพื่อวิเคราะห์ในเชิงสังเคราะห์เนื้อหา อธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง ตอบโจทย์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียง เขียนวิทยานิพนธ์ตามโครงสร้างเนื้อหา และนำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิเคราะห์

๑.๗.๔ นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทราบถึงกระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

๑.๘.๒ ทราบถึงบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

๑.๘.๓ ทราบถึงรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

บทที่ ๒

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

ในบทนี้จะได้ศึกษาและนำเสนอในประเด็น ๒.๑ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง สภาพปัจจุบัน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงรายด้วย SWOT ๒.๒ การบวนพัฒนา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย ๒.๓ การกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ๒.๔ สรุป

๒.๑ วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงรายด้วย SWOT^๑

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่ดี มีคุณธรรมนำความรู้ มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาพอเพียง สนองงานตามพระราชดำริมุ่งมั่นจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง มีระบบและได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีคุณภาพตามความคาดหวังของสังคมและตระหนักถึง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีการแสวงหาความรู้ทักษะด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเจตคติที่ดี มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือวัดที่พำนักอาศัย ชุมชน และสังคม ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ในการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์ คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระอย่างเหมาะสมกับสมณสาธูป

๒.๑.๑ จุดแข็ง (Strength)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านจุดแข็งเป็นการประเมินจุดเด่น หรือจุดแข็ง ภายในของการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์จุดแข็งพบว่ามีดังนี้

ก. ด้านบุคลากร

๑. พระสงฆ์สามเณรมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำด้านคุณธรรม และเป็นที่ศรัทธาของประชาชนทั่วไป

^๑ กรมการศาสนา,จุดอ่อน จุดแข็ง สภาพปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม(แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงรายด้วย Swot,(เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน), (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐),หน้า ๒๕.

๒. นโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนามีความชัดเจนในการมุ่งมั่น และส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นฐานที่ควบคู่กับการศึกษาธรรม-บาลี

ข. ด้านการเงิน

มีงบประมาณจากหลากหลายช่องทางทั้งจากงบประมาณอุดหนุนการศึกษา งบประมาณสนับสนุนจากวัด เป็นต้น

ค. ด้านการบริหารจัดการ

๑. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา

๒. มีโครงสร้าง การบริหารจัดการไม่เป็นระบบ

๓. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

ง. ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หลักสูตร และเทคโนโลยี

๑. สื่อการสอน มีความพอเพียงต่อการบริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน

๓.๑.๒ จุดอ่อน (Weakness)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านจุดอ่อนเป็นการประเมินจุดด้อยภายในของการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์จุดอ่อนพบว่ามีดังนี้

ก. ด้านบุคลากร (Man)

๑. ผู้เรียนเป็นผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา มีความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ มีพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่าง และผู้เรียนมีการศึกษาทั้ง ๓ แผนก แผนกธรรม แผนกบาลีและแผนกสามัญศึกษาทำให้เกิดความล่าช้าทางการศึกษา ผู้เรียนห่างไกลครอบครัว

๒. ผู้บริหารมีความรู้ และทักษะ ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และผู้บริหารมีภาระงานอื่นมากทำให้ไม่มีเวลาในการบริหารจัดการเพียงพอ

๓. ครูขาดความมั่นคง และความก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพขวัญและกำลังใจ ไม่ได้รับสวัสดิการ และการสงเคราะห์ที่เหมาะสม ไม่ได้รับรายได้ และสวัสดิการที่เหมาะสมต่อคุณวุฒิ และไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างเหมาะสมและเท่าเทียม และมีการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดภาวะสมองไหลไปหน่วยงานอื่นที่มั่นคงกว่าเดิม

๔. ระบบการบริหาร และการพัฒนาบุคลากรยังไม่เป็นระบบ และไม่มีทิศทางในการจัดการที่ชัดเจน

ค. ด้านการเงิน (Money)

๑. มีงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้อง ไม่เหมาะสม กับภาระงานและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

๒. ขาดระบบการบริหารจัดการการเงิน การบัญชีที่ได้มาตรฐาน และเป็นธรรมาภิบาล และไม่มีแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารจัดการระบบการเงินของโรงเรียน

๓.มีสื่อวัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ไม่เพียงพอและไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ง. ด้านการบริหารจัดการ (Management)^๒

๑. ไม่มีแผนงานในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาอย่างชัดเจน
๒. การถ่ายทอดและสื่อสารยังไม่ทั่วถึงองค์กร ขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลจากหน่วยงานต้นสังกัด
๓. ขาดการนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง
๔. ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาจากภาคส่วนภายนอก
๕. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนขาดการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ
๖. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังเน้นอยู่ในส่วนของปริยัติคือภาคของความรู้ยังไม่มี การเชื่อมต่อความรู้เข้าสู่ภาคของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักพุทธธรรม
๗. ระบบสวัสดิการแก่ผู้เรียนขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
๘. ไม่มี พรบ.การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
๙. ไม่มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
๑๐. ระบบการบริการวิชาการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่เป็นระบบ

จ.ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หลักสูตร เทคโนโลยี (Material)

๑. หลักสูตรที่ใช้เป็นการนำของการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้ ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับบริบทของปริยัติธรรม ทำให้การพัฒนาผู้เรียนในด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ
๒. เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษายังไม่มีความทันสมัย ระบบฐานข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพ
๓. การเข้าถึงเทคโนโลยียังไม่ทั่วถึง

๒.๑.๓ โอกาส (Opportunity)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านโอกาสเป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมให้การดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์โอกาสพบว่ามีดังนี้

๑. แผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ เน้นการสร้างชุมชนอุดมปัญญาและมุ่งสร้างสังคมคุณธรรม
๒. วัดเป็นศูนย์กลางการประกอบศาสนกิจ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
๓. นโยบายให้ทุกโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
๔. ภาครัฐให้การสนับสนุนโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ
๕. โครงสร้างการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี
๖. ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและสังคมเพิ่มขึ้น

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ,การบริหารจัดการ (Management) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงรายด้วย Swot, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓.

- ๗.ได้รับการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มากขึ้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
- ๘.มีช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น สามารถนำข้อมูลสารสนเทศมาบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ
- ๙.สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสังคมไทยมีค่านิยมในการทำบุญต่อพระสงฆ์สามเณร

๑๐.นโยบายรัฐบาลมุ่งส่งเสริมการปรับปรุงองค์กร และกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนาเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการส่งเสริม ทำนุบำรุงพุทธศาสนามีความเป็นเอกภาพ และประสิทธิภาพรวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น

๒.๑.๔ อุปสรรค (Threat)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านอุปสรรคเป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์อุปสรรคพบว่ามีดังนี้

- ๑.กลไกในการขับเคลื่อนและสนับสนุนของหน่วยงานระดับนโยบายดำเนินงานไม่เกิดประสิทธิภาพ
- ๒. ปัจจัยนำเข้าเป็นไปตามภาวะของเศรษฐกิจส่งผลต่อจำนวนผู้เรียนและงบประมาณ
- ๓. ผู้เรียนขาดวุฒิภาวะในการเลือกบริโภคเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม
- ๔.ปัจจัยทางสังคมมีความเสี่ยงในการดำรงสมณะเพศและแรงจูงใจต่อการเรียนมีมากขึ้น

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรโดยใช้ SWOT ANALYSIS ซึ่งกำหนดปัจจัยแวดล้อมภายนอก ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและกฎหมาย และกำหนดปัจจัยแวดล้อมภายใน ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างและนโยบาย ด้านผลผลิตและการให้บริการ ด้านบุคลากร ด้านประสิทธิภาพทางการเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

๑.ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social – Cultural Factors)

๑.๑ โอกาส

- ๑.๑.๑ มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณี ภูมิปัญญา ที่ดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ประจำถิ่นที่หลากหลาย สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชนได้
- ๑.๑.๒ ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อบุตรหลานในการเข้าโรงเรียนที่มีคุณภาพทำให้สถานศึกษาต้องเร่งพัฒนาคุณภาพ
- ๑.๑.๓ ประชาชน ผู้เกี่ยวข้อง องค์กรภายนอก ให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือต่อการจัดการศึกษา
- ๑.๑.๔ คนไทยมีศักยภาพที่สามารถพัฒนาสู่ความเป็นเลิศได้
- ๑.๑.๕ มีแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

๑.๒ อุปสรรค

๑.๒.๑ แนวโน้มโครงสร้างประชากรวัยเรียนลดลงส่งผลให้ผู้มาบวชเรียนลดลง โรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มขึ้น

๑.๒.๒ วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาจึงทำให้ค่านิยมเปลี่ยนไปตามกระแสของสังคม และวัฒนธรรมต่างชาติ ส่งผลให้เยาวชนไทยละเลยวัฒนธรรม ประเพณีไทย สนใจวัตถุนิยมและ บริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้นทำให้การเข้ามาบวชเรียนน้อยลง

๑.๒.๓ ปัญหา เด็กไร้สัญชาติ

๑.๒.๔ ปัญหาเด็กพิการ ทพพลภาพ มีปัญหาบกพร่องทางสติปัญญา

๑.๒.๕ ปัญหาพฤติกรรมทางเพศ และยาเสพติด/สิ่งเสพติด

๑.๒.๖ ปัญหาครอบครัว ความยากไร้

๑.๒.๗ สังคมมีความแตกต่าง ได้แก่ พื้นที่ราบพื้นที่ภูเขา ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ความแตกต่างของชุมชน ความแตกต่างทางวัฒนธรรม

๑.๒.๘ เด็กจากครอบครัวที่ผู้ปกครองมีอาชีพที่ต้องย้ายถิ่นที่อยู่บ่อยๆ ทำให้การเรียน ไม่ต่อเนื่องส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของนักเรียน

๒. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors)

๒.๑ โอกาส

๒.๑.๑ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวดเร็ว เอื้อต่อการทำงาน สามารถนำมาใช้ ประโยชน์ ด้านการศึกษา การบริหารงาน การสื่อสารมากขึ้น

๒.๑.๒ ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน มีความสนใจและต้องการที่จะ พัฒนาความรู้ทางด้านเทคโนโลยี

๒.๑.๓ หน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ให้การสนับสนุนด้าน เทคโนโลยี

๒.๑.๔ หน่วยงานทางการศึกษามีความตื่นตัวในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ จัด การศึกษา

๒.๒ อุปสรรค

๒.๒.๑ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อ/บำรุงรักษา สื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยี สมัยใหม่เนื่องจากมีราคาสูง

๒.๒.๒ ระบบขาดประสิทธิภาพ เปลี่ยนแปลงเร็ว สิ้นเปลือง

๒.๒.๓ โรงเรียนในเขตพื้นที่ห่างไกลทุรกันดารมีอุปสรรคในการใช้เทคโนโลยี เช่น การสื่อสารและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตยังใช้ไม่ได้ในบางพื้นที่ ติดต่อประสานยาก

๒.๒.๔ ขาดบุคลากรที่มีความสามารถทางด้าน ICT

๒.๒.๕ พฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม

๓. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors)

๓.๑ โอกาส

๓.๑.๑ มีค่านิยมทางด้านเศรษฐกิจที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๓.๑.๒ รัฐบาลมีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจ

๓.๑.๓ องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน ร่วมมือช่วยเหลือในการจัดการศึกษา

๓.๒ อุปสรรค

๓.๒.๑ สภาพดินฟ้าอากาศที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตไม่แน่นอนทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ เกิดการทิ้งลูกหลานให้อยู่กับคนแก่

๓.๒.๒ เศรษฐกิจภาพรวมของประเทศตกต่ำทำให้ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒.๓ ประชากรยากจน รายได้น้อย ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม

๓.๒.๔ คนว่างงาน ทำให้เกิดความยากจน มีภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้น

๓.๒.๕ เศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ เศรษฐกิจแย่งลงเพราะสินค้าราคาแพง

๓.๒.๖ การระดมทรัพยากรทางการศึกษาทำได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการพัฒนา

๔. ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political & Legal Factors)

๔.๑ โอกาส

๔.๑.๑ มีกฎหมาย พ.ร.บ. การศึกษา นโยบาย ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา

๔.๑.๒ ผู้นำการเมืองระดับชาติ ท้องถิ่นให้ความสำคัญในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในจังหวัดตาก โดยร่วมแก้ปัญหาการจัดการศึกษากับเด็กพื้นราบและเด็กชาวเขาที่มีปัญหา

๔.๑.๓ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๔.๑.๔ ผู้เรียนมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้นจากนโยบายเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพของรัฐบาล

๔.๑.๕ มีองค์กรกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานสามารถตรวจสอบได้

๔.๒ อุปสรรค

๔.๒.๑ มีการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหาร ทำให้นโยบายเปลี่ยนตามรัฐบาลด้วย

๔.๒.๒ การเมืองท้องถิ่นยังไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๔.๒.๓ ไม่มีกฎหมายและระเบียบที่เอื้อต่อการสนับสนุนงบประมาณ

๒.๒ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย^๓

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนและผลผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ

^๓ อภิสิทธิ์ จันทร์ดี , โรงเรียนพระปริยัติธรรมในแนวพระราชดำริ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๙), หน้า ๔๒.

การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาจัดเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ภารกิจหลักของโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้มีคุณภาพทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สุขภาพอนามัยที่ดีซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพ และความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ ในการบริหารงานโรงเรียนนั้น โรงเรียนได้รับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง เกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยการบริหารงานทั้ง ๔ งาน คือ บริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินการต่างๆซึ่งครอบคลุมหลักสูตร กระบวนการ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การนิเทศภายใน การวัดประเมินผล การศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การแนะแนวการศึกษาการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนอื่นๆบริหารงบประมาณดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและทรัพยากรอื่น ๆ ของโรงเรียนให้ถูกต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ อาทิเช่น การเสนอขอของบประมาณ การตรวจสอบติดตาม ประเมินผล การใช้เงิน การบัญชี การจัดทำแผนกลยุทธ์ การบริหารงานบุคคล ดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน บรรจุแต่งตั้ง การปฏิบัติงาน การพัฒนา บำรุงขวัญการประเมินผลงาน การตอบแทนสวัสดิการต่างๆภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่มีอยู่ และการบริหารงานทั่วไป ดำเนินการจัดระบบงานในองค์การ การบริหารงานอื่นๆ การสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการทุกรูปแบบ เพื่อให้การบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน อำนวยความสะดวก ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานของสถานศึกษา รวมถึง งานธุรการ และการจัดทำสำมะโนครัว^๔

ประสิทธิผลของการบริหารงานโรงเรียน เป็นผลผลิตของการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี ซึ่งเกิดจากความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งหวังเพื่อให้เกิดความเสมอภาคของการให้บริการการศึกษาแก่เด็กไทยทุกคนมีความเท่าเทียมกันในคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน และลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพผลผลิต ซึ่งหมายถึงคุณภาพผู้เรียน ซึ่งในการพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนนั้นพิจารณาได้จากความสามารถในการผลิตนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากรและความสามัคคีของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ Hoy & Miskel ได้นำเสนอตัวชี้วัดสำคัญด้านผลลัพธ์ของโรงเรียนที่แสดงถึงความสำเร็จของโรงเรียนไว้ ๓ประการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Academic Achievement) ความพึงพอใจในงานของครู (Job Satisfaction) และการรับรู้ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งหมด (Overall Perceptions of School Effectiveness)

ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อองค์การ ทั้งในลักษณะที่เป็นศูนย์รวมประสาท ข้อมูลข่าวสารและศูนย์รวมการตัดสินใจขององค์การ โดยแสดงออกในบทบาทต่างๆกัน เช่น บทบาท

^๔ อานนท์ ศรีจันทร์, ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๙), หน้า ๑๔๒.

ในเชิงสัมพันธ์บุคคล บทบาทเชิงสารสนเทศ และบทบาทเชิงตัดสินใจ นอกจากนั้นผู้บริหารยังมีหน้าที่สำคัญที่หลากหลาย ซึ่งหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้มักจะได้รับอิทธิพลจากหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีทางการบริหาร ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคแต่ละสมัย ต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารร่วมกันอยู่ ในระบบโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนคือกลไกสำคัญที่จะดำเนินงานโรงเรียนในเรื่องการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นและมีประสิทธิภาพ ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์การทำงานที่ชัดเจนมองภาพของผลผลิตทางการศึกษาในอนาคตที่สามารถบอกคนอื่น และผู้ร่วมงานได้ จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไม่หลงทาง เพราะภารกิจของโรงเรียนคือ การรู้จักปัจจุบัน เพื่อพัฒนาบุคคลสู่อนาคต ไม่ได้ทำเพื่อวันนี้ แต่ต้องทำวันนี้ให้ดีที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนโตขึ้นเป็นบุคคลแห่งอนาคตที่มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมองอดีต กำหนดแนวทางปฏิบัติในปัจจุบันเพื่อวางแผนไปสู่อนาคตบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริงมีเหตุผลคิดกลยุทธ์เชิงรุก (Proactive) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) สามารถกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน มีความมุ่งมั่นต่อการสร้างภาพใหม่ขององค์กร รวมทั้งเป็นผู้ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง จะช่วยให้เกิดการตัดสินใจ การแก้ปัญหา สื่อสารให้บุคลากรได้เข้าใจ ภายใต้ความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายในสังคม ตระหนักถึงความสำคัญจำเป็น ในการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้องค์กรสำเร็จตามเป้าหมายเป็นองค์กรที่มีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานการด้านปัจจัย มาตรฐานที่ ๒๐ ระบุว่าผู้บริหารต้องมีความรู้ มีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการ ระบุตัวบ่งชี้ไว้คือ ๑) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ๒) ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง ๒) ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา^๕ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้เพิ่มขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์โดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก(จวนอุฎฺฐายิมหาเถระ)ว่า“การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้างจึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่งคือหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้นเมื่อวันที่๒๐กรกฎาคม๒๕๑๔และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาพ.ศ. ๒๕๓๕เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนของกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้นในปี.ศ. ๒๕๔๕ ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมทำให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาโดยตรงคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งแยกมาจากกรมการศาสนาดังนั้นเพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

^๕ นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์ และคณะ, คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๕.

เป็นไปอย่างต่อเนื่องมีระเบียบควบคุมการดำเนินงานที่ชัดเจนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้ออกระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมืองกล่าวคือทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดีมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบดำรงอยู่ในสมณธรรมสมควรแก่ภาวะสามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไปและถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกันต่อมาโดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไข (เพิ่มเติม) พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้กำหนดไว้ในหมวดที่ ๒ มาตรา ๒๖ ว่า “นอกเหนือจากรัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคลรอบคร้วองค์กรชุมชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง” และมาตรา ๑๘ (๒) กำหนดว่า “โรงเรียนได้แก่โรงเรียนของรัฐโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น” ดังนั้นจึงถือได้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ ในการนี้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อความในมาตรา ๒ และมาตรา ๑๘ (๒) แห่งพระราชบัญญัตินี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ เพื่อให้เป็นไปตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกฎกระทรวงดังกล่าวโดยมุ่งเน้นให้วัดที่จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์เป็นสำคัญมหาเถรสมาคมจึงได้ออกประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓

โดยกำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากำหนดซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายมาตรฐานแผนการจัดการศึกษาให้คำแนะนำส่งเสริมการจัดการศึกษาและพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ มีสมเด็จพระวันรัตเป็นประธานกรรมการผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นรองประธานกรรมการมีผู้แทนจากบุคคลและหน่วยงานสำคัญต่างๆ อาทิ ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการสภาการศึกษาเป็นคณะกรรมการ โดยมีผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ

๒.๒.๑ กระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษา^๒

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาโดยแบ่งเป็นระดับหรือ๒ช่วงชั้นคือระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

^๒ กรมการศาสนา, รูปแบบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๙), หน้า ๗๒.

จัดเป็นโรงเรียนในระบบเช่นเดียวกับรูปแบบโรงเรียนของรัฐและเอกชนทั่วไปโดยใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด๘กลุ่มสาระคือ

- ๑) ภาษาไทย
- ๒) คณิตศาสตร์
- ๓) วิทยาศาสตร์
- ๔) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- ๕) สุขศึกษาและพลศึกษา
- ๖) ศิลปะ
- ๗) การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- ๘) ภาษาต่างประเทศ

มีวิชาเฉพาะที่กำหนดให้นักเรียนคือพระภิกษุสามเณรต้องเรียนตามนโยบายของคณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมคือวิชาภาษาบาลีและวิชาพระพุทธศาสนา (อันประกอบด้วยพุทธประวัติธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหลักพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระไตรปิฎกสามารถนำไปเป็นเครื่องมือเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่สำคัญของพระภิกษุสามเณรในฐานะที่เป็นศาสนทายาทผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

๒.๒.๒ การบวนการบริหารจัดการศึกษา^๗

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจัดตั้งอยู่ในวัดที่ธรณีสงฆ์หรือที่ดินของมูลนิธิทางพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาเฉพาะสำหรับพระภิกษุสามเณรเท่านั้นโรงเรียนจะได้รับการจัดตั้งได้ก็ต่อเมื่อได้รับอนุญาตหรือเห็นชอบจากมหาเถรสมาคมโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาตแก่เจ้าอาวาสวัดที่ขอจัดตั้งโรงเรียนการบริหารจัดการโรงเรียนเจ้าอาวาสวัดหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้จัดการและผู้จัดการเป็นผู้คัดเลือกพระภิกษุผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษารูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุและคฤหัสถ์เพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน

๒.๒.๓ กระบวนการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียนคณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องงานวิชาการของโรงเรียนประกอบด้วยงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเป็นหลักซึ่งโรงเรียนจะต้องสร้างหลักสูตรของตนเองเรียกว่าหลักสูตรสถานศึกษาดังนั้นครูจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้การออกแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งงานวิชาการที่ครูจะต้องปฏิบัติจะประกอบด้วยภารกิจหลักดังนี้

^๗อนุชาติ พวงสำลี, การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๙), หน้า ๓๗๒.

๑. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสู่สาระท้องถิ่นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หมายถึง รายละเอียดของ ข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งเนื้อหาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมประวัติศาสตร์ความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคมการดำรงชีวิตการ ประกอบอาชีพอิสระ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ตลอดจนสภาพปัญหาและสิ่งที่ควรได้รับการ ถ่ายทอดพัฒนาในชุมชนและสังคมนั้นๆ ที่สถานศึกษากำหนด การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งมีแนวทางในการจัดทำสาระท้องถิ่น ดังนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. ๒๕๕๑และ กรอบสาระการเรียนรู้ที่พัฒนาโดยคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๒. ศึกษาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและภูมิภาคตลอดจนข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ สภาพปัญหาและความต้องการของสังคมชุมชนและท้องถิ่น

๓. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อร่วมกำหนด วิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้ง คณะกรรมการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๔. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น/ระดับชั้นของกลุ่มสาระหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. ๒๕๕๑หรือมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน

๕. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของ กระทรวงศึกษาธิการและกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของคณะกรรมการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๖. ดำเนินการจัดทำสาระท้องถิ่นในลักษณะ

๑) จัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติม

๒) ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมหรือบูรณาการ

๗. ขอความเห็นชอบใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากคณะกรรมการโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญศึกษาโดยประธานคณะกรรมการเป็นผู้ลงนามในประกาศ

๘. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ. ๒๕๕๑

๑) การจัดสาระการเรียนรู้

๒) การกำหนดค่าน้ำหนักและเวลาเรียนช่วงชั้นที่ ๓ -๔

๓) การกำหนดรหัสวิชา

๔) การกำหนดระดับผลการเรียน

๙. การบูรณาการภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้/การบูรณาการเฉพาะเรื่องตาม ลักษณะสาระการเรียนรู้การบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีของผู้เรียน

๑๐. ประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

๒.๒.๔ การบวนการพัฒนาการเรียนรู้

๑. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามสาระและหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

๑) วิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาสาระ

๒) มาตรฐานการเรียนรู้

๓) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

๒. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสมโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียนตลอดจนผู้ที่มีความสามารถพิเศษและผู้ที่มีความบกพร่องหรือด้อยโอกาสโดยฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริงสร้างสถานการณ์ตัวอย่าง

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่านและใฝ่เรียนใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องการผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน

๔. ปลุกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมค่านิยมที่พึงปรารถนาที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม

๕. จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

๖. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและประสานความร่วมมือเครือข่ายผู้ปกครองชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ

๗. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยเป็นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตรนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา

๘. ส่งเสริมให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (การวิจัยในชั้นเรียน)

๙. ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลายและต่อเนื่องเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

๑๐. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้แก่จัดกิจกรรมแนะแนวโดย

๑) จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๒) จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบันทึกและจัดทำสื่อ

๓) ให้คำปรึกษาการแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาตนเอง

๔) ให้คำปรึกษาการศึกษาต่อและแนะนำอาชีพจัดกิจกรรมนักเรียนโดย

๒.๒.๕ การบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น^๙

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นจะสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นนั้นๆ เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้เรียนแสวงหาองค์ความรู้ที่ตอบสนองกับวิถีชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนจะเรียนรู้ตามสภาพจริงของตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้พัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้ จึงอาจสรุปได้ว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้กับกลุ่มผู้เรียน ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่จัดตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่นนั้น ๆ เป้าหมายหลัก คือ ต้องการให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้ดีขึ้น

๒.๒.๖ หลักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น^{๑๐}

หลักสูตรท้องถิ่นมีหลักในการพัฒนาที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายได้เกิดปัญหาหรือเกิดการเรียนรู้ ดังนี้

๑) การเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้มีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้สภาพปัญหาวิธีการแก้ปัญหา และการปรับปรุงอย่างลึกซึ้งคือให้รู้และเข้าใจอย่างกระจ่างว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจนสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ของตนเองได้

๒) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติจริงมีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้ในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการปฏิบัติจริงจนเกิดความชำนาญและสามารถปฏิบัติได้ในทุกสถานการณ์

๓) การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันมีเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้เพื่อเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมด้วยการมีความเชื่อและตระหนักว่ามนุษย์ทุกคนต้องร่วมมือกันพึ่งพาอาศัยกันและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

๔) การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพเป้าหมายมุ่งที่การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่งอกงามปรับปรุงบุคลิกภาพอย่างมั่นใจเน้นการมีเหตุผลและมีวิสัยทัศน์

๒.๓ การกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นกระบวนการที่กลุ่มโรงเรียนสามารถตรวจสอบคุณภาพได้ตามบริบทของสถานศึกษานั้นๆ ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงฯ เป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วย การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี การดำเนินงานตามโครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ได้ตามแผนหรือไม่ มีการปรับแผนหรือไม่ เพราะเหตุ

^๙ กรมการศาสนา, การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๔๒.

^{๑๐} ไพบุลย์ เจริญทรัพย์, หลักการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๙), หน้า ๙๒.

ใด มีการสรุปผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การติดตามตรวจสอบมีการให้ข้อสังเกต ให้ข้อเสนอแนะเพื่อดำเนินการต่อไป

การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ เพื่อให้การบริหารจัดการคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพใช้วงจรการบริหารงานเชิงระบบหรือวงจรเดมมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

๒.๓.๑ ขั้นตอนการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๑. วางแผนติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นองค์ประกอบแรกที่สำคัญที่สุด การวางระบบที่ดีจะต้องกำหนดขั้นตอนการทำงานที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและการบันทึก การทำงานทุกขั้นตอนเป็นปัจจุบัน ข้อมูลจากบันทึกนี้จะนำไปสู่การตรวจสอบประเมินผลการศึกษาและให้ผู้อื่นหรือผู้ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบได้ เพราะข้อมูลที่ได้เป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของระบบย่อยหลายๆ ระบบย่อย เป็นคุณภาพรวมของสถานศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

- ๑.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- ๑.๒ ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานวัตถุประสงค์ขอบข่ายสาระสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- ๑.๓ จัดทำปฏิทินการติดตามคุณภาพการศึกษา
- ๑.๔ ทบทวนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- ๑.๕ สรุปและกำหนดกรอบ/ประเด็นสำคัญของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- ๑.๖ สร้างแบบเครื่องมือ แบบบันทึกในการติดตามคุณภาพการศึกษา

๒. ดำเนินการตามแผนการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เป็นการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้า ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต/ผลลัพธ์ การปฏิบัติร่วมกันของคณะกรรมการที่ได้รับมอบหมายตามกระบวนการ วิธีการที่กำหนดและต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อให้การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประสิทธิภาพควรใช้แนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

- ๒.๑ กำหนดให้การติดตามตรวจสอบคุณภาพเป็นรายกิจกรรมครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา
- ๒.๒ สร้างความตระหนัก ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาแก่คณะกรรมการ และครูบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- ๒.๓ วางระบบการทำงานและมอบหมายการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ดำเนินการเป็นระยะๆ ตลอดช่วงเวลาที่ปฏิบัติ โดยกำหนดเรื่องและปฏิทินปฏิบัติการ
- ๒.๔ คณะกรรมการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง และหรือนักวิชาการกลุ่ม ปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีหรือกิจกรรมที่กลุ่ม

โรงเรียนกำหนดขึ้น เป็นผู้ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานตามปฏิทินปฏิบัติงาน รวมทั้งดำเนินการแก้ไข ปรับปรุง การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผน

๒.๕ คณะกรรมการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งและหรือนักวิชาการกลุ่ม รวบรวมร่องรอย หลักฐานการดำเนินงานและผลการตรวจสอบมาปรับปรุงและพัฒนากิจการปฏิบัติไปสู่เป้าหมาย

๒.๖ คณะกรรมการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง และหรือนักวิชาการกลุ่ม ที่กลุ่มโรงเรียนแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบ รวบรวมข้อมูล ร่องรอย หลักฐานการดำเนินงานทั้งหมดในภาพรวมของแผน ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา และจัดทำรายงานเสนอเพื่อดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน ต่อไป

๓. รายงานผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาเป็นการตรวจสอบ/ประเมินผล การศึกษา ร่วมกันกับสถานศึกษานั้นๆ อันมีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของ สถานศึกษาภายในกลุ่มโรงเรียน สาระสำคัญของการรายงาน ประกอบด้วย

๓.๑ ระยะเวลาของการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

๓.๒ ขอบเขตและวัตถุประสงค์

๓.๓ วิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

๓.๔ กิจกรรมที่ได้สำเร็จเป็นที่น่าสนใจและกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่ คาดหวัง

๓.๕ ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

๔. การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นการเสนอแนะมาตรการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างเป็นระบบโดยนำผลการประเมินผลการศึกษา มาพัฒนา ประกอบด้วย

๔.๑ ระบุโครงการ/งาน/กิจกรรมที่ได้สำเร็จเป็นที่น่าสนใจ และประเด็นที่ไม่ เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง

๔.๒ จัดทำ บันทึกข้อเสนอแนะกับไปยังสถานศึกษานั้นๆ

๔.๓ กำหนดระยะเวลาในการพัฒนา

๔.๔ ตรวจสอบการดำเนินงานซ้ำ เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๕. การบริหารจัดการสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยมีการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติการให้ความอิสระแก่ บุคลากรทุกระดับและทุกฝ่าย บริหารงานตามวงจรการทำงานแบบ PDCA คือ (Plan Do Check Act) และการบริหารงานแบบ SBM (School Bass Management) ทุกกิจกรรม/โครงการ ที่ดำเนินงานจะมีการกำกับติดตามประเมินการทำงานเป็นระยะ จุดเริ่มต้นสำคัญที่กลุ่มโรงเรียนใช้ในการ บริหารงาน คือการสร้างควมตระหนักและสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาสถานศึกษาแก่บุคลากร ผู้ร่วมงานทุกคนทุกฝ่ายในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา นอกจากเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ แล้ว กลุ่มโรงเรียนยังให้สถานศึกษาได้นำเอาทักษะชีวิตและกระบวนการสอนแบบพุทธวิธีมาประกอบ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนา และส่งเสริมด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตามจุดเน้นของโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษให้แก่ครูบุคลากรและนักเรียนตามแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๖. การติดตามประเมินผลการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในแต่ละโครงการ/งาน/กิจกรรม ของแต่ละฝ่ายแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่สำคัญ ดังนี้ แบบเป็นทางการ กลุ่มโรงเรียนมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายติดตามประเมินผลและสรุปรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของโครงการ/งาน/กิจกรรมตามแผนปฏิบัติงานตลอดปีการศึกษา แบบไม่เป็นทางการ โดยถือว่าการติดตามและประเมินผลเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้บริหารครูบุคลากรทุกรูป/คน ของสถานศึกษานั้นๆ และทุกกลุ่มงานบริหารตามกรอบภาระงานที่ได้รับมอบหมายอย่างต่อเนื่องจากสถานศึกษา

นอกจากนี้ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ยังมีการติดตามประเมินผลและการสรุปรายงานโครงการ/งาน/กิจกรรม ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นอกจากสรุปรูปแบบเป็นผลงานของกลุ่มโรงเรียนแล้วยังต้องนำมาเสนอรายงานปัญหาอุปสรรคผลการดำเนินงานในที่ประชุมของคณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียนในคราวประชุมสมัยสามัญและวิสามัญแล้วแต่กรณี โดย

- กำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน
- ติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน ทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษา
- รายงานและนำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียน ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
- เตรียมการและให้ความร่วมมือในการติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนจากหน่วยงานต้นสังกัด

๒.๔ สรุป

วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงรายเป็นการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทมีคุณธรรมนำความรู้ มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาพอเพียง เพื่อรองรับการประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนมีระบบและได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีคุณภาพตามความคาดหวังของสังคมและตระหนักถึง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีการแสวงหาความรู้ทักษะด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเจตคติที่ดี มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือวัดที่พำนักอาศัย ชุมชน และสังคมปัญหาในการพัฒนาโรงเรียนปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงราย การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาสภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งวิเคราะห์ ตามลักษณะงานบริหาร ๔ ด้าน ได้แก่ด้านการบริหารวิชาการปัจจัยที่ส่งผล มากที่สุด คือสถานศึกษา มีการกำหนดวิทัศน์

ภารกิจ เป้าหมายการจัดการวิชาการ การจัดกิจกรรมพัฒนาหลักสูตร ด้านการบริหารงานบุคคล ปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด กระบวนการ จัดการศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักธรรมคำสั่งสอน ของ พระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด

การแก้ปัญหาการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ)จังหวัดเชียงราย เพื่อพัฒนา รูปแบบ การจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา โดยวิธี การเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เอกสารสัมภาษณ์ และสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิง บรรยายเพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการสร้าง รูปแบบและประเมินความเหมาะสม รูปแบบการจัด การศึกษาแบบกระจายอำนาจ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ประกอบด้วย ๒ องค์ประกอบของรูปแบบและสาระความสำคัญ ของแบบการกระจาย อำนาจ ประกอบด้วยมิติด้าน หน้าที่การจัดการสถานศึกษา ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหาร งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหาร ทั่วไป

บทที่ ๓

บริบทการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

ในบทนี้จะได้ศึกษาและนำเสนอในประเด็น ๓.๑ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย ๓.๒ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดเชียงราย ๓.๓ ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย ๓.๔ การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย ๓.๕ สรุป

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็นไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพ และมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อให้กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะปฏิรูประบบการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ของท้องถิ่นต่อไปแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการศึกษามหาวิทยาลัยพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๓.๑ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย^๑

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาล้านกเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากที่

^๑พระราชมุนี, ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๓๙. หน้า ๒๒๑.

การศึกษาในมหาวิทยาลัยสองแห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหา
มกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และ พ.ศ. ๒๔๘๙ ตามลำดับ
ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมา เรียกว่า
โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้การเรียนบาลี นกธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลาย
แห่ง มีพระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียก
โรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลีวิสามนศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติดคณะสังฆมนตรีและ
กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบกระทรวง ให้โรงเรียนบาลีวิสามนศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำ
การสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้ตั้งแต่ปี
พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา และเมื่อสอบได้แล้วก็ยังคงได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีก
ด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลาย
ออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวม และบาลี
จะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้ง
การศึกษารวมและบาลีเสีย แต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชา
ในทางโลกอยู่

ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ฟื้น ชุตินฺธรมหา
เถระ)^๒ จึงได้ตั้งคณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่มีวิชาบาลี
วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา และได้ประกาศเมื่อ
พ.ศ. ๒๕๐๗ พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามน
ศึกษาสำนักเรียนวัดเสียและกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้
จัดขึ้นใหม่ แต่การณปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
ใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน
โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากัน
เข้าชื่อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง
สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิด
ความสับสนเป็นอันมาก

ในขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบ
สมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้
พิจารณาถึงความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของ
พระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบสมทบ
แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลก
เจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตไป

^๒ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย, (กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๔๙.หน้า ๓๒).

ตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี หลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้น อีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญ ตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป”

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๑๔ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๓๕ (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖) โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะสามารถดำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกันในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส ๕๑ แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา^๓

เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘

ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ นี้ มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั่วประเทศจำนวน ๑๔ กลุ่ม โดยแยกได้ ดังนี้

๑.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานี มีโรงเรียนจำนวน ๑๕ โรงเรียน

๒.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่, ชุมพร, ตรัง, นครศรีธรรมราช, ปัตตานี, ยะลา, ระนอง, สงขลา, สตูล, สุราษฎร์ธานีมีโรงเรียนจำนวน ๒๒ โรงเรียน

๓.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๓ ประกอบด้วย จังหวัด กาญจนบุรี, ชัยนาท, ประจวบคีรีขันธ์, พระนครศรีอยุธยา, เพชรบุรี, ราชบุรี, ลพบุรี, สระบุรี, สิงห์บุรี, สุพรรณบุรี, อ่างทอง, อุทัยธานี มีโรงเรียนจำนวน ๒๕ โรงเรียน

๔.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๔ ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร, ตาก, นครสวรรค์, พิจิตร, พิษณุโลก, เพชรบูรณ์, สุโขทัย, อุตรดิตถ์ มีโรงเรียน

^๓กรมการศาสนา, คู่มือการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, กรุงเทพฯ : เมธีทีปส์, ๒๕๔๙.หน้า ๒๓.

จำนวน ๒๕ โรงเรียน ๕.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๕ ประกอบด้วยจังหวัด เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน, ลำพูน มีโรงเรียนจำนวน ๔๐ โรงเรียน

๖.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๖ ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย, น่าน, พะเยา, แพร่, ลำปาง มีโรงเรียนจำนวน ๕๕ โรงเรียน

๗.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๗ ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น, เลย, หนองบัวลำภู มีโรงเรียนจำนวน ๔๔ โรงเรียน

๘.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๘ ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร, หนองคาย, อุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน ๓๘ โรงเรียน

๙.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๙ ประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร, ยโสธร, อุบลราชธานี, อำนาจเจริญ มีโรงเรียนจำนวน ๓๔ โรงเรียน

๑๐.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๐ ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์, นครพนม, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด มีโรงเรียนจำนวน ๔๑ โรงเรียน

๑๑.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑ ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ, นครราชสีมา, บุรีรัมย์, ศรีสะเกษ, สุรินทร์ มีโรงเรียนจำนวน ๔๓ โรงเรียน

๑๒.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๒ ประกอบด้วย จังหวัด ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, นครนายก, ตราด, ปราจีนบุรี, ระยอง, สระแก้ว มีโรงเรียนจำนวน ๑๒ โรงเรียน

๑๓. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๓ (เงินนิกาย)ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, ชลบุรี, เชียงราย มีโรงเรียนจำนวน ๓ โรงเรียน

๑๔.กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๔ (อนัมนิกาย)ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, สงขลา, อุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน ๓ โรงเรียน

๓.๒ ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย^๕

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระเบียบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตอนต้น พ.ศ. ๒๕๓๔ และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระเบียบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยให้อยู่ในความควบคุมดูแลของกรมการศาสนา เพื่อจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนที่บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ทำให้คณะสงฆ์ได้ดำเนินการด้านการศึกษามากขึ้น กรมการศาสนาจึงได้จัดตั้งกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้นตามภาคต่าง ๆ เพื่อแบ่งเบาภาระและช่วยควบคุมดูแลกันเอง โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ควบคุมดูแลกันเอง

ภาคเหนือตอนบนประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย พะเยา แพร่ น่าน ลำปาง ลำพูน แม่ฮ่องสอน และเชียงใหม่ เป็นกลุ่มที่ ๘ เรียกชื่อว่า “กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๘” โดยมีประธานกลุ่ม ฯ เป็นหัวหน้าบริหารงานในกลุ่มนั้น ๆ และต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๖

^๕กรมการศาสนา, ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัด เชียงราย, กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย., ๒๕๔๙. หน้า ๑๕๖.

ได้มีการแบ่งส่วนราชการแผ่นดินแยกกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการออกเป็น ๒ ส่วน คือ กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยให้กรมการศาสนาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาได้รับอนุญาตจัดตั้งขึ้นมากกว่า ๓๐๐ โรงเรียน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้แบ่งเขตกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาใหม่เป็น ๑๔ กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีประธานกลุ่มนั้น ๆ เป็นผู้ควบคุมดูแลตามพื้นที่นั้นๆ ศูนย์ประสานงานหรือสำนักงานกลุ่มฯ ตั้งอยู่ที่โรงเรียนเวียงชัยพิทยาลา เลขที่ ๑๕๒ หมู่ที่ ๑๑ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ๕๗๒๑๐ โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๕๓๖๖-๖๖๕๑^๕

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลายประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการและการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาทและดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ก. วิสัยทัศน์

สืบสานพระงานศาสนา พัฒนาศาสนทายาท

ข. พันธกิจ

๑. จัดการศึกษาแก่เยาวชนที่เป็นศาสนทายาทโดยใช้หลักธรรมพระพุทธศาสนา
๒. สร้างเสริมศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชน
๓. สนองงานโครงการตามพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ค. สัญลักษณ์เครื่องหมาย

ใช้สัญลักษณ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มฯ เพราะเป็นหน่วยงานราชการต้นสังกัดในวงกลมเป็นชื่อของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย

ง. เป้าหมาย/เป้าประสงค์

^๕ กรมการศาสนา, การศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย, ๒๕๔๙. หน้า ๕๖.

๑. บุคลากรกลุ่มโรงเรียนมีศักยภาพ และสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีระบบการบริหารจัดการได้มาตรฐาน
๒. สถานศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพภายนอก (ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา)
๓. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
๔. ครูและบุคลากรมีคุณภาพสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๕. ผู้เรียนมีคุณภาพตามจุดเน้นของโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา
๖. ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความเข้าใจในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๗. ครูและบุคลากรมีสถานภาพที่มั่นคงในวิชาชีพและความเข้มแข็งขององค์กร

จ. ยุทธศาสตร์หลักการ^๖

- ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาศักยภาพบุคลากรกลุ่มโรงเรียน และระบบการบริหารจัดการ สำนักงาน กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- ยุทธศาสตร์ที่ ๔ ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดเน้นของโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา
- ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
- ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ส่งเสริมสถานภาพที่มั่นคงในวิชาชีพและความเข้มแข็งขององค์กรครู และบุคลากรทางการศึกษา

ฉ. กลยุทธ์ (วิธีการ)

- กลยุทธ์ที่ ๑.๑ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- กลยุทธ์ที่ ๑.๒ พัฒนาเครือข่ายสถาบันการศึกษากับกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- กลยุทธ์ที่ ๒.๑ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

^๖เทศ แก้วกลีกรม, การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙. หน้า ๕.

และหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๒.๒ พัฒนาระบบสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๒.๓ พัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องเรียนอัจฉริยะ

กลยุทธ์ที่ ๒.๔ การศึกษาดูงานของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๒.๕ การจัดกิจกรรมส่งเสริมสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนและความเป็นพลโลก ๒๕๕๘

กลยุทธ์ที่ ๓.๑ การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๓.๒ อบรมหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๓.๓ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครู ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้

กลยุทธ์ที่ ๓.๔ การพัฒนาศักยภาพครูบุคลากรสู่มาตรฐานวิชาชีพ

กลยุทธ์ที่ ๔.๑ การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางเรียนให้สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลนักเรียนรายบุคคลเป็นฐาน

กลยุทธ์ที่ ๔.๒ อบรมนักเรียนก่อนสอบมัธยมศึกษา-บาลี สนามหลวง

กลยุทธ์ที่ ๔.๓ การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลยุทธ์ที่ ๔.๔ การแข่งขันทักษะวิชาการระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับประเทศ

กลยุทธ์ที่ ๕.๑ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๖.๑ ส่งเสริมสถานภาพบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ข. โครงการ/งาน/กิจกรรม ตามยุทธศาสตร์และกลยุทธ์^๗

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรกลุ่มโรงเรียน และระบบการบริหารจัดการสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๑.๑ – กลยุทธ์ที่ ๑.๒

๑.๑ โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและสำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑๑

- งานพัฒนาศักยภาพบุคลากรของกลุ่มโรงเรียน
- งานยกระดับการบริหารงานของสำนักงานกลุ่มโรงเรียน
- งานพัฒนาองค์กรและระบบบริหารสถานศึกษาตามโครงสร้างโรงเรียนนิติบุคคล
- งานเครือข่ายสายสัมพันธ์กลุ่มโรงเรียนกับคณะสงฆ์และมวลชน

๑.๒ โครงการพัฒนาเครือข่ายสถาบันการศึกษากับกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการศึกษาของสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๒.๑ – กลยุทธ์ที่ ๒.๖

^๗ ชูติมา สัจจามันท์, รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษาของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีการจัดการศึกษาตามอัยยาศัย., กรุงเทพฯ, วี.ที.ซี.คอมมิวนิคชั่น, ๒๕๕๙. หน้า ๑๓.

- ๒.๑ โครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐานและหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- ๒.๒ โครงการพัฒนาระบบสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
งานพัฒนาระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศสถานศึกษา
- ๒.๓ โครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และห้องเรียนอัจฉริยะ
- ๒.๔ โครงการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- ๒.๕ โครงการศึกษาดูงานของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา
- ๒.๖ โครงการส่งเสริมสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนและพลโลก

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาคุณภาพผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถ
ปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^๘

กลยุทธ์ที่ ๓.๑ – กลยุทธ์ที่ ๓.๔

- ๓.๑ โครงการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
- ๓.๒ โครงการอบรมหลักสูตรพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา
 - สัมมนาผู้บริหาร
 - ศึกษาดูงาน
 - ประชุมผู้บริหาร

๓.๓ โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครู ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้

๓.๔ โครงการพัฒนาศักยภาพครูบุคลากรสู่มาตรฐานวิชาชีพ

- อบรมครู ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้
- อบรมเจ้าหน้าที่/บุคลากร
- ปฏิบัติธรรมหรือพัฒนาบุคลิกภาพของครูบุคลากร
- ครูปริยัติสัมพันธ์/กีฬาสัมพันธ์

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดเน้นของโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์พิเศษ
มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๔.๑ – กลยุทธ์ที่ ๔.๔

๔.๑ โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางเรียนให้สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูล
นักเรียนรายบุคคลเป็นฐาน

๔.๒ โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์อบรมนักรธรรม-บาลี ก่อนสอบสนามหลวง

๔.๓ โครงการส่งเสริมพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

- งานระเบียบวินัยนักเรียน
- งานรักษาความปลอดภัยและป้องกันยาเสพติด

^๘สุพัตรา ครอบงำ และคณะ, รูปแบบยุทธศาสตร์และแนวทางการบูรณาการการศาสนากับการศึกษา
ของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีการจัดการศึกษาตามอริยาศัย., กรุงเทพฯ, วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๙.
หน้า ๓.

๔.๔ โครงการแข่งขันทักษะวิชาการระดับกลุ่มโรงเรียนและระดับประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

กลยุทธ์ที่ ๕.๑

๕.๑ โครงการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

- การประเมินภายในของสถานศึกษา/ต้นสังกัด/ประเมินภายนอก
- การจัดทำงานงานการประเมินตนเอง (SAR)

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ส่งเสริมสถานภาพที่มั่นคงในวิชาชีพและความเข้มแข็งขององค์กรครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๖.๑

๖.๑ โครงการส่งเสริมสถานภาพบุคลากรและความเข้มแข็งขององค์กร

- จัดตั้งกองทุนสวัสดิการครูและบุคลากรทางการศึกษา
- ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา
- จัดทำพระราชบัญญัติโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๓.๓ ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย^๔

ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย ๒๑ โรง โดยแยกได้ ดังนี้

โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนต่ำกว่า ๑๒๐ รูป)	จำนวน ๕	โรง
โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียนตั้งแต่ ๑๒๑ รูป)	จำนวน ๑๖	โรง
โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียนตั้งแต่ ๓๐๑ รูปขึ้นไป)	จำนวน -	โรง
จำนวนนักเรียน ๗,๓๔๒ รูป		

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาปีที่๑	๓๖๔	รูป
มัธยมศึกษาปีที่๒	๓๖๐	รูป
มัธยมศึกษาปีที่๓	๓๖๒	รูป
รวม	๑,๐๘๖	รูป

มัธยมศึกษาตอนปลาย

มัธยมศึกษาปีที่๔	๒๒๐	รูป
มัธยมศึกษาปีที่๕	๒๒๖	รูป
มัธยมศึกษาปีที่๖	๒๑๒	รูป
รวม	๖๕๘	รูป

จำนวนครูประจำ

พระภิกษุ	จำนวน ๙๔	รูป
ชาย	จำนวน ๖๔	คน
หญิง	จำนวน ๓๘	คน

จำนวนครูพิเศษ

พระภิกษุ	จำนวน ๑๒๔	รูป
ชาย	จำนวน ๗๖	คนหญิง
จำนวน	๔๘	คน

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม, ๒๕๕๙), หน้า ๘๗.

๓.๔ การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย^{๑๐}

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนและผลผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาจัดเป็นสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ภารกิจหลักของโรงเรียนคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้มีคุณภาพทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สุขภาพอนามัยที่ดีซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้มีศักยภาพ และความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ

ในการบริหารงานโรงเรียนนั้น โรงเรียนได้รับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ การศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยการบริหารงานทั้ง ๔ งาน คือ บริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินการต่างๆ ซึ่งครอบคลุมหลักสูตร กระบวนการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การนิเทศภายใน การวัดประเมินผลการศึกษา การประกันคุณภาพ การศึกษาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การแนะแนวการศึกษาการส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนอื่นๆ บริหารงบประมาณดำเนินการเกี่ยวกับการเงินและทรัพยากรอื่น ๆ ของโรงเรียนให้ถูกต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ อาทิเช่น การเสนอของบประมาณ การตรวจสอบติดตาม ประเมินผล การใช้เงิน การบัญชี การจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารงานบุคคล ดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนบรรจุแต่งตั้ง การปฏิบัติงาน การพัฒนา บำรุงขวัญการประเมินผลงาน การตอบแทนสวัสดิการต่างๆ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่มีอยู่ และการบริหารงานทั่วไป ดำเนินการจัดระบบงานในองค์การ การบริหารงานอื่นๆ การสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการทุกรูปแบบ เพื่อให้การบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน อำนวยความสะดวก ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลงานของสถานศึกษา รวมถึง งานธุรการ และการจัดทำสำมะโนครัว^{๑๑}

ประสิทธิผลของการบริหารงานโรงเรียน เป็นผลผลิตของการบริหารจัดการโรงเรียนที่ดี ซึ่งเกิดจากความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งหวังเพื่อให้เกิดความเสมอภาคของการให้บริการการศึกษาแก่เด็กไทยทุกคนมีความเท่าเทียมกันในคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียน และลดความเหลื่อมล้ำในคุณภาพผลผลิต ซึ่งหมายถึงคุณภาพผู้เรียน ซึ่งในการพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนนั้นพิจารณาได้จากความสามารถในการผลิตนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ความสามารถในการ

^{๑๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : บริษัทไพศาลการพิมพ์, ๒๕๕๙, หน้า ๕๔.

^{๑๑} อานนท์ ศรีจันทร์, ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๔๒.

ปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากร และความสามัคคีของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับ Hoy & Miskel ได้นำเสนอตัวชี้วัดสำคัญด้านผลลัพธ์ของโรงเรียนที่แสดงถึงความสำเร็จของโรงเรียนไว้ ๓ ประการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (Academic Achievement) ความพึงพอใจในงานของครู (Job Satisfaction) และการรับรู้ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนทั้งหมด (Overall Perceptions of School Effectiveness)

ผู้บริหารนับเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อองค์กร ทั้งในลักษณะที่เป็นศูนย์รวมประสานข้อมูลข่าวสารและศูนย์รวมการตัดสินใจขององค์กร โดยแสดงออกในบทบาทต่างๆ กัน เช่น บทบาทในเชิงสัมพันธ์บุคคล บทบาทเชิงสารสนเทศ และบทบาทเชิงตัดสินใจ นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีหน้าที่สำคัญที่หลากหลาย ซึ่งหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้มักจะได้รับอิทธิพลจากหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีทางการบริหาร ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคแต่ละสมัย ต่างก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารร่วมกันอยู่ ในระบบโรงเรียนผู้บริหารโรงเรียนคือกลไกสำคัญที่จะดำเนินงานโรงเรียนในเรื่องการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นและมีประสิทธิภาพ ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์การทำงานที่ชัดเจนมองภาพของผลผลิตทางการศึกษาในอนาคตที่สามารถบอกคนอื่น และผู้ร่วมงานได้ จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนไม่หลงทาง เพราะภารกิจของโรงเรียนคือ การรู้จักปัจจุบัน เพื่อพัฒนาบุคคลสู่อนาคต ไม่ได้ทำเพื่อวันนี้ แต่ต้องทำวันนี้ให้ดีที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนโตขึ้นเป็นบุคคลแห่งอนาคตที่มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมองอดีต กำหนดแนวทางปฏิบัติในปัจจุบันเพื่อวาดฝันไปสู่อนาคตบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริงมีเหตุผลคิดกลยุทธ์เชิงรุก (Proactive) เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) สามารถกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน มีความมุ่งมั่นต่อการสร้างภาพใหม่ขององค์กร รวมทั้งเป็นผู้ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง จะช่วยให้เกิดการตัดสินใจ การแก้ปัญหา สื่อสารให้บุคลากรได้เข้าใจ ภายใต้ความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายในสังคมตระหนักถึงความสำคัญจำเป็น ในการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้องค์กรสำเร็จตามเป้าหมายเป็นองค์กรที่มีการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในมาตรฐานการด้านปัจจัย มาตรฐานที่ ๒๐ ระบุว่าผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการ ระบุตัวบ่งชี้ไว้คือ ๑) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ๒) ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำมีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง ๓) ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา^{๑๒} เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้เพิ่มขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์โดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก (จวนอุฎฐายิมหาเถระ) ว่า “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาพระปริยัติธรรมก็จำเป็นต้องอนุวัตไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลก บ้างจึงเห็นสมควรที่จะมีหลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่งคือหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ทั้งทาง

^{๑๒} นพรัตน์ เบญจวัฒน์นันท์ และคณะ, คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๕.

โลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศระเบียบกระทรวงว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้นเมื่อวันที่๒๐กรกฎาคม๒๕๑๔และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาพ.ศ.๒๕๓๕เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนของกรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการในสมัยนั้น

ในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ได้มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมทำให้มีหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบงานคณะสงฆ์และพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาโดยตรงคือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งแยกมาจากกรมการศาสนาดังนั้นเพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นไปอย่างต่อเนื่องมีระเบียบควบคุมการดำเนินงานที่ชัดเจน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้ออกระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาพ.ศ.๒๕๔๖โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมืองกล่าวคือทางฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดีมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบดำรงอยู่ในสมณธรรมสมควรแก่ภาวะสามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไปและถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ลาสิกขาไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรือเข้ารับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าแก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ต่อมาโดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒และแก้ไข (เพิ่มเติม)พ.ศ.๒๕๔๕ได้กำหนดไว้ในหมวดที่๒มาตรา๑๒ว่า “นอกเหนือจากรัฐเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัวองค์กรชุมชนองค์กรเอกชนองค์กรวิชาชีพสถาบันศาสนาสถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎกระทรวง”และมาตรา๑๘(๒) กำหนดว่า “โรงเรียนได้แก่โรงเรียนของรัฐโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพระพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น” ดังนั้นจึงถือได้ว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ในการนี้เพื่อให้สอดคล้องกับข้อความในมาตรา๑๒และมาตรา๑๘(๒) แห่งพระราชบัญญัตินี้กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนาพ.ศ. ๒๕๔๘เพื่อให้เป็นไปตามพ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและกฎกระทรวงดังกล่าวโดยมุ่งเน้นให้วัดที่จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายของคณะสงฆ์เป็นสำคัญมหาเถรสมาคมจึงได้ออกประกาศมหาเถรสมาคมว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาพ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๓}

โดยกำหนดให้มีการบริหารจัดการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากำหนดซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายมาตรฐานแผนการจัดการศึกษาให้คำแนะนำส่งเสริมการจัดการศึกษาและพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อขัดข้องต่างๆมีสมเด็จพระวันรัตเป็นประธานกรรมการผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นรองประธานกรรมการมีผู้แทนจากบุคคลและหน่วยงานสำคัญต่างๆอาทิ

^{๑๓} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย,(กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๔๙),หน้า ๗.

ประธานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาปลัดกระทรวงศึกษาธิการเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นคณะกรรมการโดยมีผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ

ก.การพัฒนาด้านวิชาการ^{๑๔}

การบริหารหลักสูตรและการสอน ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนที่คณะกรรมการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกำกับของมหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดขึ้น แต่ต้องให้เป็นไปภายในหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช ๒๕๕๑ ของกระทรวงศึกษาธิการ นั่นคือ โรงเรียนมีการจัดการบริหารหลักสูตรและการสอน ๒ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ หลักสูตรด้านสามัญ คือ การจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระ ๘ กลุ่มคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา/พลานามัยศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ กลุ่มนี้ต้องบริหารให้สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สพฐ. สมศ. สทศ. สภาการศึกษา เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ หลักสูตรด้านวิชาการพระพุทธศาสนา คือ ภาษาบาลี พุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ กลุ่มนี้ต้องบริหารให้สอดคล้องกับสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง และสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง เพราะนักเรียนส่วนใหญ่มีหน้าที่ต้องไปสอบนันทกรรมและมหาเปรียญตามนโยบายของมหาเถรสมาคมที่กำกับผ่านลำดับขั้นการปกครองคณะสงฆ์ระดับโรงเรียน ความหมายให้มีผู้รับผิดชอบระดับบริหารและคณะกรรมการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนนอกจาก บริหารงานวิชาการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะต้องคำนึงถึงการทดสอบระดับชาติ๒ ประเภทคือO-NETและB-NET (การทดสอบวิชาการพระพุทธศาสนาระดับชาติ) ด้วย

ปัญหาที่ยังพบในโรงเรียนหลายแห่งคือ โรงเรียนไม่ได้วิเคราะห์โครงสร้างรายวิชา ครูสอนไม่ตรงตามหลักสูตร/วิชา ครูสอนไม่ครบเนื้อหา ครูสอนไม่เป็นไปตามแผน ครูไม่บันทึกผลการเรียนเชิงพัฒนาการ และครูไม่สนใจทำวิจัยในชั้นเรียน ผลที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาครบถ้วนตามหลักสูตร นักเรียนเบื่อหน่าย/ขาดความสนใจ และนักเรียนขาดเรียน/ไม่เข้าเรียน เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด เพราะส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียนโดยตรง ภาพลักษณ์เหล่านี้จะปรากฏชัดเจนเมื่อนักเรียนเหล่านั้นเรียนไปถึงชั้น ม.๖สูงสุดของระดับชั้น ที่ปัจจุบันยังพบว่า นักเรียนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น คิดไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ ไม่กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม มีความเฉื่อยชา และไม่ได้วางแผนชีวิตในอนาคต ถึงแม้จะไม่ได้เกิดนักเรียนส่วนใหญ่ แต่ก็น่าเป็นห่วงสำหรับอนาคตนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถยังไม่เพียงพอต่อการไปประกอบอาชีพหรือแข่งขันกับผู้อื่นในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีอัตราการแข่งขันอย่างเข้มข้น

^{๑๔} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๕๙), หน้า ๘๗.

ข.การพัฒนาด้านงบประมาณ

มีงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้อง ไม่เหมาะสม กับภาระงานและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนขาดระบบการบริหารจัดการการเงิน การบัญชีที่ได้มาตรฐาน และเป็นธรรมาภิบาล และไม่มีแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารจัดการระบบการเงินของโรงเรียนมีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ไม่เพียงพอและไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ค.การพัฒนาด้านบุคลากร^{๑๕}

บุคลากรควรได้รับการพัฒนาฝึกฝนความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง ในระดับบริหารต้องส่งเสริมให้ไปประชุมสัมมนา รับฟังนโยบาย ศึกษาดูงานสถานศึกษาอื่นที่เขาประสบความสำเร็จในการทำงาน แต่ไม่ควรลอกเลียนแบบเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ควรนำเอกสารเขามาแก้ไขให้เป็นเอกสารของตนโดยเด็ดขาด เพราะการทำเช่นนั้น ไม่ได้เกิดการพัฒนาใดๆ ขึ้นมาเลย สายบริหารต้องศึกษาค้นคว้า อ่านให้มากๆ พูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน ประสานงานกับผู้คนให้มากๆ ต้องได้รับการพัฒนาด้านการปฏิบัติงานในสายที่ตนรับผิดชอบ และพัฒนานวัตกรรมเทคนิคใหม่ๆ ขึ้นมา สนับสนุนการทำงานของตน และที่สำคัญต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ทิ้งภาระงานให้แก่ลูกน้องต้องช่วยเหลือและร่วมรับผิดชอบในงานด้วย

สำหรับครู ต้องศึกษาภาระหน้าที่บทบาทของตนในการการรับผิดชอบงานสอน ต้องพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การวัดและประเมินผล และในยุคปัจจุบันจะต้องพัฒนาเทคนิคการสอนต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด มีทักษะการคิดขั้นสูง มีความสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ครูจะหยุดนิ่งไม่ได้ จะรอให้โรงเรียนจัดการพัฒนาให้ก็ได้ไม่ได้ ตัวครูต้องขวนขวายพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสืบค้นข้อมูลแล้วใช้เวลาในการวิเคราะห์ผู้เรียน/และกิจกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ถ้าครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตามนี้เป็นอย่างดีน้อย ก็จะเป็นครูมืออาชีพได้อย่างไม่ยาก

สำหรับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางการศึกษา ต้องพัฒนาตนเองในงานที่รับผิดชอบ โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่า นวัตกรรมใด หรือวิธีการทำงานใด ที่จะช่วยให้ตนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน ลดเวลา แต่เพิ่มคุณภาพการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ในด้านของความพร้อมทางจิตใจ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มักจะทำงานด้านให้บริการบุคคลต่างๆ เจ้าหน้าที่ต้องทำงานอย่างมืออาชีพ ละทิ้งความรู้สึกส่วนตัวออกจากงาน แล้วทำงานในหน้าที่ของตนอย่างมีความรับผิดชอบอาจกล่าวได้ว่า ระดับเจ้าหน้าที่ต้องพัฒนาระบบการทำงานของตนและสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตให้เป็นปกติสุขด้วย เพราะจะมีบุคคลจากหลากหลายภาคส่วนเข้ามาติดต่อและมาขอความช่วยเหลือให้ดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ตลอดเวลา

แต่กล่าวในภาพรวมแล้ว ทุกๆ คน ตั้งแต่ระดับบริหารลงมาถึงระดับปฏิบัติการควรจะต้องพัฒนาตนเอง ๒ ประการสำคัญ คือ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานสั่งการ ไม่ควรมองแต่ว่า ตนมีหน้าที่

^{๑๕} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๔๙), หน้า ๘๗.

รับผิดชอบหรือพัฒนาเฉพาะในองค์กร แต่ควรสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตนขึ้นมาโดยอาจนำผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศต่างๆ ออกไปเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ หรือแม้แต่การประชุมสัมมนาทั้งในและต่างประเทศ ก็จะทำให้บุคลากรคนนั้น เกิดความภาคภูมิใจในประวัติการทำงานของตนและมีความสุขในการทำงานตลอดเวลา แต่มีข้อแม้ว่า ต้องพัฒนาให้เกิดเจตคติทางบวก คือ ต้องพัฒนาให้ตนเองรู้สึกจริงๆ เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเองจริงๆ ไม่หวังพึ่งขอความช่วยเหลือจากคนอื่นจึงจะเป็นบุคลากรที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ

ง. การพัฒนานักเรียน^{๑๖}

นักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนประเพณีนี้ เดิมเคยเป็นเด็กและเยาวชนคนธรรมดามาก่อน ต่อมาเพื่อบวชเรียนแล้วก็เข้าไปพักอาศัยอยู่วัดใดวัดหนึ่ง การแต่งกายก็เปลี่ยนไป กริยามารยาทก็จะได้รับการฝึกฝนใหม่ตามหลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา แต่สิ่งหนึ่งที่นักเรียนทุกคนมีก็คือ พื้นฐานทางครอบครัวและขีดความสามารถทางการเรียนรู้ นักเรียนบางคนมีปัญหาทางครอบครัว เช่น พ่อแม่หย่าร้าง ยากจน ต้องพักอาศัยอยู่กับญาติ เป็นต้น บางคนมีปัญหาทางการเรียน เช่น อ่านเขียนไม่คล่อง มีภูมิความรู้้น้อยมาก ขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน ฯลฯ เป็นต้น

การจะพัฒนานักเรียนให้ตรงประเด็น จะต้องวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียนที่ศึกษาในโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้ชัดเจนก่อนในโรงเรียนใหญ่ๆ ที่มีการสอบคัดเลือกนักเรียน อาจจะไม่ลำบากในการสอนหรือมอบหมายงานให้นักเรียนทำ เพราะนักเรียนส่วนนั้นมักจะมี ความสามารถทางการเรียนดีในระดับหนึ่ง แต่นักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวนไม่น้อยหรืออาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ มักจะเป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจน ที่มาบวชเรียนก็เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ การที่จะพัฒนานักเรียนเหล่านี้ให้เรียนเก่งในระยะเวลานาน อาจจะทำได้ยากๆ ครูจำนวนหนึ่งมักจะพูดว่า อย่างน้อยโรงเรียนปริยัติธรรมก็ช่วยสอนวิชา คนสอนศีลธรรมให้เด็กเหล่านี้ได้ฝึกฝน แม้จะเรียนไม่เก่ง แต่ก็ขอให้เป็นคนดีออกไปช่วยเหลือสังคม ดังนั้น อาจจะต้องพัฒนาความสามารถขั้นพื้นฐานให้นักเรียนอ่านออกเขียนคล่อง ใฝ่รู้ใฝ่เรียนก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาความสามารถทางด้านวิชาการอีกขั้นหนึ่งหมายถึงอาจต้องพัฒนา ๒ ระดับคือ ระดับแรกทำให้เรียนรู้เป็นระดับที่สองจึงค่อยเพิ่มเติมวิชาการปกติเข้าไป การพัฒนานักเรียนในโรงเรียน ประเพณีนี้จึงเป็นภารกิจที่ทำทายาท ครูต้องทำงานเหนื่อยเป็นสองเท่านอกจากสอนแล้วยังต้องดูแล ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนให้มีความสุขตามอัตภาพ

นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างน้อยก็ต้องให้เหมาะสม กล่าวคือ ขณะที่จำวัดอยู่ ณ วัดที่ตั้งโรงเรียนหรือวัดที่เป็นเครือข่าย โรงเรียนต้องเข้าไปดูแลสภาพชีวิตความเป็นอยู่ จัดหาเครื่องเรียนและอุปกรณ์ดำรงชีพให้ตามสมควร เช่น ที่พักต้องสะอาด มีที่วางหนังสือที่วางเครื่องนุ่งห่ม ที่วางเครื่องใช้สำหรับพระภิกษุสามเณร(ส่วนใหญ่เป็นสามเณร) กำหนดตารางตรวจเยี่ยม ให้คำแนะนำตลอดจนกำหนดบททำโทษถ้าห้องพักไม่เรียบร้อย ต้องใช้ระเบียบวินัยในการกำกับดูแล ให้นักเรียนพัฒนาความรับผิดชอบตนเองด้วย

^{๑๖} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๔๙), หน้า ๗๗.

๓.๕ สภาพการณ์ของการจัดการศึกษา และคุณภาพการศึกษา^{๑๗}

ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีประเด็นที่ต้องมีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขอย่างเร่งด่วนดังต่อไปนี้

๑. ระบบการบริหารจัดการยังไม่เข้มแข็ง ผู้บริหารยังไม่ได้เป็นนักจัดการศึกษามีอาชีพ อีกทั้งยึดติดกับระบบปัจเจกบุคคล เช่น เจ้าอาวาส ผู้จัดการโรงเรียน เป็นต้น ทำให้การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบมากนัก และจะทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนาในระยะยาว
๒. บุคลากรยังขาดความชำนาญในวิชาที่สอน อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรยังไม่ต่อเนื่องไม่ทั่วถึง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และความมั่นคงในวิชาชีพยังมีน้อย
๓. ไม่มีระบบการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีมาตรฐานพอที่จะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ
๔. ขาดระบบการประชาสัมพันธ์ และการตลาดเชิงรุกทำให้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถูกมองว่าเป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ขาดโอกาสเด็กที่มีคุณภาพต่ำ
๕. เด็กที่มีปัญหาทางสังคม ซึ่งประเด็นนี้มีผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือในคุณภาพของศาสนทายาทที่ผลิตขึ้นมา
๖. ที่มาของรายได้ยังมาจากการอุดหนุนเป็นสำคัญ โรงเรียนขาดมาตรการที่ชัดเจนในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้
๗. ผลการประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพยังมีโรงเรียนไม่น้อย(ร้อยละ ๓๐) ที่ยังไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และยังไม่มีมาตรการเชิงรุกใดๆในการจัดการ
๘. ขาดยุทธศาสตร์ และแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว อีกทั้งการบูรณาการกับทุกภาคส่วนเพื่อการสร้างเสริมความเข้มแข็งทางการศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่มีทิศทางชัดเจนมากนัก
๙. การดูแลคุณภาพชีวิตแก่ผู้เรียนขณะเรียนยังขาดมาตรฐานที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน
๑๐. อัตราส่วนของผู้เรียนที่จบมัธยมศึกษาที่มีน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียนที่เน้นการสร้างศาสนทายาท
๑๑. ระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการแบบทิ้งรับ ยังไม่ได้มุ่งเน้นแบบเชิงรุกไปที่ชุมชน
๑๒. หลักสูตรการเรียนการสอนขาดความเป็นอัตลักษณ์ของปริยัติสามัญ อิงกับการศึกษาทางโลกมากเกินไป ทำให้เป็นภาระแก่ผู้เรียนในการพัฒนาตนเองที่สมบูรณ์ทั้งทางโลก และ

^{๑๗} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๔๙), หน้า ๙๗.

ทางธรรม (วัยของผู้เรียนคือวัยเยาวชนซึ่งยังไม่มีสามัญสำนึกต่อตนเองในการเป็นศาสนทายาท)

๑๓. อัตราการเรียนต่อด้านสามัญของผู้เรียน การลาออกระหว่างภาคเรียนมีสูง และขาดมาตรการในการส่งเสริม จูงใจ และสร้างทัศนคติใหม่แก่ผู้เรียนในการครองตนเป็นเพศบรรพชิต เพื่อการเป็นศาสนทายาทที่ดี
๑๔. ไม่มีกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการเสริมสร้างเอกภาพทางการบริหาร และการจัดการศึกษาที่มีความเข้มแข็งเชิงคุณภาพที่เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมชาวพุทธทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
๑๕. ระบบการบริหารจัดการบุคลากร ตั้งแต่กระบวนการสรรหา ว่าจ้าง แต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ยังไม่ได้มาตรฐานการบริหารบุคคล
๑๖. ยังมีระเบียบปฏิบัติ กฎหมาย หลายประการที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
๑๗. ระบบฐานข้อมูล เทคโนโลยีสารสนเทศ ความพร้อมของอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพ
๑๘. ผลงานทางวิชาการ งานวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนยังมีน้อยทำให้ขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ ในการพัฒนาโรงเรียน

ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความท้าทายทางยุทธศาสตร์ทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพ และความคาดหวังในอนาคตที่ควรจะเป็นไปของระบบการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถือได้ว่าจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาแบบก้าวกระโดด จึงจะยังคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการศึกษาที่เป็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพ และสร้างสังคมให้อุดมปัญญาธรรม

๓.๖ แผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒

ประเทศไทยได้ยึดแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) เป็นแผนหลักในการชี้ทิศทางการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม ปรัชญาในการจัดทำแผนฉบับนี้คือ การนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเรื่องคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา มาประยุกต์กับการจัดทำแผน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ “มุ่งพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากร ธรรมชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” โดยมียุทธศาสตร์ในการผลักดันให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายของแผนทั้งหมด ๕ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

๑. การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
๒. สุขภาวะดี จิตใจ อารมณ์ กาย สติปัญญา มีความสมดุล เข้าถึงหลักศาสนา มีคุณธรรม นำความรอบรู้ มีสัมมาชีพ มีความมั่นคงในชีวิต
๓. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศเพื่อพัฒนาชุมชน
๔. เข้มแข็ง สงบสันติ และแก้ปัญหาความยากจนให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข
๕. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืนเพื่อให้เศรษฐกิจมีคุณภาพเศรษฐกิจมีความสมดุลมากขึ้น มีเสถียรภาพและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ
๑. การพัฒนาบนความหลากหลายทางชีวภาพ และสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากร และคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการรักษาความอุดมสมบูรณ์ของฐานทรัพยากร รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และวางรากฐานการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ
๒. การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ โดยมุ่งหวังให้ธรรมาภิบาลของประเทศในทุกภาคส่วนดีขึ้น ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ประชาธิปไตย

จากแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ มีจุดเน้นหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบูรณาการกับการเรียนการสอน และประเด็นสำคัญคือการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคนให้มีสุขภาวะดี จิตใจ อารมณ์ กาย สติปัญญา มีความสมดุล เข้าถึงหลักศาสนา มีคุณธรรม นำความรอบรู้ มีสัมมาชีพ มีความมั่นคงในชีวิต

๓.๗ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อต้นสังกัด^{๑๘}

๑. คัดเลือกสถานศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีขึ้นไป เพื่อประชาสัมพันธ์ ยกย่อง และเผยแพร่ผลการดำเนินงานเป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ
๒. ประสานการทดสอบภาษาบาลี และการทดสอบ O-NET ให้มีช่วงเวลาต่างกันเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาเตรียมตัวเข้ารับการทดสอบทั้งสองประเภท
๓. กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องให้ผู้เรียนเข้ารับการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) และใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาจบการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
๔. พัฒนามาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพมาตรฐานภายในให้เหมาะสมกับนโยบาย จุดเน้นและคุณลักษณะเฉพาะของการจัดการศึกษาประเภทนี้

^{๑๘} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๗.

๕. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาระยะยาวให้ชัดเจน เพื่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาอย่างต่อเนื่อง
๖. ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่ความรู้ให้สถานศึกษา ให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญ กับพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ต่อเนื่องและยั่งยืน
๗. ส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มสถานศึกษาในทุกภูมิภาค มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและ ประเมินคุณภาพภายใน โดยนำผลการประเมินคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพ ภายนอกมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในแต่ละภูมิภาคในระดับกลุ่ม โรงเรียน
๘. ส่งเสริมให้กลุ่มสถานศึกษามีบทบาทในการคัดสรรครูผู้มีความรู้ความสามารถ และสามารถ ปฏิบัติงานได้เต็มเวลาเข้ามาเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา ให้การยกย่อง และเผยแพร่ ผลงานของครูที่มีผลงานการจัดการเรียนการสอนดีเด่นและแต่ละภูมิภาค

๓.๘ ตารางแสดงความสัมพันธ์ของทิศทางการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกสามัญศึกษา^{๑๙}

วิสัยทัศน์ : ส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม ด้วยศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของโลกที่มีคุณภาพ มาตรฐาน			
พันธกิจ	ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ผลผลิต
๑. จัดการศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษาเพื่อ ผลิตศาสนทายาทที่ เปี่ยมปัญญาพุทธ ธรรม	๑. การสร้างและพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นศาสน ทายาทที่มีคุณภาพ	๑. ผู้เรียนเป็นศาสนทายาท ที่เปี่ยมปัญญาพุทธ ธรรม และมี คุณลักษณะปริยัติ สามัญตามที่พึง ประสงค์	๑. ผู้จบการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอน ปลายเพิ่มขึ้นทั้ง ปริมาณ และคุณภาพ ๒. มีผู้เรียนที่จบ นักธรรม-บาลีมาก ขึ้น
๒. พัฒนาระบบบริหาร โรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็น โรงเรียนคุณภาพที่ เป็นศูนย์กลาง การศึกษาพระปริยัติ	๒. การพัฒนาระบบ บริหารโรงเรียนให้ เข้มแข็ง และมี มาตรฐานเป็น โรงเรียนคุณภาพ	๒. ระบบการศึกษาพระ ปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษามีอัต ลักษณะพุทธธรรม และมีคุณภาพ มาตรฐานเป็นที่	๓. โรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญ ศึกษา มีการจัด การศึกษาที่ได้ คุณภาพ มาตรฐาน

^{๑๙} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๔๙), หน้า ๒๐๗.

ธรรมเนียมสามัญ ศึกษาของโลก		ยอมรับและเชื่อมั่น ของสังคม	
๓. เฝยแผ่ และทำนุ บำรุงพระพุทธรศาสนา ให้เจริญงอกงาม ร่วม สร้างสังคมพุทธธรรม ที่มีความเข้มแข็ง	๓. การเสริมสร้าง ประเทศไทยให้เป็น ศูนย์กลางการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของโลก	๓. ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา และเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้ พระพุทธรศาสนาของโลก	๔. มีโรงเรียนพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญ ศึกษานานาชาติ ต้นแบบ
	๔. การทำนุบำรุงพุท ธศาสนาให้เจริญงอก งาม	๔. พระพุทธรศาสนามีความ เจริญงอกงาม สังคม เข้มแข็งอุดมปัญญา พุทธธรรมที่ยั่งยืน	๕. มีผู้จบการศึกษาที่ ดำรงอยู่ในบวรพิต มากขึ้น ๖. มีชุมชนพุทธธรรมที่ เข้มแข็งทั่วทั้ง ประเทศ และ เพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง

๓.๙ กรอบแผนงาน โครงการ สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติเพื่อการขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา^{๒๐}

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติในครั้งนี้ประกอบด้วยแผนงาน จำนวน ๘ แผนงาน และ ๑๐ โครงการ โดยในแต่ละโครงการเมื่อจะนำไปสู่การปฏิบัติผู้ที่รับผิดชอบหลักจะมีการจัดทำโครงการโดยละเอียดไม่ว่าจะเป็นกำหนดหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ผลผลิตและตัวชี้วัด ของโครงการ แนวทางการดำเนินงานอย่างละเอียดของโครงการ เป็นต้น ซึ่งกองพุทธศาสนศึกษาจะ ได้เป็นเจ้าภาพหลักจัดทำรายละเอียดดังกล่าวทั้ง ๑๐ โครงการ ในลำดับถัดไปกรอบแผนงาน โครงการ สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติเพื่อการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การศึกษาโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโดยสามารถแยกตามเป้าประสงค์ได้ดังนี้

เป้าประสงค์	แผนงาน	โครงการ
๑. ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่ เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม และมีคุณลักษณะปรียัติ สามัญตามทีพึงประสงค์	๑. การจัดการศึกษาปรียัติธรรมสามัญ ศึกษาที่มีคุณภาพมาตรฐาน	๑. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพที่พึง ประสงค์ด้วยการจัดการศึกษา ที่มีคุณภาพ
		๒. โรงเรียนนอ่วย่น่าเรียนรู้อย่างมี ความสุข

^{๒๐} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม
กรุงเทพฯ., ๒๕๔๙), หน้า ๑๔๗.

	๒. การเพิ่มปริมาณนักเรียน-บาลี	๓. ส่งเสริมการศึกษาในระบบ ธรรม-บาลี
๒. ระบบการศึกษาพระปริยัติ ธรรม แผนกสามัญศึกษามี คุณภาพ มาตรฐาน เป็นที่ ยอมรับ และเชื่อมั่นของ สังคม	๑. การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพสูงและทันสมัย	๔. เพิ่มประสิทธิภาพและความ คล่องตัวในการบริหาร การศึกษา
	๒. การพัฒนาบุคลากรและการสร้างองค์ ความรู้ทางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนสามัญ	๕. พัฒนาระบบการบริหารและ การพัฒนาบุคลากรที่มี ประสิทธิภาพ
	๓. การพัฒนาประเทศไทยสู่การเป็น ศูนย์กลางการศึกษา	๖. การเพิ่มประสิทธิภาพและ คุณภาพการจัดการศึกษาของ โรงเรียนด้วยเกณฑ์ประกัน คุณภาพการศึกษา
๓. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโลก	๑. การพัฒนาประเทศไทยสู่การเป็น ศูนย์กลางการศึกษาและเรียนรู้ พระพุทธศาสนาของโลก	๗. โรงเรียนปริยัติธรรมแผนสามัญ ศึกษานานาชาติ
		๘. การส่งเสริมวิชาการ พระพุทธศาสนาในระดับ นานาชาติ
๔. พระพุทธศาสนามีความ เจริญงอกงาม สังคม เข้มแข็งอุดมปัญญาพุทธ ธรรม	๑. การธำรงรักษาศาสนทายาท	๙. สร้างนักเผยแผ่ พระพุทธศาสนา
	๒. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๑๐. สร้างชุมชนพุทธธรรม

๓.๑๐ การแปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ และการติดตาม ประเมินผล^{๒๑}

การแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗) ไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การจัดทำแผนงานและโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการพัฒนาระบบข้อมูลและการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจร่วมกันขององค์กรที่เกี่ยวข้องในเรื่องแนวคิดและสาระสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

^{๒๑} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ., ๒๕๔๙), หน้า ๑๙๗.

๒. เพื่อปรับกระบวนการและกลไกการบริหารจัดการให้สามารถสนับสนุนการแปลงแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. เพื่อให้มีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดดัชนีชี้วัดเป็นเครื่องมือ

ก.แนวทางการดำเนินการ^{๒๒}

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายดังกล่าว จึงวางมาตรการและ จึงกำหนดแนวทางการแปลงแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ดังนี้

๑. เสริมสร้างความเข้าใจในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗)พร้อมกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันขององค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน และภายนอกให้มีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดย

๑.๑ สร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวคิดและสาระสำคัญของแผน และยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยการจัดเวทีสร้างความเข้าใจในภารกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗)ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลางและภูมิภาคทุกภาคส่วน ให้ทราบถึงบทบาทความรับผิดชอบของตนที่จะสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

๑.๒ ผลักดันระบบงบประมาณ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้สอดคล้องกับแนวทางของ แผนงาน และโครงการ ในแต่ละยุทธศาสตร์ โดยเน้นผลลัพธ์ของการดำเนินงานเป็นหลัก

๑.๓ ปรับวิธีการวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในแต่ละระดับ และการจัดทำงบประมาณโดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน (Area / Function / Participation: AFP) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการได้รับประโยชน์ของการสร้างศาสนทายาทเป็นหลัก

๑.๔ ส่งเสริมให้กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนในสังกัด จัดทำแผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗) รวมทั้งสามารถเชื่อมโยง และประเมินผลงานของหน่วยงานตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ และนำไปสู่การพิจารณาการสนับสนุนทรัพยากรจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕ จัดให้มีการลงนามคำรับรองการปฏิบัติงานเพื่อสร้างพันธสัญญาเชิงยุทธศาสตร์ที่องค์กร คือ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ รองผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้อำนวยการกองพุทธศาสนศึกษา

^{๒๒} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๕๙), หน้า ๓๒๐.

ประธานกลุ่มโรงเรียน และผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั้งระบบ พร้อมทั้งเชื่อมโยงผลงานตามแผนยุทธศาสตร์สู่การประเมินผลงาน และ อดหนุนทรัพยากรจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต่อไป

๑.๖ มาตรการในการประชาสัมพันธ์ และสร้างบรรยากาศยุทธศาสตร์ อย่างต่อเนื่องผ่านสื่อภายในองค์กรผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อกระตุ้น ปลุกเร้า และ ขับเคลื่อนงานตามแผนยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่อง

๒. พัฒนาระบบการจัดทำแผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะบูรณาการ พร้อมทั้งมีการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อเป็นเครื่องมือในการประสานแผนไปสู่การปฏิบัติ โดย สนับสนุนการจัดทำแผนงาน/โครงการในลักษณะการบูรณาการและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทั้งภายในและภาครัฐ เอกชน และชุมชนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจและยุทธศาสตร์การพัฒนา การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗)^{๒๓}

๒.๑ กำหนดขั้นตอนของกระบวนการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการให้ ชัดเจนมุ่งเน้นที่การสร้างกระบวนทัศน์คติใหม่ (Paradigm Shift) แก่ผู้ปฏิบัติมีการ จัดลำดับความสำคัญของภารกิจและกิจกรรมที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ กับระบบการจัดสรร งบประมาณ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงาน

๒.๒ การติดตาม ตรวจสอบ ผลที่ได้จากการดำเนินแผนงาน/โครงการว่า สามารถตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗) รวมทั้งสามารถติดตามและประเมินผลได้อย่าง เป็นรูปธรรมทันสมัยด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ

๓. พัฒนาระบบและกลไกการติดตามประเมินผล รวมทั้งกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของ แผนงาน/โครงการ ให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาในแต่ละยุทธศาสตร์ โดย

๓.๑ ประสานการติดตามประเมินผลและตรวจสอบผลงานให้เป็นมาตรฐาน เดียวกันและเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการประสานแผนงาน แผนคน และแผนเงินอย่างเป็นระบบ

๓.๒ สนับสนุนให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการติดตามประเมินผล แผนงาน/โครงการ มีการกำหนดตัวชี้วัดและระบบประเมินผลงานที่เน้นผลลัพธ์ของ งานเป็นหลัก

๓.๓ นำผลที่ได้จากการติดตามประเมินผลมาปรับปรุงแนวทางการจัดทำ แผนงาน/โครงการ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๓.๔ กำหนดให้มีการติดตามความก้าวหน้าตามยุทธศาสตร์การพัฒนา การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗) ทุกๆ ไตรมาส พร้อมทั้งให้แต่ละโรงเรียน และเจ้าของรายการหรือโครงการงบประมาณ และ

^{๒๓} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย, (กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพฯ., ๒๕๕๙), หน้า ๒๕๘.

ผู้รับผิดชอบในการกิจ คือ กองพุทธศาสนศึกษา ทำการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ เพื่อนำสู่การตัดสินใจของผู้บริหารทุกๆ เดือน (ในเวทีการประชุมของผู้บริหาร)

๓.๕ เสริมสร้างศักยภาพของหน่วยงาน ซึ่งรับผิดชอบรายการคำของบประมาณให้เป็นนักจัดการยุทธศาสตร์มืออาชีพ ที่สามารถบริหารจัดการยุทธศาสตร์ของโรงเรียน สามารถติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลการดำเนินงานของรายการตามแผนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด จนสามารถนำส่งผลสัมฤทธิ์แก่ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗)

๓.๖ สร้างทีมตรวจประเมินยุทธศาสตร์ (Strategic Assessor Team: SAT) เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจประเมินการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ โดยจะทำการคัดเลือกบุคลากรระดับรองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือหัวหน้างาน มาอบรมพัฒนาสมรรถนะ และแต่งตั้งให้เป็นทางการให้ทำงานคู่ขนานกับกองพุทธศาสนศึกษา

๓.๗ พัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องการติดตามประเมินผลและการกำหนดดัชนีชี้วัดแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างทักษะในการติดตามประเมินผลและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

๓.๘ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๓-๒๕๕๗)อย่างต่อเนื่องและสนับสนุนให้มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันในทุกระดับ โดยเฉพาะการพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการและการติดตามประเมินผลและเชื่อมโยงสู่การตัดสินใจทางการบริหาร

๓.๑๑ สรุป

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็นไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพ และมาตรฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทั้งยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในอัตลักษณ์ของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง ประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงได้กำหนดให้มีการจัดทำ

แผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพื่อให้กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้เป็นแนวทางในการที่จะปฏิรูประบบการบริหารจัดการ การจัดการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ของท้องถิ่นต่อไป

แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มจึงต้องมีผู้นำรวมทั้งมีการควบคุมดูแลหรือจัดระเบียบกันภายในกลุ่ม ซึ่งอาจเรียกว่าการบริหารหรือการพัฒนาเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยเหตุผลนี้มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงการพัฒนาได้ และอาจกล่าวได้ว่า ที่ใดมีกลุ่ม ที่นั่นย่อมมีการพัฒนาการพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ถ้าเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดีก็ไม่เรียกว่าการพัฒนาตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Development” แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม

นอกจากนี้กระบวนการทางปัญญา ซึ่งมีส่วนสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาตนเอง เทคนิคการพัฒนาตนเองตามแนวพุทธธรรมนิยม ได้แก่ การมุ่งปรับพฤติกรรมการปรับปรุงตนเองด้วยเทคนิคการปรับพฤติกรรมที่สำคัญ คือ การควบคุมตนเอง (Self Control) ซึ่งเป็นกระบวนการที่อาจใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีประกอบกัน ๓) หลักการพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสตร์การพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสตร์เป็นวิธีการพัฒนาที่ชีวิตที่ยั่งยืนหลักการพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสตร์ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๓ประการ ได้แก่ หนึ่ง สึกขา และภาวนา หลักการที่ ๑หมายถึง การฝึกนิสัยที่ยังป่าเถื่อนไม่ได้ขัดเกลา โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ ๒ประการ ได้แก่ การรู้จักข่มใจ หมายถึง การทำงาน ปราบพยศ ไม่ยอมให้กิเลส นำไปสู่ความเลวร้าย หลอกล่อ ครอบงำ หยวน ยั่ว และข่มระงับ ความเคยชินที่ไม่ดีทั้งหลายได้อีกประการหนึ่งคือ การฝึกปรับปรุงตนเองได้แก่ การฝึกทำคุณความดีให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป หลักการที่ ๒สึกขา หมายถึง การศึกษาเพื่อรู้จักจับ รู้จักเลือกใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงตนเอง โดยมีจิตมุ่งสู่เป้าหมายและมองสิ่งต่างๆเป็นการเรียนรู้ การศึกษาพัฒนาตนเอง เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยการศึกษา ฝึกจิต และฝึกฝนปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งเข้าใจกันได้ง่ายในนาม ทาน ศีล ภาวนา ทาน หมายถึง การมีจิตใจช่วยเหลือเกื้อกูล ศีล หมายถึง ลักษณะการเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ด้วยการแสดงออกทางกาย และวาจา โดยมุ่งสร้างสัมพันธอันไม่เบียดเบียนกับผู้อื่น สำหรับภาวนาเป็นคำที่รวมความในเรื่องทั้งจิตและปัญญาเข้าเป็นหลักการที่ ๓ หลักการที่ ๓ภาวนา คำว่า ภาวนา ตรงกับคำว่า พัฒนา ซึ่งประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ตอนหน้าซึ่งเป็นตอนสุดท้ายของงานเขียนนี้ เป็นเรื่องของขั้นตอนและวงจรของการพัฒนาตนเองเพื่อให้ท่านผู้อ่าน สามารถนำไปใช้เพื่อการปฏิบัติได้ตามความเหมาะสมและความสนใจ

ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระและหน่วยการเรียนรู้กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล และการประเมินผลให้มีความชัดเจน ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดหาสื่อเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ให้การส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้

แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการจัดระบบการนิเทศงาน วิชาการและการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา จัดการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายใน สถานศึกษาอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายของสถานศึกษาตามมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับการอบรมทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง อันจะก่อให้เกิด ประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้ได้มาตรฐานและประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้นในรูปแบบของการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ จะยึดการมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ของแผนยุทธศาสตร์ เป็นสำคัญ (Goal Focus) โดยการนำเป้าประสงค์มาเป็นประเด็นหลัก จากนั้นจึงกำหนดระบบวัดผล จึงประกอบด้วย ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมาย พร้อมกำหนดระบบปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ แผนงานโครงการ และผู้รับผิดชอบ เพื่อเป็นการดำเนินการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ในโครงการที่สำคัญ เร่งด่วน และผลกระทบ ทำให้ได้โครงการที่เป็นโครงการเร่งด่วน

บทที่ ๔

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

ในบทนี้จะได้ศึกษาและนำเสนอในประเด็นดังนี้คือ ๔.๑ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก (แผนกสามัญ) ๔.๒ การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ๔.๓ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ๔.๔ ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีบรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในแต่ละชั้นปี ๔.๕ ความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (ป.ธ.๔-ป.ธ.๙) บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชั้นอุดมศึกษา ๔.๖ ข้อมูลสัมภาษณ์รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) ในจังหวัดเชียงราย

หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาที่ให้สิทธิสถาบันพระพุทธศาสนาจัดการศึกษาได้ รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีที่เหมาะสม ซึ่งควรจะนำมาใช้ได้แก่ รูปแบบเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชา นักธรรม-บาลี และวิชาสามัญควบคู่กันไป ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๑ ถึงระดับปริญญาเอก วิชาที่พระภิกษุสามเณรควรได้รับการศึกษาในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ได้แก่ วิชา ภาษาต่างประเทศ ภาษาไทย สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คณิตศาสตร์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นวิชาพื้นฐานการศึกษาที่เรียนและสอนในสถานศึกษาโดยทั่วไป ดังนั้น คณะสงฆ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ ควรจะถือโอกาสที่พัฒนาปรับปรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เหมาะสมกับกาลสมัย หลักสูตรพระปริยัติธรรมก็จะตอบสนองความสนใจและความต้องการของผู้เรียนได้มากขึ้นและจะทำให้นักเรียนที่เรียนจบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ หันมาสนใจบวชเรียนในพระพุทธศาสนามากขึ้น นอกจากนั้น รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี นี้อาจจะเป็นที่นิยมแพร่หลายและถูกนำไปประยุกต์ใช้ระบบโรงเรียนโดยทั่วไปในที่สุด พระพุทธศาสนาจะเจริญก้าวหน้าและดำรงมั่น เพื่อความสงบสุขของปวงประชาชนชาวไทยและชาวโลกตลอดไป^๑

ในการจัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนาปัจจุบันได้มีการพัฒนามาจากบาลีหรือพระปริยัติธรรมล้วนๆใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวัดที่ผสมผสานทั้งสายปริยัติธรรม และสายสามัญ คือเรียนทั้งบาลี และความรู้สามัญมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ดังเช่นโรงเรียนมัธยมทั่วไป ในการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรมสายสามัญนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้ที่มาเรียนสามารถ

^๑ คณะทำงานยกร่างแนวทางการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, แผนยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ.๒๕๕๘-พ.ศ.๒๕๖๒), (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๘), หน้า ๔๔.

ออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้เพราะผู้ที่มาเรียนมาจากท้องถิ่น ชนบท เป็นส่วนใหญ่และมีบางคนที่มีลักษณะด้อยโอกาส นอกจากการจัดการศึกษาแต่บาลี หรือพระปริยัติธรรมอย่างเดียว บางคนเรียนจบ บางคนเรียนไม่จบ ก็ไม่สามารถออกไปประกอบอาชีพในทางโลกได้ ทางคณะได้เล็งเห็นปัญหา จึงได้ดำเนินการโดยร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ผนวกเข้ากับโรงเรียนพระปริยัติธรรมเดิม จึงกลายเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมสายสามัญ ผู้จบการเรียนบาลีปริยัติธรรม ระดับเปรียญและอยู่ในพุทธศาสนาก็สามารถดำเนินชีวิตแบบบรรพชิต บำรุงศาสนาต่อไปได้ ส่วนผู้ที่จบสายสามัญมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ก็สามารถจะเรียนต่อระดับอุดมศึกษาได้ทุกประเภท ทุกมหาวิทยาลัยมีศักดิ์และสิทธิตามหลักสูตรทุกประการ จึงสามารถครองเพศบรรพชิต หรือลาสิกขาบวชออกมาเป็นสามัญชนได้ตามวัตถุประสงค์^๒

การบริหารวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทุกระดับเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอกซึ่งทุกโรงเรียนทุกสถาบันต้องมีการวางแผนและส่งเสริมในด้านวิชาการให้ได้มากที่สุด เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนแล้วจบออกมามีคุณภาพและประสิทธิภาพโดยเฉพาะโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ก็ต้องเน้นการบริหารวิชาการให้ทันต่อโลกต่อสถานการณ์ที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้ง เพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้มีความรู้ความสามารถทั้งทางโลกและทางธรรมสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาตราบนานเท่านานต่อไปในปัจจุบันและอนาคตสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนั้นยังพบว่าการสร้างพันธะสัญญาการดำเนินงานและการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญอีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆเพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพด้วยปัญหาทั้งภายในและภายนอกดังกล่าวทำให้การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ไทยประสบความยุ่งยาก ก้าวไปอย่างไรทิศทาง และมีความสับสนในการสนับสนุนของคณะสงฆ์ระดับสูงและการอุดหนุนจากหน่วยงานของรัฐ ขณะที่กระแสจากข้างนอกก็มองเห็นความสำคัญของการศึกษาคณะสงฆ์น้อยลงไปทุกที^๓

^๒ กรมการศาสนา กองแผนงาน, **การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^๓ กระทรวงศึกษาธิการ, **ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕-๒๗.

การพัฒนาการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๓ - พ.ศ. ๒๕๕๖) ด้วยเหตุดังที่กล่าวมานี้ ได้ส่งผลกระทบจนกลายเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องขึ้นในระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย อันเป็นรากฐานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง “การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑” อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของคณะสงฆ์ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิผลในยุคร่วมสมัยทั้งยังเป็นการสืบสานพระพุทธศาสนาให้ยาวนานผ่านระบบการศึกษานั้นจะทำให้สถาบันศาสนานั้นคงและสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างดี

๔.๑ รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก แผนกสามัญศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นหลักสำคัญ โดยต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้มีความคล่องแคล่วรวดเร็วในการทำงาน มุ่งมั่นต่อภารกิจที่รับผิดชอบ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ที่ผ่านมางบประมาณจะกระจุกอยู่ที่ค่าตอบแทนบุคลากรและการจัดการสาธารณูปโภคเป็นส่วนใหญ่ และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานให้หลากหลายมากขึ้น โรงเรียนก็จะกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สร้างคนให้มีคุณภาพไปรับใช้สังคมควมมีรูปแบบดังนี้^๔

๔.๑.๑ รูปแบบการบริหารหลักสูตรและการสอน

การบริหารหลักสูตรและการสอน ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนที่คณะกรรมการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในกำกับของมหาเถรสมาคม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดขึ้น แต่ต้องให้เป็นไปภายในหลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช ๒๕๕๑ ของกระทรวงศึกษาธิการ นั่นคือ โรงเรียนมีภารกิจบริหารหลักสูตรและการสอน ๒ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ หลักสูตรด้านสามัญ คือ การจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระ ๘ กลุ่มคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา/พลานามัย ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ กลุ่มนี้ต้องบริหารให้สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สพฐ.สมศ. สทศ. สภาการศึกษา เป็นต้น

กลุ่มที่ ๒ หลักสูตรด้านวิชาการพระพุทธศาสนา คือ ภาษาบาลี พุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ กลุ่มนี้ต้องบริหารให้สอดคล้องกับสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง และสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง เพราะนักเรียนส่วนใหญ่มีหน้าที่ต้องไปสอบนักธรรมและมหาเปรียญตามนโยบายของมหาเถรสมาคมที่กำกับผ่านลำดับขั้นการปกครองคณะสงฆ์ ระดับโรงเรียน ควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบระดับบริหารและคณะกรรมการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน

^๔ พระมหาอภิสิทธิ์ จักรแก้ว, การศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๒.

นอกจากบริหารงานวิชาการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว จะต้องคำนึงถึงการทดสอบระดับชาติ ๒ ประเภทคือ O-NET และ B-NET (การทดสอบวิชาการพระพุทธศาสนาระดับชาติ) ด้วยปัญหาที่ยังพบในโรงเรียนหลายแห่งคือ โรงเรียนไม่ได้วิเคราะห์โครงสร้างรายวิชา ครูสอนไม่ตรงตามหลักสูตร/วิชา ครูสอนไม่ครบเนื้อหา ครูสอนไม่เป็นไปตามแผน ครูไม่บันทึกผลการเรียนเชิงพัฒนาการ และครูไม่สนใจทำวิจัยในชั้นเรียน ผลที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาครบถ้วนตามหลักสูตร นักเรียนเบื่อหน่าย/ขาดความสนใจ และนักเรียนขาดเรียนไม่เข้าเรียน เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด เพราะส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียนโดยตรง ภาพลักษณ์เหล่านี้จะปรากฏชัดเจนเมื่อนักเรียนเหล่านั้นเรียนไปถึงชั้น ม.๖ สูงสุดของระดับชั้น ที่ปัจจุบันยังพบว่า นักเรียนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น คิดไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ ไม่กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม มีความเฉื่อยชา และไม่ได้วางแผนชีวิตในอนาคต ถึงแม้จะไม่ได้เกิดนักเรียนส่วนใหญ่ แต่ก็น่าเป็นห่วงสำหรับอนาคตนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถยังไม่เพียงพอต่อการไปประกอบอาชีพหรือแข่งขันกับผู้อื่นในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีอัตราการแข่งขันอย่างเข้มข้น

๔.๑.๒ รูปแบบการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้^๕

บรรยากาศการสอนของครูที่นั่งเก้าอี้หน้าชั้นแล้วบรรยายตามตำรา สลับกับการถามนักเรียน หรือการสั่งการบ้าน สั่งนักเรียนทำรายงาน ตรวจสอบแบบฝึกหัด ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ครูเชื่อว่า เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากครูไปสู่เรียนอย่างเต็มที่ แต่นักเรียนกลับคิดว่า เป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย สิ่งที่สังเกตเห็นได้คือ นักเรียนนั่งเฉย ไม่ค่อยกล้าตอบคำถาม นักเรียนกลัวตอบผิด กลัวถูกตำหนิ เพราะครูมักจะกล่าวตำหนินักเรียนด้วยวิธีการสั่ง หรืออบรมกระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบให้นักเรียนรู้สึกว่าจะทำอะไรผิด จนเกิดความหวาดหวั่นไม่มั่นใจที่จะแสดงออกในชั้นเรียนกับครูคนนั้นหรือทุกๆ วิชา นักเรียนกลายเป็นเด็กนั่งหลังห้อง เข้าเรียนสาย หรือขาดเรียนไปทำกิจกรรมอื่นทั้งในนอกโรงเรียน โดยไม่ยอมเข้าเรียน ถึงแม้จะถูกเรียกไปตักเตือนพฤติกรรม แต่นักเรียนบางคนก็ยังมีพฤติกรรมเช่นเดิม บางคนพูดว่า ต้องนำนักเรียนออกไปสอนนอกห้องเรียน ก็เป็นแค่การเปลี่ยนสถานที่เรียนเท่านั้น เพราะถ้าบรรยากาศการเรียนไม่น่าสนใจ นักเรียนไม่มีความสุข ต่อให้นั่งอยู่ท่ามกลางอุปกรณ์เครื่องไม้เครื่องมือทันสมัยต่างๆ ก็คงไม่ทำให้บรรยากาศการเรียนรู้อัปตัน นั่นก็คือ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนนั่นเอง คำตอบของเรื่องนี้คือ กระบวนการและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ดีจะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนให้น่ารู้ น่าเรียนมากยิ่งขึ้น ครูต้องทำงานอย่างมืออาชีพ ต้องเตรียมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการสอน เตรียมอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมที่นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติ เวลาครูเข้าสอน ครูต้องวางภาระงานอื่นๆ ไว้ก่อน ไม่ควรพะวงกับงานพิเศษอื่นๆ ต้องเปิดใจกว้าง อาจถึงขั้นทำที่เป็นแกล้งทำผิดในบางกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทักท้วง ถ้านักเรียนเปิดใจยอมรับในวิชานั้นแล้วการสอนก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป

ครูต้องละทิ้งความเชื่อส่วนตัวออกไปให้ได้ ต้องเข้าใจว่า ความสำเร็จของครูมันเกิดขึ้นในอดีตนั้น ไม่อาจนำมายึดเยียดให้นักเรียนเชื่อและปฏิบัติตามในยุคนี้ได้ทุกอย่างเสมอไป เพราะยุคสมัย

^๕พนม ฉิมพลีพันธุ์,สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน, (กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพฯ : หจก.นวาสัน การพิมพ์, ๒๕๕๒),หน้า๑๒.

เปลี่ยนไป ครูต้องสังเกตว่าจริงๆ แล้ว นักเรียนมีอากัปกิริยาอย่างไร เนื้อหาแบบนี้ต้องสอนแบบไหน ใช้อะไรเป็นสื่อ มีใครเกี่ยวข้องบ้าง ใครต้องทำอะไร กำหนดเงื่อนไขหรือเวลา และจะวัดประเมินผล เมื่อไรด้วยวิธีการไหน ครูต้องศึกษาวิธีการสอนต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ แล้วนำเอาส่วนต่างๆ ที่ดีของวิธีการนั้นๆ มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการสอนขึ้นใหม่ เข้าใจไปถึงใจเด็กนักเรียน ถึงแม้ว่านักเรียนอาจจะไม่ชอบตัวครูและก้อย่าให้นักเรียนเกลียดวิชาที่สอนหรือเขาต้องเรียน บรรยายภาคการเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากครูและนักเรียนเป็นเบื้องต้น ส่วนผู้บริหารมีหน้าที่สนับสนุนด้านนโยบายและเครื่องมือการเรียนการสอนต่างๆ ถึงแม้จะเรียนในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็เป็นแค่สถานที่ แต่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนทุกชั้นตอนต่างหาก ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่า บรรยายภาคการเรียนการสอนมีความสุข น่ารู้ น่าเรียน

๔.๑.๓ รูปแบบการพัฒนาบุคลากร^๖

บุคลากรควรได้รับการพัฒนาฝึกฝนความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง ในระดับบริหาร ต้องส่งเสริมให้ไปประชุมสัมมนา รับฟังนโยบาย ศึกษาดูงานสถานศึกษาอื่น ที่เขาประสบความสำเร็จในการทำงาน แต่ไม่ควรลอกเลียนแบบเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ควรนำเอกสารเขามาแก้ไขให้เป็นเอกสารของตนโดยเด็ดขาด เพราะการทำเช่นนั้น ไม่ได้เกิดการพัฒนาใดๆ ขึ้นมาเลย สายบริหารต้องศึกษาค้นคว้า อ่านให้มากๆ พูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน ประสานงานกับผู้คนที่ให้มากๆ ต้องได้รับการพัฒนาด้านการปฏิบัติงานในสายที่ตนรับผิดชอบ และพัฒนานวัตกรรมเทคนิคใหม่ๆ ขึ้นมา สนับสนุนการทำงานของตน และที่สำคัญต้องมีความรับผิดชอบ ไม่ทิ้งภาระงานให้แก่ลูกน้องทำ ต้องช่วยเหลือและร่วมรับผิดชอบในงานด้วย

สำหรับครู ต้องศึกษาภาระหน้าที่บทบาทของตนในการการรับผิดชอบงานสอน ต้องพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การวัดและประเมินผล และในยุคปัจจุบันจะต้องพัฒนาเทคนิคการสอนต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด มีทักษะการคิดขั้นสูง มีความสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ครูจะหยุดนิ่งไม่ได้ จะขอให้โรงเรียนจัดการพัฒนาให้ก็ไม่ได้ ตัวครูต้องขวนขวายพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสืบค้นข้อมูล แล้วใช้เวลาในการวิเคราะห์ผู้เรียน/และกิจกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ถ้าครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตามนี้เป็นอย่างน้อย ก็จะกลายเป็นครูมืออาชีพได้อย่างไม่ยาก

สำหรับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรทางการศึกษา ต้องพัฒนาตนเองในงานที่รับผิดชอบ โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่า นวัตกรรมใด หรือวิธีการทำงานใด ที่จะช่วยให้ตนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอน ลดเวลา แต่เพิ่มคุณภาพการปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ในด้านของความพร้อมทางจิตใจ เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มักจะทำงานด้านให้บริการบุคคลต่างๆ เจ้าหน้าที่ต้องทำงานอย่างมืออาชีพ ละทิ้งความรู้สึกส่วนตัวออกจากงาน แล้วทำงานในหน้าที่ของตนอย่างมีความรับผิดชอบอาจ

^๖ ปานแก้ว แก้วจันทร์หล้า, การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก, (กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด นวสาส์นการพิมพ์, หน้า ๒.

กล่าวได้ว่า ระดับเจ้าหน้าที่ต้องพัฒนาระบบการทำงานของตนและสร้างเสริมสุขภาวะทางจิตให้เป็นปกติสุขด้วย เพราะจะมีบุคคลจากหลากหลายภาคส่วนเข้ามาติดต่อและมาขอความช่วยเหลือให้ดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ตลอดเวลา

แต่กล่าวในภาพรวมแล้วบุคลากร คน ตั้งแต่ระดับบริหารลงมาจนถึงระดับปฏิบัติการ ควรจะต้องพัฒนาตนเอง ๒ ประการสำคัญ คือ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และการพัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอให้หน่วยงานสั่งการ ไม่ควรมองแต่ว่า ตนมีหน้าที่รับผิดชอบหรือพัฒนาเฉพาะในองค์กร แต่ควรสร้างวิสัยทัศน์ส่วนตัวขึ้นมาโดยอาจนำผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศต่างๆ ออกไปเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ หรือแม้แต่การประชุมสัมมนาทั้งในและต่างประเทศ ก็จะทำให้บุคลากรคนนั้น เกิดความภาคภูมิใจในประวัติการทำงานของตนและมีความสุขในการทำงานตลอดเวลา แต่มีข้อแม้ว่า ต้องพัฒนาให้เกิดเจตคติทางบวก คือ ต้องพัฒนาให้ตนเองรู้สึกจริงจัง เกิดจากการสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเองจริงๆ ไม่หวังพึ่งขอความช่วยเหลือจากคนอื่น จึงจะเป็นบุคลากรที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๔ การพัฒนานักเรียน^๗

นักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนประเภทนี้ เดิมเคยเป็นเด็กและเยาวชนคนธรรมดามาก่อน ต่อมาเพื่อบวชเรียนแล้วก็เข้าไปพักอาศัยอยู่วัดใดวัดหนึ่ง การแต่งกายก็เปลี่ยนไป กริยามารยาทก็จะได้รับการฝึกฝนใหม่ตามหลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา แต่สิ่งหนึ่งที่นักเรียนทุกคนมีก็คือ พื้นฐานทางครอบครัวและขีดความสามารถทางการเรียนรู้ นักเรียนบางคนมีปัญหาทางครอบครัว เช่น พ่อแม่หย่าร้าง ยาจน ต้องพักอาศัยอยู่กับญาติ เป็นต้น บางคนมีปัญหาทางการเรียน เช่น อ่านเขียนไม่คล่อง มีภูมิความรู้น้อยมาก ขาดความเอาใจใส่ต่อการเรียน ฯลฯ เป็นต้น

การจะพัฒนานักเรียนให้ตรงประเด็นจะต้องวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียนที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้ชัดเจนก่อน ในโรงเรียนใหญ่ๆ ที่มีการสอบคัดเลือกนักเรียนอาจจะไม่ลำบากในการสอนหรือมอบหมายงานให้นักเรียนทำ เพราะนักเรียนส่วนนั้นมักจะมีความสามารถทางการเรียนดีในระดับหนึ่ง แต่นักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวนไม่น้อยหรืออาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ มักจะเป็นนักเรียนที่มาจากรอบครัวยากจน ที่มาบวชเรียนก็เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ การที่จะพัฒนานักเรียนเหล่านี้ให้เรียนเก่งในระยะเวลาอันสั้น อาจจะทำได้ง่ายๆ ครูจำนวนหนึ่งมักจะพูดว่า อย่างน้อยโรงเรียนปริยัติธรรมก็ช่วยสอนวิชาคนสอนศีลธรรมให้เด็กเหล่านี้ได้ฝึกฝน แม้จะเรียนไม่เก่ง แต่ก็ขอให้เป็นคนดี ออกไปช่วยเหลือสังคมในทางที่ถูกที่ควร ก็พอใจแล้ว ดังนั้น อาจจะต้องพัฒนาความสามารถขั้นพื้นฐานให้นักเรียนอ่านออกเขียนคล่อง ใฝ่รู้ใฝ่เรียนก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาความสามารถทางด้านวิชาการอีกขั้นหนึ่ง หมายถึง อาจต้องพัฒนา ๒ ระดับคือ ระดับแรกทำให้เรียนรู้เป็น ระดับที่สองจึงค่อยเพิ่มเติมวิชาการปกติเข้าไป การพัฒนานักเรียนในโรงเรียนประเภทนี้จึงเป็นภารกิจที่ท้าทายมาก ครูต้องทำงานเหนื่อยเป็นสองเท่า นอกจากสอนแล้วยังต้องดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนให้มีความสุขตามอัตภาพนักเรียนต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างน้อยก็ต้องให้เหมาะสม กล่าวคือ ขณะที่จำวัดอยู่ ณ วัดที่ตั้งโรงเรียน

^๗ ตลฤติ กลั่นภูมิศรี, การบริหารงานวิชาการโรงเรียนเทศบาลสังกัดเทศบาลนครลำปาง., (กรุงเทพฯ : กองทุนไตรรัตนภาพ, ๒๕๕๖), หน้า ๒.

หรือวัดที่เป็นเครือข่าย โรงเรียนต้องเข้าไปดูแลสภาพชีวิตความเป็นอยู่ จัดหาเครื่องเรียนและอุปกรณ์ ดำรงชีพให้ตามสมควร เช่น ที่พักต้องสะอาด มีที่วางหนังสือ ที่วางเครื่องนุ่งห่ม ที่วางเครื่องใช้สำหรับ พระภิกษุสามเณร (ส่วนใหญ่เป็นสามเณร) กำหนดตารางตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำตลอดจนกำหนดบท ทำโทษถ้าห้องพักไม่เรียบร้อย ต้องใช้ระเบียบวินัยในการกำกับดูแลให้นักเรียนพัฒนาความรับผิดชอบ ตนเองด้วย สรุปคือ ไม่สามารถพัฒนาเฉพาะความสามารถทางด้านวิชาการเท่านั้น แต่จะต้องพัฒนา สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนไปในคราวเดียวกันด้วย เพราะมีส่วนช่วยเสริมและสนับสนุนให้ทั้งสองด้านเป็นไปอย่างสมดุล

๔.๒ การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ผู้บริหารที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวนหนึ่งไม่ได้ สำเร็จการศึกษาด้านบริหารการศึกษามาโดยตรง และบางส่วนยังไม่ได้รับการพัฒนาด้าน ความสามารถทางวิชาการ และการเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารบางส่วนไม่ได้ผ่านการทดสอบหรือวัดด้วย เกณฑ์ที่น่าเชื่อถือ แต่มีการเข้าสู่ตำแหน่งด้วยการคัดเลือกผู้ที่มีความเหมาะสม ซึ่งอาจจะมีตัวเลือกไม่ มากนักสำหรับแต่ละโรงเรียนหรือวัดที่เป็นที่ตั้งโรงเรียน อาจเพราะมีข้อจำกัดว่าผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องเป็นพระภิกษุเท่านั้นขณะที่ฆราวาสเป็นได้แค่รองผู้อำนวยการตลอดจนค่าตอบแทนที่ต่ำ ไม่ได้ ค่าตอบแทนเท่าคุณวุฒิ แต่ก็ต้องทำงานรับผิดชอบเท่ากับผู้บริหารสถานศึกษาของรัฐทั่วไป ดังนั้น ผู้บริหารบางส่วนจึงต้องได้รับการพัฒนาความสามารถที่เป็นภาวะผู้นำทางวิชาการด้วยวิธีการต่างๆ เช่น

๑. ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น
๒. ศึกษาภาระงานด้านวิชาการตั้งแต่กฎหมายทางการศึกษา หลักสูตร การจัดการเรียน การสอน ฯลฯ การวัดประเมินผลทางการศึกษา
๓. ศึกษาดูงานนอกสถานที่
๔. พัฒนาความสามารถตนเองทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อสืบค้นและพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ
๕. พัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร
๖. หมั่นเข้าประชุมและนำเสนอผลงานทางวิชาการในเวทีระดับประเทศและนานาชาติ จะทำให้เห็นความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ จากบุคคลและหน่วยงานอื่นๆ ที่เขากำลังทำอยู่
๗. หมั่นศึกษาวิจัยสร้างนวัตกรรมการบริหารงานวิชาการ การสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัยและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ฯลฯ โดยใช้โรงเรียนของตนเป็นฐาน เพื่อศึกษาพัฒนาการและ หาทางปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

๔.๓ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม^๔

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงราย ไม่ได้อยู่ในโครงสร้างของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของท้องถิ่น จึงได้จัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจังหวัดเชียงรายให้เหมือนกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงรายโดยอนุโลม พอสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

ก. ด้านการบริหารจัดการ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเป็นโครงการหนึ่งของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ได้รับบุดหนุนเป็นรายปี ถ้าปีใดได้รับบุดหนุนที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้มาก ก็จะได้รับค่ารายหัวมาก ถ้าปีใดได้รับบุดหนุนน้อย ค่ารายหัวก็จะน้อยตามไปด้วย และในเดือนที่สิ้นปีงบประมาณแต่ละปีโรงเรียนจะไม่ได้รับค่ารายหัวเลย เนื่องจากต้นสังกัดต้องนำไปจัดสรรให้งานประจำของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก่อน ที่เหลือจึงจะจัดสรรไปเป็นค่ารายหัวแก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาดังนั้น ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ (เดือนตุลาคม – ธันวาคม) ของทุกปีแต่ละโรงเรียนจะไม่ได้รับค่ารายหัวไปเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่าตอบแทนครู ค่าสาธารณูปโภค และค่าใช้สอยอื่น ๆ ทุกรายการผู้บริหารต้องใช้ความสามารถพิเศษเฉพาะตัวหาเงินมาสำรองจ่ายค่าตอบแทนครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ผู้บริหารบางโรงเรียนต้องนำรถยนต์ไปจำนองจำนำ เพื่อนำเงินมาจ่ายค่าตอบแทนครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ จึงเป็นความไม่เสมอภาคทางการบริหารจัดการการศึกษา

ข. ด้านครูบุคลากร

การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๑๔ ถ้านับเวลาถึงปี ๒๕๕๓ เป็นเวลาเกือบ ๔๐ ปี ที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของชาติที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเช่นเดียวสถานศึกษาสังกัดอื่น ๆ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ครูบุคลากรของสังกัดอื่นเป็นพนักงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ประจำของหน่วยงาน มีสวัสดิการทุกด้าน แต่ครู บุคลากร ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มีกฎหมายหรือระเบียบใดมารองรับสถานะภาพของครู บุคลากร ทั้ง ๆ ที่เป็นบุคลากรทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด ต้องการพระราชบัญญัติว่าด้วยการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสักฉบับหนึ่ง โดยเสนอให้รัฐบาลทุกรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหานี้ แต่ท่านผู้อำนวยการทั้งหลายก็บอกว่าเป็นเรื่องของสงฆ์ แต่ที่ศาสนาอื่นกลับมีพระราชบัญญัติรองรับอย่างชัดเจน ถ้าจะนับว่ามีความเสมอภาคของบุคลากรหรือไม่ นั้นเป็นคำถามที่บุคลากรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาอยากได้คำตอบ โดยเฉพาะต้นสังกัดที่ได้แจ้งอำนาจหน้าที่ของตนเองไว้ชัดเจนว่า “สนับสนุนพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาทุกระดับ รวมทั้งนิเทศติดตามและประเมินผลทางการศึกษาทุกประเภท ” เพียงครูบุคลากรอยากพัฒนาด้านสถานะภาพ และสวัสดิการ โดยเรียกร้องมาตลอด ๓ - ๔ ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่า ผู้มีอำนาจต้นสังกัดโยนความรับผิดชอบไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือ “มหาเถรสมาคม” บอกว่าการศึกษาของสงฆ์

^๔สุพิน เกษาคุปต์, การจัดการปฏิบัติงาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๙๒-๙๓.

แต่ถ้าย้อนหาประวัติตั้งแต่เริ่มตั้งโรงเรียนประเภทนี้มา ผู้ปกครองคณะสงฆ์เบื้องสูงท่านเคยยอมรับหรือไม่ว่าเป็นการศึกษาคณะสงฆ์ ฉะนั้นเพื่อปิดความรับผิดชอบของหน่วยงานต้นสังกัดจึงโยนให้เป็นหน้าที่ของมหาเถรสมาคม จึงต้องการให้ต้นสังกัดเข้ามาจัดการในด้านนี้ด้วย

ค. ด้านวิชาการ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาทุกแห่งต้องบริหารจัดการทุกด้านตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เช่น ครูผู้สอน ต้องจบปริญญาตรีและมีวุฒิทางการศึกษา หลักสูตรต้องใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ๘ กลุ่มสาระ ต้องรับการประเมินคุณภาพการศึกษาจากองค์กรภายนอก คือ สมศ. ตามเกณฑ์และมาตรฐานที่สมศ. กำหนด แต่ไม่มีนักวิชาการ หรือศึกษานิเทศก์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประจำอยู่ในแต่ละจังหวัดเหมือนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศ แต่ละโรงเรียนต้องหากันเองอย่างทุลักทุเล แม้แต่กระทรวงสาธารณสุข ยังบอกว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ ไม่มีอยู่ในโครงการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย เป็นเหมือนสามเณรที่บวชในพระพุทธศาสนามีไข้ยาวจนคนไทย แต่เวลาคัดเลือกทหารเกณฑ์กลับไม่เว้น ต้องเข้ารับการเกณฑ์ทหารทุกรูป ดังนั้นความเสมอภาคทางการศึกษาด้านวิชาการไม่มี

ง. ด้านผู้เรียน

เด็กเยาวชนที่บวชเป็นสามเณรแต่เดิมเป็นการบวชเรียนด้านพระปริยัติธรรม แผนกธรรมบาลี แต่ต่อมาการศึกษาเล่าเรียนเฉพาะแผนกธรรม และบาลีนั้นไม่สามารถจะไปประกอบอาชีพทางด้านรับราชการรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ได้ เนื่องจากไม่มีวุฒิการศึกษาทางโลก ผู้ปกครองจึงให้บุตรหลานไปเล่าเรียนทางโลกมากกว่าทางธรรม ทำให้ศาสนทายาทลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. ๒๕๑๔) จึงได้มีแนวคิดที่จะทำให้มีผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน จึงได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาขึ้น เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่บวชได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไปจะได้มีความเสมอภาคทางการศึกษา แต่พอถึงยุคปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่ได้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงศึกษาธิการได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับฉบับมาใช้ โดยกำหนดโทษผู้ปกครองไว้ว่าต้องให้บุตรหลานเรียนจบการศึกษาภาคบังคับทุกคน ถ้าคนใดฝ่าฝืนผิดกฎหมาย ทำให้เด็กและเยาวชนที่มีจิตศรัทธาจะบวช หรือที่ผู้ปกครองฐานะยากจน หรือมีบุตรหลายคนเดือดร้อน กว่าจะลงตัวใช้เวลาอยู่หลายปีการศึกษา และปัจจุบันเด็กและเยาวชนที่บวชเป็นสามเณรได้ความเสมอภาคทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ แต่ไม่เท่าเทียมทางการศึกษา ซึ่งมีนักเรียนสามเณรรูปหนึ่งถามว่า มีเยาวชนที่บกพร่องทางปัญญา หรือมีความสามารถน้อย ถูกครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษาบอกว่าให้ไปบวชเรียนไม่ต้องไปเรียนต่อที่อื่น เด็กที่เขียนไม่ค่อยออก อ่านไม่ค่อยได้ให้ไปบวชเรียนพระจะได้สอนให้อ่านให้เขียนได้ ทำไมเขาไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับเพื่อนเขาคนอื่น ๆ ที่อ่านออกเขียนได้ดี ทำไมต้องปิดประตูไปให้พระ เป็นคำถามที่น่าคิดและควรพิจารณา

ด้านความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาจากตัวอย่างข้างต้นแล้ว ยังมีความไม่เท่าเทียมทางการดำรงชีพหรือคุณภาพชีวิต ถ้าเทียบกับเด็กที่เรียนในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ โรงเรียนปัญญานุกูล โรงเรียนพิเศษ เด็กเยาวชนที่เป็นสามเณรซึ่งเป็นนักเรียนอยู่ประจำเช่นเดียวกันไม่ได้รับความช่วยเหลือที่เท่าเทียมกันรัฐบาลไม่ให้ความสนใจเลย แม้แต่จะโอนย้ายทะเบียนราษฎรจากบ้านเลขที่

ของบิดามารดาไปสังกัดในทะเบียนราษฎรของวัด เจ้าพนักงานสอบสวนเหมือนเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจากต่างประเทศ ทั้ง ๆ หลักฐานที่อำเภอมีครบทุกอย่าง นั่นคือความไม่เท่าเทียมกันในความเสมอภาคทางการศึกษา

ควรมีหลักสูตรพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและระยะเวลาเพื่อ ศึกษาศาสนธรรม คือ (๑) หลักสูตรสำหรับผู้มุ่งเรียนรู้ทางพระธรรม พระวินัยและภาษาบาลีโดยเฉพาะ (๒) หลักสูตรสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาชีวิตด้วยการศึกษาขั้นสูงสุดแต่ไม่มีโอกาส ได้ศึกษา (๓) หลักสูตรสำหรับ ผู้บวช ๓ เดือน (๔) หลักสูตรสำหรับผู้บวช ๑๕ วัน (๕) หลักสูตรสำหรับผู้บวช ๗ วัน

ระบบการศึกษาออกเป็นอย่างน้อย ๓ แบบ ดังนี้ แบบที่ ๑ แบบศึกษาพระปริยัติธรรม โดยตรง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ดำเนินการจัดการศึกษา อยู่ในปัจจุบัน เป็นการศึกษาเพื่อธำรงพระพุทธศาสนาโดยตรง แบบที่ ๒ แบบผสมผสาน คือ แบบที่ ๑ โดยเพิ่มวิชาสามัญ (วิชาการทางโลก) ที่จำเป็นต่อการธำรงรักษาและการเผยแผ่ศาสนา และแบบที่ ๓ การนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็น ทางเลือกใหม่ของผู้เรียน

ควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการศึกษาการนำรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในแต่ละชั้นปี ยกร่างหลักสูตร ทดลองดำเนินการนำร่อง ออกเป็นกฎคณะสงฆ์ว่าด้วย การศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

ควรจัดตั้งสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเพื่อดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาโดยตรง

ควรปรึกษาหารือขอความเห็นชอบจากพระเถระทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ความคิด อย่างสุขุมรอบคอบ

ควรเปิดโอกาสให้แม่ชี / เยาวชนหญิงได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ จะทำให้เป็นบุคลากรทางศาสนา และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาธรรม และสงเคราะห์เยาวชนหญิง

ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรธรรมศึกษาของฝ่ายฆราวาส เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ประจำวันได้ และจัดการเรียนการสอนให้ขยายวงกว้างยิ่งขึ้น

๔.๔ ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในแต่ละชั้นปี^๔

ก. ด้านคณะสงฆ์ ประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจ ที่ตรงกัน ควรให้พระภิกษุสามเณรศึกษาที่วัดจนจบนักธรรมตรีก่อนเข้าเรียนแผนกสามัญ ศึกษา เพื่อมีโอกาสได้สอนและดูแลอย่างใกล้ชิด

^๔ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน, การบริหารงานวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี, ๒๕๔๓), หน้า ๓๘.

ข. ด้านคุณภาพการศึกษา ควรกำหนดนโยบายให้การศึกษาสงฆ์มีความเป็นเอกภาพและเป็นปัจจุบัน ศึกษาความแตกต่างและจุดร่วมระหว่างการศึกษาสงฆ์กับการศึกษาทั่วไป และปรับมาตรฐานการเรียนการสอนแผนกธรรม/บาลีให้มีมาตรฐานเดียวกัน

ค. ด้านการบริหารจัดการ เวลาเรียน ควรเพิ่มชั่วโมงเรียนให้มากขึ้นและจัดช่วงระยะเวลาการสอบให้เหมาะสม การวัดและประเมินผลวิชาธรรม/บาลีอาจใช้ข้อสอบสนามหลวงเช่นเดียวกับสำนัก เรียนที่วัดเปิดสอนหรือใช้ข้อสอบแกนกลางของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หรือใช้ข้อสอบที่อาจารย์ผู้สอนแต่ละโรงเรียนเป็นผู้ออกข้อสอบ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงคุณภาพเป็นสำคัญด้วย

ง. ด้านบุคลากรจะต้องมีการอบรมพระผู้บริหาร ครูผู้สอน ในเรื่องวิธีการเรียนการสอนและการประเมินผล ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และพัฒนาในด้านเทคนิคการสอนและการเผยแพร่ศาสนธรรม อีกทั้งจัดบรรจุครูให้พอเพียง โดยอาจบรรจุบัณฑิตที่จบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง เข้าสอน

จ. ด้านหลักสูตร - ควรปรับโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสม โดยยึดดูคุณภาพของผู้เรียนและลดวิชาการทางโลกบางวิชาที่ไม่สำคัญ และปรับการเรียนแผนกธรรม/บาลีให้มีเนื้อหาลดน้อยลงแต่คงไว้ในประเด็นสำคัญที่ผู้เรียนควรเข้าใจ ลดการเน้นท่องจำ ให้เน้นการคิดวิเคราะห์มากขึ้น โดยมีการศึกษาวิจัยการรวมหลักสูตรพระปริยัติธรรมทั้ง ๓ แผนกดังกล่าว และศึกษาวิจัยเนื้อหาสาระของหลักสูตรธรรม/บาลีที่สมควรกำหนดให้เรียนในแผนกสามัญศึกษา เพื่อนำมากำหนดหลักสูตร

๔.๕ ความเป็นไปได้ของการนำหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (ป.ธ.๔-ป.ธ.๙) บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชั้นอุดมศึกษา

การนำหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (ป.ธ.๔-ป.ธ.๙) บรรจุไว้ในหลักสูตรระดับชั้นอุดมศึกษา โดยนำรายวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่ของแผนกบาลี (ป.ธ.๔-ป.ธ.๙) ไปจัดสอนในแต่ละระดับชั้นอุดมศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับวุฒิการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้เสนอแนวความคิดที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เสนอปัญหา/อุปสรรค ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และให้ข้อเสนอแนะตามข้อ ก.-ค. มีดังต่อไปนี้

ก. ผู้ที่เห็นด้วย มีความเห็นว่าเป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนา - เป็นการให้ความสำคัญและยกระดับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นหัวใจ สำคัญของ พระพุทธศาสนา ประสานประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม และพัฒนาบุคลากรทางศาสนา เพื่อการดำรงพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

๒. ด้านคุณภาพการศึกษา - จะทำให้ผู้ศึกษาในระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ทั้ง ๓ ระดับ คือ ระดับปริญญาตรี/โท/เอก มีทั้งวิชาการและคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคม และจะทำให้หลักสูตรบาลีเกิดประโยชน์มากขึ้น เอื้ออำนวยต่อชีวิตมากขึ้น

๓. ด้านการบริหารจัดการ - เป็นระบบที่ดี และควรแบ่งเวลาเรียนให้เหมาะสม

๔. ด้านผู้เรียน - ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาชีวิตที่ดีขึ้น มีความหลากหลาย ในการเรียน และการคบเพื่อน

ข. ผู้ที่ไม่เห็นด้วย มีความเห็นในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านคุณภาพการศึกษา - แต่ละหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่ตรงตามเป้าหมายอยู่แล้ว ไม่ควรเปลี่ยนแปลง ควรคงหลักสูตรเดิมไว้ แต่ปรับปรุงให้ดีขึ้น

๒. ด้านคุณภาพการศึกษา- จะทำให้การเรียนบาลีหย่อนคุณภาพ เพราะไม่มีผู้เรียนที่มีความรู้อย่างแท้จริง

๓. ด้านผู้เรียน - ระดับปริญญาเป็นการศึกษาที่ยากอยู่แล้ว หากต้อง ศึกษาบาลีด้วย จะทำให้นักศึกษาไม่มีเวลาเพียงพอที่จะดูหนังสือ

๔.๖ ข้อมูลสัมภาษณ์รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในจังหวัดเชียงราย

ก. ด้านผู้บริหาร

พระครูถาวรรัตนานุกิจ^{๑๐} ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ความต้องการของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือการผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่อุดมปัญญาธรรมและการเสริมสร้างโอกาสทางเลือกทางการศึกษาแก่สังคม ผลผลิตจึงเน้นที่การมีผู้จบการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพและการเพิ่มขึ้นของความรู้ และปัญญา ทั้งทางโลก และทางธรรมพร้อมทั้งเสริมสร้างประสิทธิภาพและขีดความสามารถของโรงเรียนในการจัดการศึกษานอกเวลาเรียน เพื่อเป็นการให้บริการทางวิชาการอีกทางหนึ่ง โดยจัดให้มีการฝึกอบรมในหลักสูตรระยะสั้นแก่เยาวชน หรือประชาชนทั่วไป และพระครูพิธานพิพัฒนคุณ^{๑๑} รองประธานกลุ่มฯ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าการยกระดับมาตรฐานการดูแลผู้เรียน สู่วิทยาลัยน่านำเรียนรู้อบรมประกอบด้วยแนวปฏิบัติ ดังนี้สร้างมาตรฐานโรงเรียนน่านำอยู่โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และคัดเลือกโรงเรียนนำร่องที่มีความพร้อมและมีพื้นฐานเดิมอยู่บ้าง หรือเข้าข่ายมาตรฐาน เพื่อการพัฒนา สู่วิทยาลัยน่านำอยู่จัดหาอุปกรณ์ที่มีความเพียงพอ โดยในเบื้องต้นเน้นการระดมทรัพยากรช่วยเหลือในโรงเรียนที่ขาดแคลน และในขณะเดียวกันจะร่วมมือกับโรงเรียนที่มีศักยภาพในการพัฒนาหรือสร้างห้องเรียนต้นแบบที่มีความทันสมัยสมบูรณ์ด้วยสื่อนวัตกรรมที่เหมาะสมการจะพัฒนานักเรียนให้ตรงประเด็น จะต้องวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียนที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้ชัดเจนก่อน ในโรงเรียนใหญ่ๆ ที่มีการสอบคัดเลือกนักเรียนอาจจะไม่ลำบากในการสอนหรือมอบหมายงานให้นักเรียนทำ เพราะนักเรียนส่วนนั้นมักจะสามารถทางการเรียนดีในระดับหนึ่ง แต่นักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวนไม่น้อยหรืออาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ มักจะเป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจน ที่มาบวชเรียนก็เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของพ่อแม่

การที่จะพัฒนานักเรียนเหล่านี้ให้เรียนเก่งในระยะเวลาอันสั้นอาจจะทำไม่ได้ง่ายๆ ครูจำนวนหนึ่งมักจะพูดว่า อย่างน้อยโรงเรียนปริยัติธรรมก็ช่วยสอนวิชาคน สอนศีลธรรมให้เด็ก

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระครูอุดมคณาภิรักษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอัมมาตย์วิทยา , ๑ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระครูสิทธิปริยัติวิมล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจติยหลวงวิทยา, ๕ กันยายน

เหล่านี้ได้ฝึกฝน แม้จะเรียนไม่เก่ง แต่ก็ขอให้เป็นคนดี ออกไปช่วยเหลือสังคมในทางที่ถูกที่ควร ก็พอใจแล้ว ดังนั้น อาจจะต้องพัฒนาความสามารถขั้นพื้นฐานให้นักเรียนอ่านออกเขียนคล่อง ใฝ่รู้ใฝ่เรียนก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาความสามารถทางด้านวิชาการอีกชั้นหนึ่ง หมายถึงอาจต้องพัฒนา ๒ ระดับคือ ระดับแรกทำให้เรียนรู้เป็น ระดับที่สองจึงค่อยเพิ่มเติมวิชาการปกติเข้าไป การพัฒนานักเรียนในโรงเรียนประเภทนี้จึงเป็นภารกิจที่ทำหยาบมาก ครูต้องทำงานเหนื่อยเป็นสองเท่า นอกจากสอนแล้วยังต้องดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนให้มีความสุขตามอัตภาพ นักเรียนต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างน้อยก็ต้องให้เหมาะสม กล่าวคือ ขณะที่จำวัดอยู่ ณ วัดที่ตั้งโรงเรียนหรือวัดที่เป็นเครือข่าย โรงเรียนต้องเข้าไปดูแลสภาพชีวิตความเป็นอยู่ จัดหาเครื่องเรียนและอุปกรณ์ดำรงชีพให้ตามสมควร เช่น ที่พักต้องสะอาด มีที่วางหนังสือ ที่วางเครื่องนุ่งห่ม ที่วางเครื่องใช้สำหรับพระภิกษุสามเณร(ส่วนใหญ่เป็นสามเณร) กำหนดตารางตรวจเยี่ยมให้คำแนะนำตลอดจนกำหนดบททำโทษถ้าห้องพักไม่เรียบร้อย ต้องใช้ระเบียบวินัยในการกำกับดูแลให้นักเรียนพัฒนาความรับผิดชอบตนเองด้วย สรุปคือ ไม่สามารถพัฒนาเฉพาะความสามารถทางด้านวิชาการเท่านั้น แต่จะต้องพัฒนาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนไปในคราวเดียวกันด้วย เพราะมีส่วนช่วยเสริมและสนับสนุนให้ทั้งสองด้านเป็นไปอย่างสมดุล

ข. ครูผู้สอน

ต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารและจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม^{๑๒} ของนักเรียนเป็นหลักสำคัญ โดยต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้มีความคล่องแคล่วรวดเร็วในการทำงาน มุ่งมั่นต่อภารกิจที่รับผิดชอบ^{๑๓} จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ที่ผ่านมางบประมาณจะกระจุกอยู่ที่ค่าตอบแทนบุคลากรและการจัดการสาธารณูปโภคเป็นส่วนใหญ่^{๑๔} และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานให้หลากหลายมากขึ้น โรงเรียนก็จะกลายเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สร้างคนให้มีคุณภาพ^{๑๕} ไปรับใช้สังคมในโอกาสต่อไป

ค. นักเรียน (ศิษย์เก่า-ศิษย์ปัจจุบัน)^{๑๖}

ครูต้องทำงานอย่างมีอาชีพ ต้องเตรียมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการสอน เตรียมอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมที่นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติ เวลาครูเข้าสอน ครูต้องวางภาระงานอื่นๆ ไว้ก่อน ไม่ควรพะวงกับงานพิเศษอื่นๆ ต้องเปิดใจกว้าง อาจถึงขั้นทำที่เป็นแก๊งค์ทำผิดในบางกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้หักท้วง ถ้านักเรียนเปิดใจยอมรับในวิชานั้นแล้วการสอนก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูสุนทรปภากร ผู้จัดการโรงเรียนวัดบุญเรืองวิทยา, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายธีรภักดิ์ ประสพ ครูประจำการ มทร.ม, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางสุกัญญา คำราช ครูประจำการ มทร.ม, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางปาริชาติ กิตติมา ครูประจำการ มทร.ม, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ส.ณ.ไชยวัฒน์ แสนวงศ์ สามเณรนักเรียน, ๑๖ กันยายน ๒๕๕๙.

ครูต้องละทิ้งความเชื่อส่วนตัวออกไปให้ได้ ต้องเข้าใจว่า ความสำเร็จของครูมันเกิดขึ้นในอดีตนั้น ไม่อาจนำมายึดเยียดให้นักเรียนเชื่อและปฏิบัติตามในยุคนี้ได้ทุกอย่างเสมอไป เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไป ครูต้องสังเกตว่า จริงๆ แล้วนักเรียนมีอากัปกิริยาอย่างไร เนื้อหาแบบนี้ต้องสอนแบบไหน ใช้อะไรเป็นสื่อ มีใครเกี่ยวข้องบ้าง ใครต้องทำอะไร กำหนดเงื่อนไขหรือเวลา และจะวัดประเมินผลเมื่อไรด้วยวิธีการไหน ครูต้องศึกษาวิธีการสอนต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ แล้วนำเอาส่วนต่างๆ ที่ดีของวิธีการนั้นๆ มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการสอนขึ้นใหม่ เข้าไปให้ถึงใจเด็กนักเรียน ถึงแม้ว่านักเรียนอาจจะไม่ชอบตัวครูและก้อย่าให้นักเรียนเกลียดวิชาที่สอนหรือเขาต้องเรียน บรรยายกาศการการเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากครูและนักเรียนเป็นเบื้องต้น ส่วนผู้บริหารมีหน้าที่สนับสนุนด้านนโยบายและเครื่องมือการเรียนการสอนต่างๆ ถึงแม้จะเรียนในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็เป็นแค่สถานที่ แต่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนทุกขั้นตอนต่างหากที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่า บรรยายกาศการการเรียนการสอนมีความสุข นำรู้่นำเรียน

ง. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย^{๑๗}

บรรยายกาศการการสอนของครูที่นั่งเก้าอี้หน้าชั้นแล้วบรรยายตามตำรา สลับกับการถามนักเรียน หรือการสั่งการบ้าน สั่งนักเรียนทำรายงาน ตรวจสอบแบบฝึกหัด ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่ครูเชื่อว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากครูไปสู่เรียนอย่างเต็มที่ แต่นักเรียนกลับคิดว่า เป็นเรื่องที่น่าเบื่อหน่าย สิ่งที่เกิดขึ้นได้คือ นักเรียนนั่งเงียบ ไม่ค่อยกล้าตอบคำถาม นักเรียนกลัวตอบผิด กลัวถูกตำหนิ เพราะครูมักจะกล่าวตำหนินักเรียนด้วยวิธีการสั่ง หรืออบรมกระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบให้นักเรียนรู้สึกว่ตนทำอะไรผิด จนเกิดความหวาดหวั่นไม่มั่นใจที่จะแสดงออกในชั้นเรียนกับครูคนนั้นหรือทุกๆ วิชา นักเรียนกลายเป็นเด็กนั่งหลังห้อง เข้าเรียนสาย หรือขาดเรียนไปทำกิจกรรมอื่นทั้งในนอกโรงเรียน โดยไม่ยอมเข้าเรียน ถึงแม้จะถูกเรียกไปตักเตือนพฤติกรรมแต่นักเรียนบางคนก็ยังมีพฤติกรรมเช่นเดิม

ปัญหาที่ยังพบในโรงเรียนหลายแห่งคือ โรงเรียนไม่ได้วิเคราะห์โครงสร้างรายวิชาครูสอนไม่ตรงตามหลักสูตรวิชา ครูสอนไม่ครบเนื้อหา ครูสอนไม่เป็นไปตามแผน ครูไม่บันทึกผลการเรียนเชิงพัฒนาการ และครูไม่สนใจทำวิจัยในชั้นเรียน ผลที่เกิดขึ้นคือ นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาครบถ้วนตามหลักสูตร นักเรียนเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ และนักเรียนขาดเรียน ไม่เข้าเรียน เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุด เพราะส่งผลกระทบต่อตัวผู้เรียนโดยตรง ภาพลักษณ์เหล่านี้จะปรากฏชัดเจนเมื่อนักเรียนเหล่านั้นเรียนไปถึงชั้น ม.๖ สูงสุดของระดับชั้น ที่ปัจจุบันยังพบว่า นักเรียนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็น คิดไม่เป็น แก้ปัญหาไม่ได้ ไม่กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม มีความเฉื่อยชา และไม่ได้วางแผนชีวิตในอนาคต ถึงแม้จะไม่ได้เกิดนักเรียนส่วนใหญ่ แต่ก็น่าเป็นห่วงสำหรับอนาคตนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถยังไม่เพียงพอต่อการไปประกอบอาชีพหรือแข่งขันกับผู้อื่นในภาวะสังคมปัจจุบันที่มีอัตราการแข่งขันอย่างเข้มข้น

^{๑๗} สัมภาษณ์ สามเณรณัฐพล กาวงค์ สามเณรนักเรียน, ๑๒ กันยายน ๒๕๕๙.

๔.๗ สรุป

โรงเรียนพระปริยัติธรรมคือโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานให้แก่พระและสามเณร โดยมุ่งเน้นวิชาการในด้านพุทธศาสนาเป็นหลัก ปัจจุบันแบ่งการเรียนการสอนออกเป็น ๓ ส่วน คือ แผนกสามัญ แผนกธรรม และแผนกบาลี โดย หนึ่ง การศึกษาในแผนกสามัญศึกษา เป็นการเรียนในสาขาวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาเช่นเดียวกับโรงเรียนสามัญทั่วไป ซึ่งมีทั้งหมด ๘ สาระวิชา อาทิ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษา และพลศึกษา สอง การศึกษาแผนกธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมในพุทธศาสนา โดยใช้ภาษาไทยในการเรียน การสอน ซึ่งมี ๔ สาระวิชาคือ พุทธประวัติ ธรรมะ พระวินัย และเรียงความ โดยมีการศึกษา ๓ ระดับ คือ นักระหนกตรี นักระหนกโท และนักระหนกเอก และสาม การศึกษาแผนกบาลี เป็น การศึกษาพระปริยัติธรรมจากพระไตรปิฎก ซึ่งเขียนเป็นภาษาบาลี โดยแบ่งเป็น ประโยค ๑ ถึง ประโยค ๙ ซึ่งเบื้องต้นผู้เรียนต้องเรียนเรื่องการอ่านและเขียนภาษาบาลี ก่อน และเรียนจนถึงระดับที่สามารถแต่งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนได้ การเรียนแผนกบาลีนี้ถือว่าเป็น การเรียนขั้นสูงของการศึกษาแบบพระ เพราะผู้ที่สามารถอ่านภาษาบาลีออกก็จะสามารถอ่าน พระไตรปิฎกได้ ทำให้เข้าใจพุทธศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง อ่านอรรถกถาและฎีกาเข้าใจได้หมด จึงถือว่า ผู้ที่เรียนจบถึงประโยค ๙ เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางทางด้านพระพุทธศาสนา

การพัฒนาการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) นอกจากการให้ความรู้ ด้านวิชาการแล้ว ยังจำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม รักเรียน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ พอสรุปได้ ดังนี้

๑. เน้นการพัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์โดยไม่ได้เป็นการเพิ่มรายวิชาการคิดวิเคราะห์ ขึ้นมาใหม่ แต่เป็นการปลูกฝังให้เด็กสามารถคิดวิเคราะห์จากวิชาหลักที่เรียนในชั้นเรียนได้ เพื่อให้เด็ก เข้าใจในวิชาเรียนอย่างลึกซึ้ง

๒. เน้นการพัฒนาทักษะในด้านภาษาอังกฤษ รมช.กระทรวงศึกษาธิการกล่าวว่า ภาษาอังกฤษเป็นหัวใจสำคัญในการติดต่อสื่อสารกับนานาชาติประเทศ ฉะนั้นจึงได้มีการพัฒนาครูผู้สอน ภาษาอังกฤษผ่านกระบวนการ Boot Camp,รวมไปถึงการจัดทำแอปพลิเคชันด้านภาษา เพื่อส่งเสริม ให้เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาที่ดีขึ้น

๓. เน้นการพัฒนาทักษะวิชาคณิตศาสตร์และวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งสองวิชานี้เป็นวิชาที่จะ นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ โดยเน้นการพัฒนาให้เด็กสามารถเรียนรู้และประสาน วิชาคำนวณและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการคิด สร้างสรรค์นวัตกรรมออกมาเป็นของ ตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งต่างชาติอีกต่อไป

๔. ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนใหม่ตอนนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการได้มีการที่จะ ปรับเปลี่ยนหลักสูตรใหม่เพื่อที่จะนำมาใช้ในปี ๒๕๖๑ และอาจจะมีการเพิ่มวิชาเรียนใหม่ๆขึ้นมาด้วย หรือนำวิชาเก่าๆมาสอนใหม่ด้วยเช่นกัน

๕. ปรับปรุงตำราเรียนให้มีมาตรฐาน ๕ ดาว จะมีการสร้างตำราเรียนขึ้นมาใหม่เพื่อให้สะดวก ในการเรียนมากยิ่งขึ้น และจะมีการเพิ่มแบบฝึกหัดและมีลิ้งค์เชื่อมโยงแบบออนไลน์เพื่อนให้นักเรียน สะดวกในการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม

๖. การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กคือการที่กระทรวงศึกษาธิการนั้นพยายามที่จะยกระดับโรงเรียนขนาดเล็กโดยการให้เด็กนั้นไปเรียนโรงเรียนที่มีความพร้อมมากกว่าและจะได้รับการสนับสนุนงบประมาณแต่ยังไม่สำเร็จเพราะมีบางฝ่ายที่ยังไม่เห็นด้วยนั่นเอง แต่ทางกระทรวงศึกษาธิการก็พยายามที่จะชี้แจงให้เห็นว่ามันดีต่อตัวของเด็กๆเองและพัฒนาทั้งทางด้านกายภาพและวิชาการอีกด้วย

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์สรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม(แผนกสามัญศึกษา)จังหวัดเชียงราย และ๒) เพื่อศึกษาบริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงราย๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงราย สรุปได้ดังนี้คือ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม(แผนกสามัญศึกษา)จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่ง ในการพัฒนาผู้เรียนและผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขัน ด้าน เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ ซึ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาจัดเป็นสถาบันหลักที่ ทำหน้าที่ด้านการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ภารกิจหลักของโรงเรียนคือ การจัดการ เรียน การสอนเพื่อให้แก่นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้มีคุณภาพทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สุขภาพอนามัยที่ดีซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญ ในการพัฒนา โรงเรียนให้มีศักยภาพ และความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพ

กระบวนการบริหารงานโรงเรียนนั้น โรงเรียนได้รับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ การศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่ง เกี่ยวกับการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วยการบริหารงานทั้ง๔ งาน คือ บริหารงานวิชาการ เป็นการดำเนินการต่างๆ ซึ่งครอบคลุมหลักสูตร กระบวนการ การพัฒนา สื่อ นวัตกรรม การนิเทศภายใน การวัดประเมินผลการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษาการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ การแนะแนวการศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสาน ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับโรงเรียนอื่นๆบริหารงบประมาณดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน และทรัพยากรอื่น ๆ ของโรงเรียนให้ถูกต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ อาทิเช่น การเสนอขอ งบประมาณ การตรวจสอบติดตาม ประเมินผล การใช้เงิน การบัญชี การจัดทำแผนกลยุทธ์การ บริหารงานบุคคล ดำเนินการเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียนทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน บรรจุแต่งตั้ง การปฏิบัติงาน การพัฒนา บำรุงขวัญการประเมินผลงาน การตอบแทนสวัสดิการต่างๆ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่มีอยู่ และการบริหารงานทั่วไป ดำเนินการจัดระบบงานใน องค์การ การบริหารงานอื่นๆ การสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการบริการ ทุกรูปแบบ เพื่อให้การบริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงาน อำนวยความสะดวก ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร ผลงานของสถานศึกษา รวมถึง งานธุรการ และการจัดทำสำมะโนครัว

๕.๑.๒ บริบทโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย เป็นการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทมีคุณธรรมนำความรู้ มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาพอเพียง เพื่อรองรับการประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษาของเยาวชน มีระบบและได้มาตรฐาน ผู้เรียนมีคุณภาพตามความคาดหวังของสังคมและตระหนักถึง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีการแสวงหาความรู้ทักษะด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และเจตคติที่ดี มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือวัดที่พำนักอาศัย ชุมชน และสังคมปัญหาในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาสภาพโรงเรียนพระปริยัติธรรม ปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งวิเคราะห์ ตามลักษณะงานบริหาร ๔ ด้าน ได้แก่ด้านการบริหารวิชาการปัจจัยที่ส่งผลกระทบที่สุด คือ สถานศึกษา มีการกำหนดวิทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายการจัดการวิชาการการจัดกิจกรรมพัฒนาหลักสูตรด้านการบริหารงานบุคคลปัจจัยที่ส่งผลกระทบที่สุด กระบวนการ จัดการศึกษาในพระพุทธศาสนายึดหลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด

๕.๑.๓ รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า มุ่งเน้นพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนเป็นหลักสำคัญ โดยต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้มีความคล่องแคล่วรวดเร็วในการทำงาน มุ่งมั่นต่อภารกิจที่รับผิดชอบ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ที่ผ่านมางบประมาณจะกระจุกอยู่ที่ค่าตอบแทนบุคลากรและการจัดการสาธารณูปโภคเป็นส่วนใหญ่ และสร้างสรรค์นวัตกรรมในการทำงานให้หลากหลายมากขึ้นมีรูปแบบดังนี้

ก. รูปแบบการบริหารหลักสูตรและการสอนกลุ่มที่ ๑ หลักสูตรด้านสามัญ คือ การจัดการเรียนการสอนตามกลุ่มสาระ ๘ กลุ่มคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษา/พลานามัย ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ กลุ่มนี้ต้องบริหารให้สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สพฐ.สมศ. สทศ. สภาการศึกษา เป็นต้น กลุ่มที่ ๒ หลักสูตรด้านวิชาการพระพุทธศาสนา คือ ภาษาบาลี พุทธประวัติ ธรรมวินัย และศาสนปฏิบัติ กลุ่มนี้ต้องบริหารให้สอดคล้องกับสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง และสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง เพราะนักเรียนส่วนใหญ่มีหน้าที่ต้องไปสอบนักธรรมและมหาเปรียญตามนโยบายของมหาเถรสมาคมที่กำกับผ่านลำดับขั้นการปกครองคณะสงฆ์ระดับโรงเรียนควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบระดับบริหารและคณะกรรมการ ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน นอกจากบริหารงานวิชาการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้วจะต้องคำนึงถึงการทดสอบระดับชาติ๒ ประเภทคือ O-NET และ B-NET (การทดสอบวิชาการพระพุทธศาสนาระดับชาติ)

ข.รูปแบบการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

ครูต้องละทิ้งความเชื่อส่วนตัวออกไปให้ได้ ต้องเข้าใจว่าความสำเร็จของครูมันเกิดขึ้นในอดีตนั้น ไม่อาจนำมายึดเย็ดให้นักเรียนเชื่อและปฏิบัติตามในยุคนี้ได้ทุกอย่างเสมอไป เพราะยุคสมัยเปลี่ยนไปครูต้องสังเกตว่าจริงๆ แล้ว นักเรียนมีอากัปกิริยาอย่างไร เนื้อหาแบบนี้ต้องสอนแบบไหน ใช้อะไรเป็นสื่อ มีใครเกี่ยวข้องบ้าง ใครต้องทำอะไร กำหนดเงื่อนไขหรือเวลา และจะวัดประเมินผลเมื่อไรด้วยวิธีการไหน ครูต้องศึกษาวิธีการสอนต่างๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ แล้วนำเอาส่วนต่างๆ ที่ดีของวิธีการนั้นๆ มาพัฒนาเป็นนวัตกรรมการสอนขึ้นใหม่ เข้าใจไปถึงใจเด็กนักเรียน ถึงแม้ว่านักเรียนอาจจะไม่ชอบตัวครูและก้อย่าให้นักเรียนเกลียดวิชาที่สอนหรือเขาต้องเรียน บรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีจะเกิดขึ้นได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากครูและนักเรียนเป็นเบื้องต้น ส่วนผู้บริหารมีหน้าที่สนับสนุนด้านนโยบายและเครื่องมือการเรียนการสอนต่างๆ ถึงแม้จะเรียนในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็เป็นแค่สถานที่ แต่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียนทุกชั้นตอนต่างหาก ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ว่าบรรยากาศการเรียนการสอนมีความสุข น่ารู้ น่าเรียน

ค.รูปแบบการพัฒนาบุคลากร

ครูต้องศึกษาภาระหน้าที่บทบาทของตนในการการรับผิดชอบงานสอนต้องพัฒนาความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอน การผลิตสื่อการเรียนการสอน เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน การวิจัย การวัดและประเมินผล และในยุคปัจจุบันจะต้องพัฒนาเทคนิคการสอนต่างๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด มีทักษะการคิดขั้นสูง มีความสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ครูจะหยุดนิ่งไม่ได้ จะรอให้โรงเรียนจัดการพัฒนาให้ก็ไม่ได้ ตัวครูต้องขวนขวายพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสืบค้นข้อมูล แล้วใช้เวลาในการวิเคราะห์ผู้เรียน/และกิจกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ถ้าครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตามนี้เป็นอย่างน้อย ก็จะเป็นครูมืออาชีพได้อย่างไม่ยาก

ง.การพัฒนานักเรียน

การจะพัฒนานักเรียนให้ตรงประเด็น จะต้องวิเคราะห์คุณลักษณะผู้เรียนที่ศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้ชัดเจนก่อน ในโรงเรียนใหญ่ๆ ที่มีการสอบคัดเลือกนักเรียนอาจจะไม่ลำบากในการสอนหรือมอบหมายงานให้นักเรียนทำ เพราะนักเรียนส่วนนั้นมักจะมีความสามารถทางการเรียนดีในระดับหนึ่ง แต่นักเรียนที่มาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจำนวนไม่น้อยหรืออาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่ มักจะเป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวยากจน ที่มาบวชเรียนก็เพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ การที่จะพัฒนานักเรียนเหล่านี้ให้เรียนเก่งในระยะเวลาอันสั้นอาจจะทำได้ง่ายๆ ครูจำนวนหนึ่งมักจะพูดว่า อย่างน้อยโรงเรียนปริยัติธรรมก็ช่วยสอนวิชาคนสอนศีลธรรมให้เด็กเหล่านี้ได้ฝึกฝน แม้จะเรียนไม่เก่ง แต่ก็ขอให้เป็นคนดี ออกไปช่วยเหลือสังคมในทางที่ถูกที่ควร ก็พอใจแล้ว

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงราย พบว่า ยังมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

ก. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๑) ควรสร้างความมั่นคงในระบบการบริหารบุคลากรด้วยการผลักดันให้มีการรับรองสถานภาพ ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ให้เป็นพนักงานศาสนการด้านการศึกษารวมทั้งจะกำหนดคุณสมบัติของครู ที่จะต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

๒) ควรปฏิรูประบบการสรรหา ว่าจ้าง แต่งตั้ง การกำกับ ประเมินผลการปฏิบัติงาน การพิจารณาความดีความชอบ และค่าตอบแทน โดยเน้นการวางมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐาน และสอดคล้องกับบริบทของความเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๓) ควรสร้างระบบการบริหารจัดการระบบการเงินการคลังที่ผ่านมาของโรงเรียนให้เป็นระบบและปรับระบบการจัดการทรัพย์สินที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ

ข. ด้านการเรียนการสอน

ควรได้รับการส่งเสริมในด้านการวางแผนการดำเนินการจัดประชุมอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาครูการประเมินผลงานวิชาการให้เป็นระบบส่งเสริมให้มีการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนอย่างต่อเนื่องและควรส่งเสริมด้านการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้ทันกับสถานการณ์จะทำให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๑). ควรมีหลักสูตรพิเศษเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและระยะเวลาเพื่อ ศีลภาวนาธรรม คือ (๑) หลักสูตรสำหรับผู้มุ่งเรียนรู้ทางพระธรรม พระวินัยและภาษาบาลีโดยเฉพาะ (๒) หลักสูตรสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาชีวิตด้วยการศึกษาขั้นสูงสุดแต่ไม่มีโอกาส ได้ศึกษา (๓) หลักสูตรสำหรับผู้ วัย ๓ เดือน (๔) หลักสูตรสำหรับผู้ วัย ๑๕ วัน (๕) หลักสูตรสำหรับผู้ วัย ๗ วัน

๒) ควรแยกระบบการศึกษาออกเป็นอย่างน้อย ๓ แบบ ดังนี้ แบบที่ ๑ แบบศึกษาพระปริยัติธรรมโดยตรง คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม/แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ดำเนินการจัดการศึกษา อยู่ในปัจจุบัน เป็นการศึกษาเพื่อธำรงพระพุทธศาสนาโดยตรง แบบที่ ๒ แบบผสมผสาน คือ แบบที่ ๑ โดยเพิ่มวิชาสามัญ (วิชาการทางโลก) ที่จำเป็นต่อการธำรงรักษาและการเผยแผ่ศาสนา และแบบที่ ๓ การนำหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็น ทางเลือกใหม่ของนักเรียน

๓) ควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการศึกษานำรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี บรรจุไว้ในหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในแต่ละชั้นปี ยกร่างหลักสูตร ทดลองดำเนินการนำร่อง ออกเป็นกฎคณะสงฆ์ว่าด้วย การศึกษาพระปริยัติธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

๔) ควรจัดตั้งสำนักงานการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเพื่อดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาโดยตรง

๕) ควรปรึกษาหารือขอความเห็นชอบจากพระเถระทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษาในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ความคิด อย่างสุขุมรอบคอบ

๖) ควรเปิดโอกาสให้แม่ชี / เยาวชนหญิงได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์ จะทำให้เป็นบุคลากรทางศาสนา และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาธรรม และสงเคราะห์เยาวชนหญิง

๗) ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรธรรมศึกษาของฝ่ายฆราวาส เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และจัดการเรียนการสอนให้ขยายวงกว้างยิ่งขึ้น

ค. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัญหาการบริหารโดยแยกพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารโรงเรียน ประกอบไปด้วยงานวิชาการงานธุรการ งานปกครองนักเรียนและงานบริการเพื่อให้ทราบถึงปัญหาการบริหารโรงเรียนเพื่อพัฒนาระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บรรณานุกรม

ก.ภาษาไทย

๑. หนังสือ

กรมการศาสนา กองแผนงาน. **การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๔๒.

_____. **คู่มือการปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**, กรุงเทพมหานคร : _____, ๒๕๔๙.

กระทรวงศึกษาธิการ. **ข้อมูลโรงเรียนพระปริยัติธรรมในจังหวัดเชียงราย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท _____, ๒๕๔๙.

_____. **การบริหารจัดการ (Management) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเชียงรายด้วย Swot**. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

_____. **แนวพระราชดำริในการพัฒนาโรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญ จังหวัดเชียงราย ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ.พิมพ์ครั้งที่ ๔**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์**. กรุงเทพมหานคร : อภิธรรม มูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

จิตจำนงค์ กิติกิริติ.**การพัฒนาชุมชน : การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๒.

จิตติ มงคลชัยอรัญญา.**การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา**. เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการ พัฒนาชุมชน), (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,๒๕๔๐.

ทวงศ์ดี คุ่มไข่น้ำ. **การพัฒนาเชิงปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๔.

ทวีศักดิ์ นพเกสร. **วิกฤตสังคมไทย ๒๕๑๐ กับบทบาทวิทยาการกระบวนการเล่มที่ ๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน, ๒๕๔๒.

นพรัตน์ เบญจวัฒนานันท์ และคณะ. **คู่มือปฏิบัติงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธศาสนาในอาเซียน**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๒๐.

พระพิจิตรธรรมพาที (ชัยวัฒน์ ธมมวฑฒโน), **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๔**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓

พระราชวรมนี. **ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.๒๕๓๙.

พระธรรมปัญญาบดี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟั่น ชุตินธรมหาเถระ).**ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : _____, ๒๕๔๙.

ประเวศ วะสี. **ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์**. พิมพ์ครั้งที่ ๔,

.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๐.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. **การพัฒนาแนวพุทธ : ความเสมอภาคและความยุติธรรม.วิธีใหม่แห่งการพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒.จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร. บรรณาธิการ.

โครงการส่งเสริมองค์การพัฒนาเอกชนไทย.เอดิสัน เพรสโปรดักส์, ๒๕๓๗.

เสนาะ ผดุงฉัตร, **ธรรมทรรศน์**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา, ๒๕๔๔.

สมชาย ศรีดี. **ประโยชน์ของการพัฒนาที่เป็นระบบ**. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๙.

เสฐียรพงษ์วรรณปก. **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : เพชรรุ่ง การพิมพ์, ๒๕๔๐.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. **ประเทศจีนกับพระพุทธศาสนา(ฝ่ายมหายาน)**. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

วสิน อินทสระ และ ไชย ณ พล. **พระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์และกลยุทธ์การประกาศธรรมสู่โลกกว้าง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันธรรมาธิปไตย, ๒๕๓๘.

อานนท์ ศรีจันทร์. **ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา**, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๙.

อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว..“**การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ.**”,ใน **คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา.**, อุทัย ดุลยเกษม, บรรณาธิการ. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๓๖.

อภิชัย พันธเสน .**แนวคิด ทฤษฎี และภาพรวมของการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๓๙.

อภิสิทธิ์ จันทร์ดี. **โรงเรียนพระปริยัติธรรมในแนวพระราชดำริ**.กรุงเทพมหานคร , ๒๕๓๙.

๒. วิทยานิพนธ์

พระจินฉัตร กิ่งแก้ว. “การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมกลุ่มที่ ๕ สู่ความเป็นเลิศ”.

วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระชาญ ฐานธมโม. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

พระมหาสมบัติ ธนปญโญ (ฉลอง). “ยุทธศาสตร์เชิงพุทธในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา”.**วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระมหาวรยุทธ ไพโรจน์สถิตธาตา. “เรื่อง การศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

ภุริสา ปราบริปู, “ปัญหาการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามทัศนะ
ของผู้บริหาร ผู้สอน และผู้เรียน”.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
บริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

๓. สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูอุดมคณาภิรักษ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดอัมมาตย์วิทยา . ๑ มกราคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูสิทธิปริยัติวิมล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเจดีย์หลวงวิทยา ๕ กันยายน ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ พระครูสุนทรปภากร ผู้จัดการโรงเรียนวัดบุญเรืองวิทยา ๑๒ มกราคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นายธีรภิสุทธิ์ ประสพ. ครูประจำการ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางสุภณา คำราช. ๑๒ ครูประจำการ มกราคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ นางปาริตา กิตติมา. ๑๒ ครูประจำการ มกราคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ สามเณรไชยวัฒน์ แสนวงศ์. นักเรียน๑๖ มกราคม ๒๕๕๙.

สัมภาษณ์ สามเณรณัฐพล กาวงศ. นักเรียน .๑๒มกราคม ๒๕๕๙.

ภาคผนวก

ภาคผนวก กแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ

๑. ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....อายุ.....ปี พรรษา.....
ตำแหน่ง.....
บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดเชียงราย

๒. สถานภาพ

☐ บรรพชิต

☐ คฤหัสถ์

๒. สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

☐ ประธานกลุ่มฯ

☐ ผู้อำนวยการ

☐ บุคลากร

☐ ผู้ปกครองนักเรียน

๓. ขนาดสถานศึกษา

☐ โรงเรียนขนาดใหญ่

☐ โรงเรียนขนาดกลาง

☐ โรงเรียนขนาดเล็ก

๔. วัดอุปประสงค์ศึกษาการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย

ผู้บริหาร.....

บุคลากร.....

ผู้ปกครองนักเรียน.....

๕. กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย

ผู้บริหาร.....

บุคลากร.....

ผู้ปกครองนักเรียน.....

๖. การวิเคราะห์พัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย

ผู้บริหาร.....

บุคลากร.....

ผู้ปกครองนักเรียน.....

๗. ชื่อผู้เก็บข้อมูล.....วัน/เดือน/ปี.....

ภาคผนวก ข
รายนามบุคคลผู้ให้ข้อมูล

๒. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ก. พระอัคราภิกุทธิ์ ลุนละวัน,ดร.

- ๑.ตำแหน่งปัจจุบันประธานหลักสูตรสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
- ๒.หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
วิทยาลัยสงฆ์เชียงรายถนนฤทธิ์ประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
รหัสไปรษณีย์ ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖
- ๓.ประวัติการศึกษา
พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๔.ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศ
๗.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย : (กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ
พระสงฆ์ในสังคมไทย)

ข. พระครูศรีรัตนกร,ผศ.ดร.

- ๑.ตำแหน่งปัจจุบัน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร/อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนา
- ๒.วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย ถนนฤทธิ์ประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย
รหัสไปรษณีย์ ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖
- ๓.ประวัติการศึกษา
Ph.D.(Buddhist Studies) Banaras Hindu University,India

ค. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกอบ อยู่ชมบุญ

- ๑.ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
- ๒.หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
วิทยาลัยสงฆ์เชียงรายถนนฤทธิ์ประศาสน์ ตำบลเวียง อำเภอเมืองเชียงราย
จังหวัดเชียงรายรหัสไปรษณีย์ ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๓-๗๑๕๘๗๖
- ๓.ประวัติการศึกษา
กศ.ม (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

๓. แบบประเมินสภาพเครื่องมือ

แบบแสดงความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

คำชี้แจง ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาแสดงความคิดเห็นโดยใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุงต่อไป

รายการขอความคิดเห็น	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	เหมาะสม๑	ไม่แน่ใจ ๐	ไม่เหมาะสม-๑	
๑. การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัด เชียงราย โดยสัมภาษณ์ ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง และ นักเรียน				
๒. กระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงรายโดยสัมภาษณ์ ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง และ นักเรียน				
๓. การวิเคราะห์พัฒนาโรงเรียนพระ ปริยัติธรรม (แผนกสามัญศึกษา) จังหวัดเชียงรายโดยสัมภาษณ์ ผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง และ นักเรียน				

ภาคผนวก ค
หนังสือเพื่อดำเนินการวิจัย

๑. หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ ๖๘๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ต.แม่กา
อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา ๕๖๐๐๐

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน

ด้วยนายสุรศักดิ์ เชื้อนขันต์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๘๑๐๔๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยาได้รับอนุมัติวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม (แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย ตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพฯ

ในการนี้บัณฑิตศึกษาจึงเรียนเพื่ออนุเคราะห์จากท่านผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเพื่อความถูกต้องในการนี้ด้วย

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูวรารณวิฑูรย์,ดร)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยา

๒. หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์ข้อมูลวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว. ๕๐

โรงเรียนอัสสัมชัญ
๓๕๓๖๖ ๕๖๐๐๐๐
จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระครูชินนาคะธาดา ผู้อำนวยการโรงเรียนอัสสัมชัญ

ด้วย นายสุรศักดิ์ นามสกุล เชื้อขันต์ เลขประจำตัวนิต ๕๘๐๐๔๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
(แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ นายสุรศักดิ์ เชื้อขันต์
ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามแต่จะเห็นสมควร

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอพบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูวรธรรมวิฑูรย์,ดร.)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

รับทราบ
๒๙ ก.ค. ๒๕๖๐
พระครูชินนาคะธาดา

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๕๘๗ - ๐๑๔๒

๒๙ ก.ค. ๒๕๖๐
พระครูชินนาคะธาดา

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว. ๕๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระสุกิจ อคฺคมนาเสนาวโร

ด้วย นายสุรศักดิ์ นามสกุล เชื้อขันต์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๘๑๐๔๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
(แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ นายสุรศักดิ์ เชื้อขันต์
ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามแต่จะเห็นสมควร

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน ครูใหญ่

☒ เพื่อทราบ ☐ เพื่อพิจารณา/ส่งท้าย

เป็นควรให้

นาย/นาง/พระ

☐ ดำเนินการ ☐ เก็บรวบรวม

☐ อื่น ๆ ระบุ

(นางสาววิจิตร เก่งแก้ว)
ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพุทธศาสนศึกษา

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระครูวรณวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

๙ สิงหาคม - ๒๐

เพื่อแจ้งให้
ผอ. น.รักคุณ อนุช.
นางสาววิจิตร อนุช.
วิทยาเขตพะเยา ๖๐๐๐
ที่ จ. พะเยา สืบค้นประวัติ
การวิจัย เพื่อศึกษา การบริหาร
พัฒนาโรงเรียน พ.ร. ๖๐๐๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๕๘๗ - ๐๑๔๒

อนทน

(พระสุกิจ อคฺคมนาเสนาวโร)

ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนศึกษา

โรงเรียนวัดลาดบัวขาววิทยา
เลขที่ ๐๓๐
วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐

๒๕๖๓
เจริญพร

พระครูสิทธิปริยัติวิมล ผู้ดำเนินการ โรงเรียนวัดเจติยพัฒน์วิทยา

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพามาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ นายสุรศักดิ์ เชื้ออนันต์ ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามแต่ละหัวข้อที่สนใจ

จึงเจริญพรามาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัติมาขอคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

31/07
1/08/00
31/07/00

[Handwritten signature]

(พระครูวรารณวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

๔. ผลิตภาพ - 40

[illegible]

- NO. 207578

အသံ၊ သံ၊ နီ ၂၀၇၄ ဇန်နဝါရီလ ၁၅ ရက်

ទំព័រ ១២៣៤៥៦៧៨៩១០១១២១៣១៤១៥១៦១៧១៨១៩២០២១២២២៣២៤២៥២៦២៧២៨២៩៣០៣១៣២៣៣៣៤៣៥៣៦៣៧៣៨៣៩៤០៤១៤២៤៣៤៤៤៥៤៦៤៧៤៨៤៩៥០៥១៥២៥៣៥៤៥៥៥៦៥៧៥៨៥៩៦០៦១៦២៦៣៦៤៦៥៦៦៦៧៦៨៦៩៧០៧១៧២៧៣៧៤៧៥៧៦៧៧៧៨៧៩៨០៨១៨២៨៣៨៤៨៥៨៦៨៧៨៨៨៩៩០៩១៩២៩៣៩៤៩៥៩៦៩៧៩៨៩៩១០១១១២១៣១៤១៥១៦១៧១៨១៩២០២១២២២៣២៤២៥២៦២៧២៨២៩៣០៣១៣២៣៣៣៤៣៥៣៦៣៧៣៨៣៩៤០៤១៤២៤៣៤៤៤៥៤៦៤៧៤៨៤៩៥០៥១៥២៥៣៥៤៥៥៥៦៥៧៥៨៥៩៦០៦១៦២៦៣៦៤៦៥៦៦៦៧៦៨៦៩៧០៧១៧២៧៣៧៤៧៥៧៦៧៧៧៨៧៩៨០៨១៨២៨៣៨៤៨៥៨៦៨៧៨៨៨៩៩០៩១៩២៩៣៩៤៩៥៩៦៩៧៩៨៩៩

๑. นิสิต วิทยาลัยเกษตร

นางจิณฉวี วัฒนวิทย์กุล

លិខិតបញ្ជាក់ពីការទទួលបាន ១/១៥/២០២១

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา

โทรศัพท. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๒

024
 วันที่ 1 สิงหาคม 2560
 10.30 น.
 อาคารสำนักงานราชภัฏวไลยอลงกรณ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ด้วย นายสุรศักดิ์ นามสกุล เชื้อขันต์ เลขประจำตัวมิต ๕๘๑๐๔๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “เพื่อศึกษาระบบการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
(แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ นายสุรศักดิ์ เชื้ออนันต์ ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามแต่จะเห็นสมควร

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพ

- നാലു
പ്രതികളിലായി
രൂ. 1,00,000

[Handwritten signature]

(พระครูวรารณวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ

- no drinks

- ၁၀. မိမိတို့၏ နာမည်

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย
วิทยาลัยเทคโนโลยี ๒๐๐๖/๒๕

ให้ชีวิต มีความสุขกับเพื่อน
ทราบดี หรือสักการะบูชา
เพื่อน ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ประดิษฐาน

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๔๘๗ - ๐๑๔๖

ที่ ศธ ๖๑๕๑/ว. ๕๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ๕๖๖ หมู่ ๒ ตำบลแม่กา
อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน
เจ้าอาวาส *มอ. ร. วิไลลักษณ์*

ด้วย นายสุรศักดิ์ นามสกุล เชื้อนขันต์ เลขประจำตัวนิสิต ๕๘๑๐๔๐๕๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม
(แผนกสามัญ) จังหวัดเชียงราย ตามแนวพระราชดำริของสมเด็จพระเทพฯ”

ในการนี้ บัณฑิตศึกษา จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านให้ นายสุรศักดิ์ เชื้อนขันต์
ได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยตามแต่จะเห็นสมควร

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูวรารณวิฑูรย์,ดร.)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตพะเยา

๒ ๕๑ ๖๐

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์พะเยา
โทรศัพท์. ๐ - ๕๕๘๗ - ๐๑๔๒

สวทท - อธิการ

- อธิการ

- อธิการ

๒ ๕๑ ๖๐

ภาคผนวก ง ภาพถ่าย

ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์ผู้บริหารบุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม
โรงเรียนวัดบุญเรืองวิทยา ตำบลปากอ่ดำ อำเภอมะนัง จังหวัด เชียงราย

ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์ผู้บริหารบุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดเจดีย์หลวงตำบลเจดีย์หลวง อำเภอแม่สรวย
จังหวัดเชียงราย

ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์ผู้บริหารบุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน
โรงเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมอำเภอต๋ายวิทยาดำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์ผู้บริหารบุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมพุทธศาสตร์ศึกษา

ภาพถ่ายผู้ให้สัมภาษณ์ผู้บริหารบุคลากร ผู้ปกครอง นักเรียน
โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดสันหนองบัววิทยา ตำบลพญาเม็งราย
อำเภอพญาเม็งรายจังหวัดเชียงราย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	:	นายสุรศักดิ์ เชื้อนขันต์
วัน เดือน ปีเกิด	:	๙ เมษายน ๒๕๓๒
สถานที่ติดต่อ	:	๒๑๗ หมู่ ๑๒ ต.โชคชัย อ.ดอยหลวง จ.เชียงราย
ประวัติการศึกษา	:	ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ เอก พลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย กำลังศึกษา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
ประวัติการทำงาน	:	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย